

Worldwide Travel, Inc.

Call for special fares

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਦਿੱਲੀ, ਬੰਬੇ

734-525-7304 ਜਾਂ 800-504-3044

ਵਾਜਬ ਰੇਟ, ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ

APPROVED MORTGAGE
THE LENDER YOU CAN TRUST

C.S. Ahluwalia
Mortgage Consultant

916.747.5801 cell
317.423.7000 fax
317.634.4391 office
cgate007@yahoo.com

1740 Lafayette Rd Indianapolis, IN 46222
Headquarters: 107 N. State Rd 135 Ste. 301 Greenwood, IN 46142
www.approvedonline.com

Lunch Buffet

Dosti
Bar & Restaurant

\$5.99
*Weekday Only

"Open 7 Days" ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ

853 S. Roselle Rd, (Behind Littman Bro.)
Schaumburg, IL 60193, Tel: 847-895-0100

Eleventh Year in Publication

ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 11, Issue 43, October 23, 2010

20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ

ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫੀ ਬਾਰੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਰੱਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਬਾਰੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਚੋਣ ਵੇਲੇ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਪੀ. ਜੀ. ਆਈ.

ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜ਼ੇਰੇ ਇਲਾਜ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ 35000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ੇਰੇ ਆਰਾਮ ਹਨ ਪਰ 19 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ 'ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਨਾਂ ਲਏ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭਾਰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ, ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 'ਤੇ)

ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ

ਬਿੰਦਰ ਬਸਰਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਵਿਚੋਂ ਮੁਅੱਤਲੀ ਅਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚੋਂ ਬਰਖਾਸਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਵੇਂ ਛੋਟੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਸਹੀ ਪਰ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਸਿਆਸੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਇਸ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਦੇ ਆਸਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਚ ਤਾਂ ਹਲਚਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵੀ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਾਂਤ ਚਾਵਲਾ ਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੀ ਸਹੀ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰਨਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਉਧਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਆਸਾਰ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹਿੱਕ ਭਾਗ ਕੇ ਖੜੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬਾਗੀ ਧੜੇ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀਆਂ ਸੱਜੀਆਂ ਬਾਹਾਂ

ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਆਗੂ ਵੀ ਕਿਰ ਗਏ ਹਨ।

ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ, ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਬਦਲ ਲਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਸੂਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ।" ਉਹ ਸੋਮਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਉਧਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਗਿੱਦਤਬਾਹਾ ਹਲਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਛੱਤੋਆਣਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਪਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ

ਤਤਕਾਲੀਨ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਸੂਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ

ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਰੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੋਏ ਇਕੱਠ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲ ਚੱਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗਿੱਦਤਬਾਹਾ ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 'ਤੇ)

Place your ad here
Call:847-359-0746

Dhillon Truck Stop / Dhillon Road Service

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ Gill Manj Gurdaspur Wale

ਡੀਜਲ ਅਤੇ ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ
New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM
Ph : 575-576-4111, 317-918-6776

ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ
ਧਰਮ ਭਾ ਜੀ ਅਤੇ
ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ
ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ
ਅਮਨਟੈਲ

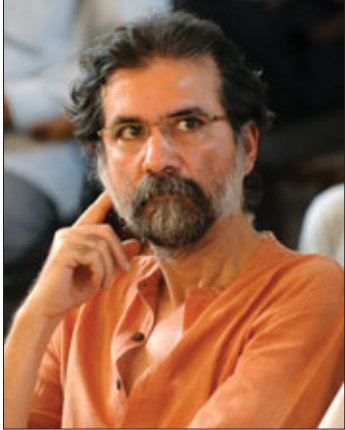
AMANTEL.COM

\$100 'ਚ 126 ਘੰਟੇ
Talk One Minute, Pay For One Minute (7560 ਮਿੰਟ)

Customer Service 24/7
ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
1-800-717-1510
732-983-4332/4333

ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਤਾਕਤਾਂ:ਅਰੁਧਾਤੀ

ਜਲੰਧਰ: ਬੁੱਕਰ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਅਤੇ ਜੁਝਾਰੂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਡਟਣ ਵਾਲੀ ਦਲੇਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਚਿੰਤਕ ਅਰੁਧਾਤੀ ਰਾਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬਾਇਲੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ

ਅਰੁਧਾਤੀ ਰਾਏ ਅਤੇ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ

ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਉਣ ਖਾਤਿਰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ “ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹਿੱਟ” ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1960ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ “ਗਰੀਨ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ” (ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ) ਦਾ ਹੀ ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਮਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ “ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹਿੱਟ” ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ ਹੈ।

ਇਥੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ “ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹਿੱਟ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਹੂਰੀ ਫਰੰਟ ਪੰਜਾਬ” ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੂਬਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਅਰੁਧਾਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਗਰੀਨ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ” ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਅੱਜ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜੀਵਾਦ ਮੁਨਾਫ਼ਾਖੋਰੀ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਾਤਾਂ ਘੜਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖਾਜਾ ਸਦਾ ਆਮ ਲੋਕ ਹੀ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਖਾਤਿਰ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਹਿੰਸਕ ਆਖਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਮਾਰਨਾ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ? ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਫ਼ੌਜੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ‘ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰੇ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਘਿਓ-ਘਿਬੜੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਹਨ। ਇਹ ਕੱਟੜ ਅਤੇ ਨਰਮ ਹਿੰਦੂਤਵ ਤਾਕਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਬਣ ਬਣ ਵਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਟੇਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਨਾ ਸਮਝੋ ਕਿ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਹਿਟਲਰ ਵਾਂਗ ਗੈਸ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰਕੇ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ, ਆਪਸੀ ਤਰੇਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਢਿੱਡ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖੋਹ ਕੇ ਵੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।”

ਮਾਓਵਾਦ-ਨਕਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖ਼ਤਰਾ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ

ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਵੇਲੇ ਵਿੱਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਦਰਾ ਕੌਸ਼ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਦੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਦਰਾ ਕੌਸ਼ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ-ਇਕ, ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਮੁੱਢੋਂ-ਸੁੱਢੇ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ, ਦੂਜੀ, ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ। ਨਰਸਿਮਹਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਪੰਜੀਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅੱਗੇ ਇੰਨਾ ਝੁਕ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹਾਲ ਨੌਕਰਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਬੰਬ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਮਾਣ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1990 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅਤਿਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਸਟੇਟ

ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਖਾਤਿਰ ਦੋ ਤਾਲੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਸਨ: ਇਕ ਤਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜੰਬੋਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋ ਤਾਲੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਜੋੜੀ ਨੇ ਮਿਲਵੇਂ ਰੂਪ ‘ਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਜਾਂ ਭਾਜਪਾ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕਾਂਗਰਸ। ਜੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਤੇ ਨਰਮ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੇਂਦਰ ‘ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਰਹੇ ਤਾਂ ਨਰਮ ਹਿੰਦੂਤਵ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਮਾਤ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਅਰੁਧਾਤੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਖੋਖਲੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਬੇਮਤਲਬ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਮੀਡੀਆ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸਭ ਅਸਲੀ ਮਕਸਦ ਤੋਂ ਭਟਕ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਆਜ਼ਾਦ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕ ਦਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਮੀਡੀਆ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਅੱਜ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵੇਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਾਰ ਬਿਰਤੀ ਭਾਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਲੈਣ ਤਾਂ ਕਿਥੋਂ ਲੈਣ? ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ‘ਚ ਲੜਨ ਖਾਤਿਰ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੈਸੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮੁਲਕ ਦੇ 100 ਘਰਾਣਿਆਂ ਕੋਲ ਮੁਲਕ ਦੀ ਕੁੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ 25 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤੀ। ਮੁਲਕ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਅਣਗਿਣਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਭੂਮੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਲਈ ਅੰਦੋਲਨ ਚੱਲੇ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਆਰਥਿਕ ਜ਼ੋਨ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹਰ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਤਿੱਖੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੰਨਾ ਤਿੱਖਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ ਰਾਸਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜੀਣ-ਮਰਨ ਦੀ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜੀਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੱਖੇ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਪੈਣਗੇ।

ਬੀਬੀ ਅਰੁਧਾਤੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਣ “ਲਾਲ ਸਲਾਮ” ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਵੀ “ਲਾਲ ਸਲਾਮ” ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੁਤਾਸਰ ਹੋਈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਅਰੁਧਾਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ ਲੋਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ‘ਚ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਨ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਲਾਮਿਸਾਲ ਇਕੱਠ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹਿੱਟ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਹੂਰੀ ਫਰੰਟ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਪਾਸ

ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਪਿਛਲੇ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਦੰਡਕਾਰਨੀਆਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਸ਼ਰਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਐਲਾਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ 17 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਭੰਗ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਡਕੈਤੀ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹਿੱਟ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਹੂਰੀ ਫਰੰਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਾਟਕਕਾਰ ਡਾ. ਅਜਮੇਰ

ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕ। ਤਸਵੀਰਾਂ:ਰਣਦੀਪ ਮੱਦੇਕੇ

ਕੀਤਾ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਖਾਤਿਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਵੀਨਾ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਔਲਖ, ਕੇ-ਕਨਵੀਨਰ ਪ੍ਰੋ. ਏ.ਕੇ. ਮਲੇਰੀ, ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਯਸ਼ਪਾਲ, ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਾ ਗੰਧਰਵ ਸੇਨ ਕੋਛਤ, ਕਾਮਰੇਡ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲੋਕਪੱਖੀ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਸੰਜੇ ਕਾਕ ਵੀ ਸਟੇਜ ‘ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਭਾਈ ਜਿੰਦਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮਨਾਈ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਚਾਣਾ ਇਕਬਾਲ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਹੈਜ਼ਲਟ-ਫੋਰਟਵਰਥ ਵਿਚ ਲੰਘੇ ਐਤਵਾਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾ ਦੀ ਬਰਸੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਭਾਈ ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। “ਦੇਹ ਸਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹੈ ਇਹੈ” ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਕੌਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਈਆਂ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਰਿਚਰਡਸਨ ਅਤੇ ਹਿਊਸਟਨ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਰਿਚਰਡਸਨ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਜਿੰਦਾ ਤੇ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਵਲੋਂ ਤਤਕਾਲੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਵਿਆਹੁਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਵਾਰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖੂਨੀ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਈ।

OCI Card

Persons of Indian origin holding OCI Card can

Visit India without VISA for Life Long.

No requirement to register with Local Police Authorities in India

Possess Commercial & Residential properties in India

Parity with NRIs in Financial, Economic and Educational Matters

JINDAL OVERSEAS

Immigration & Legal Consultants

- Immigration
- Appeals
- Student
- Work
- Visitor Visas

74-Baba Makhan Shah Lubhana Nagar,
Mithapur Road, Jalandhar.

Ph.: 0181-2464074, 4634074, 98140-60129, 98142-34385

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਵਲੋਂ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਢੱਕਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਵਿਵਾਦ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਯਾਤਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਦਲਮੇਘ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਰ ਢੱਕਿਆ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਫੌਜੀ ਵਰਦੀ ਵਾਲੇ ਟੋਪ ਅਤੇ ਟੋਪੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿਰ ਢੱਕ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਧਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਟੋਪ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਰ ਢੱਕਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਵਿੱਖ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ

ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਲੱਭ ਕੇ ਇਹ ਦੌਰਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਸਿਰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰੁਮਾਲ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਬੰਧੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾ ਬਣਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਫੇਰੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ

ਇਸ ਦਾ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਵੱਡਾ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 7 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਦੇ ਠਹਿਰਾਅ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੰਗਰ ਘਰ ਵੀ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਜੋ ਖਬਰਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਾਊਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੌਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ

ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁਸਲਿਮ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣੇ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਰੁਮਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਜਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਸਮੇਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਸਿਰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਫਲੈਪ ਵਾਲੀ ਟੋਪੀ ਜਾਂ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਗੋਲ ਟੋਪ

ਪਹਿਨ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੋਮਵਾਰ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਓਬਾਮਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਰੱਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਆਏ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਟੀਫਨ ਹਾਰਪਰ ਨੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸੂਚਨਾ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਸਿਰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਚਿੱਟਾ ਰੁਮਾਲ ਹੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੁਮਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਐਲਿਜ਼ਬੈਥ ਵਲੋਂ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਗੋਲ ਟੋਪ ਪਹਿਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰਪੁਰਬ 'ਤੇ ਅੰਤਰ ਧਰਮ ਸਮਾਗਮ 13 ਨੂੰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਇੰਟਰਫੇਥ ਫੋਰਮ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਆਉਂਦੀ 13 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਡੇਢ ਵਜੇ ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇਕ ਅੰਤਰ ਧਰਮ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੰਸਰਾ ਨਾਲ ਫੋਨ 847-991-7761 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਡੈਲਸ ਦੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ

ਡੈਲਸ-ਫੋਰਟਵਰਥ, ਟੈਕਸਸ (ਰਾਣਾ ਇਕਬਾਲ): ਡੈਲਸ-ਫੋਰਟਵਰਥ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਸਨਿਚਰਵਾਰ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ ਇਥੇ ਗ੍ਰੈਂਡ ਪਰੇਅਰੀ ਪਾਰਕ (ਬਗਦਾਦ ਰੋਡ ਅਤੇ ਗ੍ਰੈਂਡ ਪਰੇਅਰੀ) ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਖੇਡ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਬਗਲੀ ਅਤੇ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਰਨਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਹੱਸਕੀਸੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮੇਲੇ ਲਈ ਕੋਈ ਟਿਕਟ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਤੇ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਵੀ ਮੁਫਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਾਮ 3100 ਡਾਲਰ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੈਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਨੂੰ 2100 ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਸਿੰਘੂ ਟਰੱਕ ਲਾਈਨ ਵਾਲੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਉਭਰ ਰਹੇ ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਡਿਆਲਾ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਉਚੇਚਾ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਲਈ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹਰਜੀਤ ਬਗਲੀ ਫੋਨ 817-723-0135 ਜਾਂ ਜਤਿੰਦਰ ਬਾਜਵਾ ਫੋਨ 214-250-0215 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

DeFyned Model Management

ਫੈਸ਼ਨ ਮਾਡਲਿੰਗ !!!

Now specializing in representing models age:16-24 in runway, tradeshows, and live fashion modeling.

No fees for representation!

224-567-9773

Defynedmm@yahoo.com

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ

ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਰੀਫਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈ ਲੋਡ

- *Fuel advance
- *We pay every 15 days (after complete paper work). Every 1st & 15 of month.
- *We pay for toll and help for repair on road
- *No forced dispatch

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਟੈਕਸਸ, ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਨਾਰਥ-ਈਸਟ, ਨਾਰਥ-ਈਸਟ ਤੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰੂਟ ਹਨ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ-ਫੋਨ:317-702-6452

Somal Trucking Company
Novelsville, IN, Ph:317-702-6452

Law Office of Navdeep S. Jhaj

Immigration Law Attorney

General Legal Practice

Navdeep S. Jhaj

Member, American Immigration Lawyers Association

Estate Planning Personal Injury Bankruptcy

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

- ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ
- ਜਨਰਲ ਲਾਅ
- ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ
- ਬੈਂਕਰਪਸੀ
- ਐਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ

1930 W Hubbard, 2nd Floor, Chicago, IL 60622
Voice: 312.404.8893, Fax: 312.243.2277
email: navjhaj@me.com

ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ, 3 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: 19ਵੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤਮਗਿਆ ਦੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਨਾਲ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਗੇ ਬਦਇਤਜ਼ਾਮੀ ਦੇ ਦਾਗ ਥੋੜੇ ਫਿੱਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰੀਆਂ 'ਚ ਹੋਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦਾਗ ਨਹੀਂ ਧੋਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੱਤੀ ਉਥੇ ਖੇਡਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ਵੀ.ਕੇ. ਸ਼ੁੰਗਲ ਨੂੰ 'ਖੇਡਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹੋਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਖੇਡ' ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਸੀ.ਵੀ.ਸੀ. ਤੇ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਵਰਗੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਧਰ 'ਕੈਗ' ਨੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਵਹੀ-ਖਾਤੇ ਫੌਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਮਗਾ ਜੇਤੂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ 'ਤੇ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਕਲਮਾਡੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਸਰਕਾਰ

ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ। ਉਸੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੁੰਗਲ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ ਕੇ.ਐਮ. ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਨੂੰ ਹਰ ਸਹੂਲਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੁੰਗਲ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਚੌਕਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਸੀ.ਵੀ.ਸੀ.) ਨੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 'ਕੈਗ', ਸੰਸਦ ਦੀ ਵਿੱਤ ਬਾਰੇ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਲੋਕ ਲੇਖਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਉਧੇੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਕੈਗ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਫਰਵਰੀ 'ਚ ਬਜਟ ਇਜਲਾਸ ਦੌਰਾਨ ਰਿਪੋਰਟ ਸੰਸਦ 'ਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਕੈਗ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਓਨਾ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਲਈ ਦੁੱਗਣੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁੱਲ 22 ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਡੀ.ਡੀ.ਏ., 2

ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੇ, ਤਿੰਨ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆ ਕਮੇਟੀ ਨੇ, 4 ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸੀ.ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਡੀ. ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਦਾਇਰੇ

‘ਚ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ 19 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਤਕਰੀਬਨ 25

ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਤੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸੁਧਾਂਸੂ ਮਿੱਤਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੇ ਘਰ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ। ਸੁਧਾਂਸੂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ 230 ਕਰੋੜ ਦਾ ਠੇਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਟਰੈਡ ਮਿੱਲ ਦੀ ਸਪਲਾਈ 'ਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਸੁਧਾਂਸੂ ਮਿੱਤਲ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਵਿਨੈ ਮਿੱਤਲ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਪਾਲੀ ਕੰਸਰਟੀਅਮ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਟਰੈਡ ਮਿੱਲ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ 230 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਠੇਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਰੀਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਵੀ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਵੀ 7 ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੈਕਟਰ 35 ਸਥਿਤ ਭਰਤ ਕਰੋਕਰੀ ਦੇ ਸ਼ੋਅਰੂਮ 'ਚ ਵੀ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਦਾ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ 'ਚ ਫਿਰੋਜ਼ ਗਾਂਧੀ

ਮਾਰਕੀਟ ਸਥਿਤ ਆਈ.ਆਰ.ਈ.ਓ. ਵਾਟਰ ਫਰੰਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਨਾਮੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇਤਵਾਲ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਦਫਤਰਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ। ਆਈ.ਆਰ.ਈ.ਓ. ਕੰਪਨੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇੜੇ 25 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਉਪਰ ਇੱਕ ਕਲੋਨੀ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਕਵੀਨਸ ਬੈਟਨ ਰਿਲੇਅ ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਏ.ਐਮ. ਫਿਲਮਸ ਨੂੰ ਬੈਟਨ ਰਿਲੇਅ ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕਰਾਰ ਦਾ ਬਿਓਰਾ ਵੀ ਹੈ। ਏ.ਐਮ. ਫਿਲਮਸ ਨੂੰ ਲੰਦਨ 'ਚ ਕਵੀਨਸ ਬੈਟਨ ਰਿਲੇਅ ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ 1.8 ਕਰੋੜ ਦਾ ਠੇਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਡੀ.ਡੀ.ਏ.) ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ 'ਚ ਭਾਰੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰ ਐਮਾਰ-ਐਮ.ਜੀ.ਐਫ. ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਅਧਿਐਨ ਕੋਰਸ 'ਚ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਵੀ ਰੁਚਿਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਦੋ ਸਾਲਾ ਮੁਫਤ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਗ਼ੈਰ ਸਿੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਵੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਰਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਇਹ ਕੋਰਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਕੋਰਸ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ 2008 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕੋਰਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੋਰਸ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਕੋਰਸ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੋਰਸ ਦੇ ਅਰੰਭ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਗ਼ੈਰ ਸਿੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 700 ਸੀ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਕੇ 1000 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵਾਸੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਮੈਰਿਟ ਵਿਚ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੀਜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਨੀਸ਼ੂ ਨਾਂ ਦੀ ਗ਼ੈਰ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ ਨੇ ਮੈਰਿਟ ਵਿਚ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ 1300, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 400, ਇੰਦੌਰ ਵਿਚ 373, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ 114, ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ 70 ਤੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ 45

ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਸਾਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਕੋਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕੋਰਸ ਪ੍ਰਤੀ ਜਿਥੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਅਮਲਾ ਵੀ ਇਸ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਸਦੂਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸਕੂਲ ਦੇ 110 ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ ਨੇ ਇਸ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜੱਜ, ਵਕੀਲ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਫੌਜ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੱਤਰਕਾਰ, ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਗ਼ੈਰ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

ਇਸ ਕੋਰਸ ਦਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਜਿਥੇ ਮਾਹਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਕੋਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀਆਂ ਉਤਰ ਪੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਿਰਫ 100 ਰੁਪਏ ਫੀਸ ਵਜੋਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਰਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਐਨ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਫਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਝੀਂਡਾ ਅਤੇ ਮੱਕੜ ਵਿਚਾਲੇ ਤਿੱਖੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਜਾਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐਡਹਾਕ) ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਵਲੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਸਟੰਟ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਲਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇਨਜ਼ਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਅਹਿਮ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮੁੱਖ ਏਜੰਡਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਲਾਨ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਬੇਤੁਕਾ ਰੋਲਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਹੇ। ਬੀਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਰਕਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਨਰ ਗਠਨ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਐਡਹਾਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਬ ਆਫਿਸ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ। ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣਾ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੁਕਵਾਉਣ।

ਜਦਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ

ਝੀਡਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਣ ਸਟੰਟ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਚਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਪੰਜੇਖਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਕੂਲ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਬੰਦ ਪਿਆ ਹੈ। ਲਖਨੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸਕੂਲ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ ਤੇ ਕੇਵਲ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

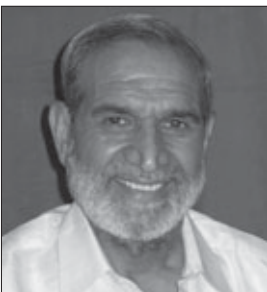
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੀਤੀ 18 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਤਿੱਖਾ ਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਖੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸਬ ਆਫਿਸ ਨੂੰ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਝੀਡਾ ਵਲੋਂ ਡਾਕਖਾਨਾ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਘੁਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਸਟਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਝੀਡਾ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦਾ ਡਾਕੀਆ ਲੱਗਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਅੰਦਰ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਪਾਤਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਝੀਡਾ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਵਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਠੁੱਸ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

Visit us: www.punjabtimesusa.com

ਇਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਨਵੰਬਰ 1984 'ਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਬੀਤੀ 19 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ। ਕਤਲਕਤਭੂਮਾ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਇਕ ਗਵਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਭੀੜ ਨੂੰ ਭਤਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਕੈਂਟ 'ਚ ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਾਂ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਚ ਰੋਹਿਣੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਨ ਉਪਰੰਤ ਫੈਸਲਾ ਰਾਖਵਾਂ ਕਰ ਲਿਆ।

ਕਤਲਕਤਭੂਮਾ ਦੀ ਏ.ਐਸ.ਜੇ. ਸੁਨੀਤਾ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਗਵਾਹ ਜਗਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਹੱਲੇ 'ਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੂਜਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਗਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ

ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ? ਜਗਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ 'ਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਗਵਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ (ਜਗਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ) ਫਿਰ ਮੇਜਰ ਯਾਦਵ ਨੂੰ ਕੁਝ ਫੌਜੀਆਂ ਸਮੇਤ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕੇ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਤੇ 2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਵੀ ਹਿੰਸਕ ਭੀੜ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਗਏ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਭੀੜ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ (ਦਿੱਲੀ ਕੈਂਟ) 'ਚ ਸੀਵਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਵਾਹ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ 5 ਜੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਭਤਕੀ ਹੋਈ ਭੀੜ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਲੋੜ ਹੈ

SIDHU TRUCK LINE INC.

ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਮਕੈਨਿਕ ਵੈਗਾ, ਟੈਕਸਸ ਵਿਚ ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ ਲਈ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਮਕੈਨਿਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਤਰਜੀਹ ਕਿਸੇ ਫੈਮਿਲੀ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਬੈਡਰੂਮ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਡੁੱਲ੍ਹਾ ਘਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਘਰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਡੇਢ-ਦੋ ਬਲਾਕ ਦੂਰ।

ਅੱਜ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੱਧੂ

806-678-3832

ਤਿਰਛੀ ਨਜ਼ਰ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ, ਸਟਾਕਟਨ
ਫੋਨ: 209-992-7185

***ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ-ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ**

-ਤੇ ਲੁੱਟਾਂ-ਖੋਹਾਂ, ਚੋਰੀਆਂ-ਡਾਕਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕ ਪੈਣ ਵੱਲੋਂ ਖੁਹ 'ਚ।

***ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਕਬਲ ਬਣਨ-ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ**

-ਕਿਉਂਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੈਂਤ ਅੱਗੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਆ।

***ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ-ਕੇਪੀ**

-ਕੋਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਨੇਕ, ਇਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

***ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ**

-ਗਰੀਬਾਂ ਕੋਲ ਟਿਕਟ ਜੋਗੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ, ਅਮੀਰ ਹੋਰ ਈ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਵਿਅਸਥ ਨੇ, ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੇਡ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਦੇਖਣ ਕੌਣ ਆਉਂਦਾ?

***ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਸਾੜੇ ਗਏ ਰਾਵਣ ਦੇ ਪੁਤਲੇ**

-ਫਿਰ ਬਦੀ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ?

***ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਗਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦੇ-ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ**

-ਯਾਨਿ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਉਹ ਅਮੀਰੀ ਦੇ ਚਾਅ 'ਚ ਕਰਦੇ ਸੀ?

***ਜੋਗੀ ਉਤਰ ਪਹਾੜੋਂ ਆਇਆ, ਚਰਖੇ ਦੀ ਘੂਕ ਸੁਣ ਕੇ-ਗੀਤ**

-ਜੋਗੀ ਪਹਾੜੋਂ ਚਰਖੇ ਦੀ ਘੂਕ ਸੁਣ ਕੇ ਈ ਉਤਰਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਅਫਗਾਨੀਆਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਟਾਪ ਸੁਣਦੇ ਈ ਜਾ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ 'ਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਰੁਧ ਚਾਰਾਜੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਬਲਵੰਤ

ਪਟਿਆਲਾ : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਰਹੂਮ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ।

ਸ. ਰਾਜੋਆਣਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਬੰਬ ਬਣੇ ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕੋਈ ਚਾਰਾਜੋਈ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਿਭਾਵੇਗਾ।

15 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਬੰਦ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ 10 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਪਰ ਦੋਹਰੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗਣ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਪੇਸ਼ੀ ਸੀ। ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਆਏ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜਿੰਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਵੀ ਲਾਏ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁਧ ਉਸ ਦਾ ਚਾਰਾਜੋਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵਕੀਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਣ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪਟਿਆਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਬੀਤੀ 16 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੋ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ) ਨੂੰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੋਰ ਅੰਗ ਦਿਲ, ਗੁਰਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਜਾਵੇ, ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵਸੀਅਤ ਉਸ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ।

ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸ਼ੰਕਾ ਹੇਠ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੂਹਲਾ 'ਤੇ ਜਾਨ ਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਗੁੱਗੂ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਭੇਦਭਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਘਟਨਾ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੀ। ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ ਕੋਲੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਗੁੱਗੂ ਵਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਕੰਧ ਕੋਲੋਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਵਲੋਂ ਖੁਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ ਗੁੱਗੂ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸਰੀਆ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਸ

ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਲੈ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਸਰੀਆ ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸਗੋਂ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਨਵਤੇਜ ਦੀ ਬੈਰਕ ਨੇੜਿਉਂ ਲੰਘਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿਚੋਂ 32 ਬੋਰ ਦਾ ਪਿਸਤੌਲ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਬੈਰਕ ਵਿਚੋਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਤੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਜੀ.ਐਸ. ਸੰਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਜਾਂਚ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੇ.ਐਸ. ਪਨੂੰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਤਤਾਲ ਡਿਪਟੀ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਏ.ਐਸ. ਚਾਹਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੋਲੀ ਨਵਤੇਜ ਵਲੋਂ ਖੁਦ ਚਲਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਉਪਰੰਤ ਮਾਮਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ

ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਿਸਲਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਹਵਾਲਾਤੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਵਤੇਜ ਨੇ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਕੋਲ ਪਿਸਤੌਲ ਰੱਖ ਕੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਨਵਤੇਜ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਜਾਨ ਮਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਖਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਨਵਤੇਜ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲੋਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

ਹਵਾਰਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰਾਹਤ

ਤੇ ਗ਼ਮ ਦਾ ਸੁਮੇਲ

ਜਲੰਧਰ: ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਸ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ 'ਰਾਹਤ ਤੇ ਗ਼ਮ' ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ

ਨਾਲ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੀਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸ. ਹਵਾਰਾ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਲਈ ਦਰਦਨਾਕ ਵੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਵਲੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਣਖੀ ਮੌਤ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦਾ ਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾ ਵਲੋਂ ਸਿਰਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੈਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

PANNUN THE LAW FIRM
ATTORNEYS & COUNSELLORS

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਅ

☐ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਪੀਲਜ਼

☐ ਰੀਲੀਜ਼ਿਅਸ ਵਰਕਰਜ਼

☐ ਬੇਨਾਫਾਇਡ ਅਸਾਇਲਮ ਪਟੀਸ਼ਨਜ਼

ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਕੇਸਿਜ਼

☐ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼

☐ 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼

☐ ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ

NEW YORK
T 718.672.8000
JACKSON HEIGHTS, NY 11370

CALIFORNIA
T 510.796.9000
3930D CIVIC CENTER DR.
SUITE 170 FREMONT, CA 94538

The Karn Gill Radio Show

TUESDAY(S)
8:00 PM til 9:00 PM
680/690 AM

Karn Gill, Realtor
44644 Ann Arbor Road Suite A
Plymouth, MI 48170
Cell: (734) 612-9984
Email: KarnGill@Hotmail.com
Website: www.KarnGill.com

COLDWELL BANKER
Preferred, Realtors

Serving Michigan's Greater Detroit Communities

Topics:
-Bollywood Movie Songs
-Discussions / Debates
-Community Events
-Every Day Issues
-Interviews

Language:
- Hindi
- English
- Punjabi
- Gujarati
- Urdu

If you want to buy or sell a home in Michigan always go with the winner!

Punjab Times

Established in 2000
11th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Editor:

Amolak Singh Jammu
Astt. Editor:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

Our Columnists

Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Prof. Kulwant S. Romana

California Bureau:

Mandeep Mann
661-889-1927
Shiara Dhindsa
Photographer
661-703-6664

Director Community & Business Relations:

Sunita Chopra
Ph:773-370-7106

Jalandhar Bureau:

Jasvir Singh Sheeri
181-325-1889
181-279-1422

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Michigan, Wisconsin, Ohio, Iowa, Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada, Virginia, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, Massachusetts, Washington, Kansas, Minnesota, New York

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 80 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 375 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਇਹ ਅਪੀਲ ਭਾਅ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ‘ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ‘ਚੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ‘ਚੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਸਿਆਸੀ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਨਵੀਂ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ‘ਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ 12 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ‘ਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ‘ਚੋਂ ਬਰਤਰਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਸੰਕਟ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ‘ਚ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਤਿਕਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਸਰ ਕਰ ਲਿਆ ਬਲਕਿ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਉਹ ਅਛੂਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਸੋ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲੈ ਆਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ‘ਚ ਸੰਭਾਵੀ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਥੇ ਬਾਦਲ ਦਾ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚੋਂ ਲੱਕ ਟੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਿਬੜਾ, ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਬੀਰਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ‘ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਨੇਤਾ ਬੀਬੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਵੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਤਾਜ਼ਾ ਬਿਆਨ ‘ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ‘ਚੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਸਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇਪੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਆਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਰਗੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚਾ ਸਟੈਂਡ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਨੇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਕਲਚਰ ‘ਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਗਿੱਦਤਬਾਹ

‘ਚ ਸੈਂਕੜੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਗਲਾ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਅਕਾਲੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵਿਚ ਡਰ ਪਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਈ ਸਵਾਲ ਉਭਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਡਰ ਖਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਵੀ ਕੈਪਟਨ ਵਾਂਗ ਕਾਂਗਰਸ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨਾ ਹਥਿਆ ਲੈਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗਏ ਸਨ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ‘ਚ ਇਹ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ‘ਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਿਧਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ‘ਚ ਦਾਖਲੇ ਰਾਹੀਂ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਬਦਲ ਬਣ ਸਕਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਸ ‘ਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਉਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਨਰਮ ਵਤੀਰਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਉਹ ਬਾਦਲਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਰੌਅ ‘ਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਕੈਪਟਨ ਤੇ ਕੇ.ਪੀ. ਧੜਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ

ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਕੋਈ ਅਗਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਗਿੱਦਤਬਾਹਾ ਰੈਲੀ ਪਿੱਛੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਕਸਬਾ ਕਾਹਨੂਵਾਨ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਉਬਲ-ਪੁਬਲ ਦੇ ਸਹਿਮ ਹੇਠ ਹੈ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨਾਲ 3 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਹੁਣ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ‘ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ‘ਚ ਆਜ਼ਾਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 5 ਹੈ ਜਿਸ ‘ਚੋਂ ਇਕ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਝੁੰਦਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ ਜਦਕਿ 3 ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕ ਮਦਨ ਲਾਲ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਂਤ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ‘ਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੇਜ਼ੀ ਫੜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕੁਝ ਉਹ ਨੇਤਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਲੋਕੋਵਾਲ) ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬਰਨਾਲਾ ਵਲੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਵਲੋਂ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਭਵਿੱਖ ‘ਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਖੜਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਦਲ ਖੇਮੇ ‘ਚ ਪਰਤੇ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਲੰਬੀ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਹਲਕਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਘੰਟੇ ਤਕ ਬੰਦ ਕਮਰਾ ਬੈਠਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ‘ਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੰਗਲਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਗਵਾਲੀਅਰ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਬੰਗਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਕਰੀਬ 10 ਵਜੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰੀਬ

10.30 ਵਜੇ ਵਿਧਾਇਕ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਵੀ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਡੇਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ 2.30 ਵਜੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਸੁਣੀਆਂ। ਸਵਾ ਇਕ ਵਜੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵੀ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਾਫਲੇ ਨਾਲ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਸੁਖਬੀਰ, ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ, ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਰੁਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਿਗਲਾਨੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਹੀ ਸਨ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਵੇ ਵੀ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਮਾਣ-

ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਕਰੀਬ ਇਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਬੈਠਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੂਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਬਦਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤਤਕਾਲੀਨ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਸੂਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਇਆ

ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਜੈਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਹਿਤਮਜ਼ਾਰਾ, ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭੈਣੀ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ, ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਅਰਵਿੰਦਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਮਨਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਹੂਜਾ ਆਦਿ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲ ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੱਟੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੋਰਚੇ ਵੀ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ।”

ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫੀ ਬਾਰੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਰੱਦ

ਕੇਰਲ ਵਾਸਤੇ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ 10 ਅਤੇ 20 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਦੋ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ 35000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਕੋਈ 50,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਨਘੜਤ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੈਦਲ ਜਾਵਾਂ, ਜੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਹੋਵੇ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ

ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਕਰਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ। 1991 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ 13630 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ। ਅਤਿਵਾਦ ਕੌਮੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ, ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ

ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 5800 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਟਾ-ਦਾਲ ਸਕੀਮ ਦੀ ਵੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਲਈ ਵੀ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੋਟੇ ਜਾਂ ਭਤੀਜੇ ਨਾਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਸਰਬ- ਉਚ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਬਾਰੇ ਮੋਹ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਮੈਂ ਜੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ, ਪਿਓ ਹੀ ਜੰਮਦੇ ਹਨ।” ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.)

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂੜ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)

ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ

ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ

ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ

ਸ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)

ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ)

ਅਯੁੱਧਿਆ ਮਾਮਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ

ਲਖਨਊ: ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਨਿਰਮੋਹੀ ਅਖਾੜਾ ਵਲੋਂ ਅਯੁੱਧਿਆ ਮਲਕੀਅਤੀ ਦਾਅਵੇ ਬਾਰੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੋਰਡ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਬੀਤੀ 16 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਏ.ਆਈ.ਐਮ.ਪੀ.ਐਸ.ਬੀ. ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸੁੰਨੀ ਸੈਂਟਰਲ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ।” ਬੋਰਡ ਦੀ 51 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੱਥ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਕੀਦੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ।

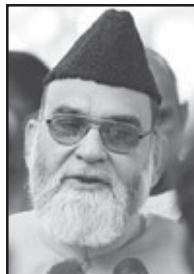
ਸੁੰਨੀ ਸੈਂਟਰਲ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਨੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਮਸਜਿਦ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਛੱਡਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਮੁੱਢੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੌਸ਼ ਤਜਵੀਜ਼ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸੁਚਾਰੂ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਬੇਕਾਰ ਹਨ। ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਤਜਵੀਜ਼ ਸ਼ਰੀਅਤ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਮੁਹਿੰਮਦ ਹਾਸ਼ਿਮ ਅੰਸਾਰੀ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਕੇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਉਧਰ ਨਿਰਮੋਹੀ ਅਖਾੜਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮਹੰਤ ਭਾਸਕਰ, ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਸਜਿਦ ਕਿੱਥੇ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਇਹ ਪੰਚਕੋਸ਼ੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ

ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਜਨਮ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਮਸਜਿਦ ਲਈ ਕੋਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਦਾਅਵੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਉਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਹੋਣਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤਹਿਤ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ।” ਭਾਸਕਰ ਦਾਅਵੇ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾ ਵਿਨੈ ਕਟਿਆਰ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ,

“ਕੇਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਖਾੜਾ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਹ ਟੀਚਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਖਿਲ ਭਾਰਤੀ ਅਖਾੜਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨਗੜੀ ਦੇ ਮਹੰਤ ਗਿਆਨ ਦਾਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਮ ਜਨਮਭੂਮੀ-ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਯੁੱਧਿਆ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਭੜਕੇ ਬੁਖਾਰੀ

ਲਖਨਊ: ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਇਮਾਮ ਮੌਲਾਨਾ ਅਹਿਮਦ ਬੁਖਾਰੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਵਾਦ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੀ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਉਰਦੂ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਬਦੁੱਲ ਵਾਹਿਦ ਚਿਸ਼ਤੀ ਨੇ ਬੁਖਾਰੀ ਤੋਂ ਅਯੁੱਧਿਆ 'ਚ ਵਿਵਾਦਤ ਥਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਚਿਸ਼ਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਸਰਾ-ਖਤੌਨੀ 'ਚ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਲ 1528 ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਦੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਬਣੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਕਾਰਡ ਬਾਰੇ ਬੁਖਾਰੀ ਦਾ ਪੱਖ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬੁਖਾਰੀ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਟਾਲ ਗਏ, ਪਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬੁਖਾਰੀ ਭੜਕ ਗਏ।

ਰੰਗਤ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਬੁਖਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਖਨਊ ਬੈਂਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਰੋਲ ਆਸਥਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਹੀ ਇਮਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰੀਅਤ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਮਸਲਾ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਵਸੂਲ ਕੇ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ

ਮੁੰਬਈ: ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਬੀਮ ਸਾਂਗ 'ਇੰਡੀਆ ਬੁਲਾ ਲੀਆ' ਲਈ ਸਾਢੇ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਵਸੂਲਣ ਵਾਲੇ ਆਸਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਏ. ਆਰ. ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਆਖਿਰਕਾਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਗੀਤ ਮਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਮਾਫੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਇਕ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੀਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਉਮਰ ਵਰਗਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰੋ. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ

ਪਟਿਆਲਾ: ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋ. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ 'ਤੇ ਬੀਤੀ 17 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਦਿਆ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਅਣਪਛਾਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਹੜੇ 23 ਤੋਂ 26 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ, ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਛੋਟਾ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਘੱਗਾ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਘੱਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਿਨਾਂ ਕੋ ਚਾਹ ਵੀ ਪਿਆਈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਘੱਗਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਗੇਟ ਕੋਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਮੁੱਕਿਆਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਤੇ ਰੌਲਾ ਪੈਣ 'ਤੇ ਦੌੜ ਗਏ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਜਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋ. ਘੱਗਾ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਦਸੰਬਰ 2009 ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਵੀ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੋ. ਘੱਗਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਡੋਰੇਦਾਰ ਅਤੇ ਟਕਸਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਰਖਵਾਲੇ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨ ਦੇ ਵੇਰੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

Easy Travel Inc.

Consolidator of Major Airlines

ਸਸਤੀਆਂ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ

Detroit-Delhi \$1110
Chicago-Delhi \$1050

Tel: 734-451-9526, Toll Free 866-51-INDIA

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR,
CONTINENTAL AIR

JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,
KLM, LUFTHANSA.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

India \$545
London \$250

To Advertise with us
call: 847-359-0746

Matrimonials

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ

Jat Sikh parents seek suitable match for their US born, handsome, clean shave, 26/6"-1" Engineer son, manager in a top 50 national corporation. Contact: happy202099@yahoo.com

Alliance for handsome, clean shaven, sincere, God fearing, 43, 5'-7" Sikh boy. Masters in Edu., Bachelor in Computer math from US, teaching professional, divorcees considered, cast no bar, Ph: 323-573-9315, e-mail: Singhb1@yahoo.com

Match for clean shaven, handsome, Saini boy 36, 5'11", US citizen, divorcee, Veterinary doctor. Girl from California will be prefer. Contact at raj@gfbontime.com

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਬ੍ਰਾਹਮਣ 27 ਸਾਲਾ, 5'6", ਸੁਨੱਖੀ, ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਅਸਟਰੇਲੀਆ ਰਹਿ ਰਹੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਤਲਾਕਸੂਦਾ ਲੜਕੀ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਾਤਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ, ਕੁੰਡਲੀ ਮਿਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ। ਕਾਲ ਕਰੋ: 61-430907199 ਜਾਂ e-mail: sonamlovesu21@yahoo.com

Suitable match for Khatri Sikh pretty girl 28, Canadian born UBC educated I.I.B. honors, currently pursuing at Kingston varsity London. Call 604-261-9555 & email bio data/photo to Dalipmehta@hotmail.com

US citizen vegetarian, professional match for pretty, sincere, honest, obedient and never married girl, in her 30, 5'-2". Only serious inquiries, cast no bar: Singhb1@yahoo.com

Public Notice

Change of Name

I, Kuldeep Singh resident of Sheikhpur, PO Kang Ariyan, tehsil Phillaur, district Jalandhar, Pb, India, now living at 4323 Perlita Ave., Apt. 3, Los Angeles, CA 90039 USA, have changed my name to Kuldeep Singh Mandeir. All concerned please note.

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

Punjabi Dhaba

North Shore Banquet

Fine Indian Cuisine

Restaurant & Banquet Hall

2525 W. Devon Ave., Chicago IL 60659

Lunch & Dinner Buffet

ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪਾਰਟੀ ਬੁਕ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦੇਵ ਜਾਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

773-262-2080, 773-764-9392

ਅਸੀਂ ਨਾਨ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀ ਚਿਕਨ ਤੰਦੂਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਤੁਹਾਡੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਪਰੋਸਦੇ ਹਾਂ

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

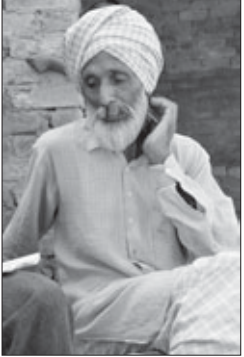
ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਲਾ ਛੱਡ ਗਏ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ)

ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੋਤੇ ਦੀ ਬੇਵਕਤ ਮੌਤ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੈ। 25 ਦਸੰਬਰ 2004 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਮਗਰੋਂ 50-60 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਨਾ ਮੋੜਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ 22 ਸਾਲਾ ਪੋਤਾ ਬਲਵਿੰਦਰ

ਇਸ ਦਲਦਲ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ 24 ਫ਼ਰਵਰੀ 1995 ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਆਤਮਘਾਤ ਵਰਗਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਦੋ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਂਦੀਆਂ ਛੱਡ ਤੁਰਦਾ ਬਣਿਆ।

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰੀਫ਼ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਹੰਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 55 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ

ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਦੈਂਤ ਕਾਰਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਗਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ

ਸਿੰਘ ਗੱਡੀ ਅੱਗੇ ਕੁੱਦ ਕੇ ਜਾਨ ਦੇ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਰਾ ਦੇ ਲੜ ਲਾਈ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਖਪਾਲ ਕੌਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਜੁਬਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅੱਥਰੂ ਪੂੰਝਦੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਪੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਰਜ਼ੇ ਨੇ ਸਾਰਾ ਘਰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਆਰੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੇ 15 ਜੂਨ 2006 ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਕਾਰਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੈਂਸਰ ਪੀੜਤ ਮਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਜੋ ਬਚ ਨਾ ਸਕੀ। ਨੌਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਦਮਾ ਨਾ ਸਹਾਰਦਿਆਂ ਪੁੱਤ ਦੇ ਭੋਗ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੋਭੂ ਸਿੰਘ ਵੀ 27 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮੌਤ ਨੂੰ ਗਲਵਕਤੀ ਪਾ ਗਿਆ। ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਲਾਡੀ ਇੱਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਅਜਿਹਾ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਮੁੜ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ 23 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 25 ਫ਼ਰਵਰੀ 1994 ਨੂੰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ ਪੀ ਕੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਅਜੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੋਹਨੀ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਲੀਲਾ ਸਿੰਘ ਉਮਰ ਛੱਬੀ ਸਾਲ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜਨਵਰੀ 1998 ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖਿਆ। ਮੋਹਨੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਣਵਿਆਹਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਹ ਦੋ ਕਨਾਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਰਾਮਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਢਾਈ ਏਕੜ ਭੋਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਰਮਦਾ ਭਾਵ ਪਾਣੀ ਲੱਗਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਟਿਊਬਵੇਲ ਲਾਉਣ ਖਾਤਰ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ, ਉਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਟੀ. ਬੀ. ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਆ ਘੇਰਿਆ। ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਵੱਧਦੀ ਗਈ,

ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਧਨੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ 6 ਸਤੰਬਰ 1997 ਨੂੰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ ਨਿਗਲ ਕੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਤੋਂ ਬੇਟੀ ਦਾ ਜਾਪਾ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਰ ਲੋੜ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੋੜਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਹੰਸਾ ਸਿੰਘ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਸੀਰੀ ਰਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕੰਮੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਕੌਰ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਕੇ 20 ਦਸੰਬਰ 1997 ਨੂੰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ ਪੀ ਕੇ ਮਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਨਸਬੰਦੀ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਇਆ, ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਲਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਟਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੀਕ ਪੈ ਗਈ। ਇਲਾਜ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕਣਾ ਪਿਆ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਗੋਰਾ-ਕੂੜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ 'ਤੇ ਲਏ ਸਨ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਕਰਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਵੱਧਦਾ ਗਿਆ, ਅਖੀਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇਣ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝੀ।

ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸਾਨ ਖੁਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 23 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਸਾਹਮਣੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਲਮਕ ਕੇ ਫਾਹਾ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਿਰ ਬੈਂਕ ਦਾ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਟਰੈਕਟਰ ਲੈਣ ਲਈ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸਿਰੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਟਰੈਕਟਰ ਸੰਦਾਂ ਸਮੇਤ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਸਵਾ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਵੇਚੀ ਪਰੰਤੂ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਦੈਂਤ ਵਧਦਾ ਹੀ ਗਿਆ। ਰਾਣੀ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਰਜ਼ੇ ਨੇ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਤਮੀਏ ਦੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਸਨ, ਪਰੰਤੂ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ 3.80 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪ੍ਰਨੋਟ

'ਤੇ ਅਗੂਨਾ ਲਗਵਾ ਲਿਆ। ਅਖੀਰ 7 ਅਗਸਤ 1998 ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ ਪੀ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਟਰੈਕਟਰ ਸਣੇ ਸੰਦਾਂ ਦੇ ਵਿਕ ਗਿਆ ਪਰ ਕਰਜ਼ਾ ਫਿਰ ਵੀ ਵੱਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਦੇ

ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੋਟਭਾਰਾ

ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਬੇਟੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਰਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਹਰ ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਹੀ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਨੇ 9 ਅਪ੍ਰੈਲ 1993 ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਕੁਆਰੇ ਬੇਟੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੇਵਲ 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ। ਜ਼ਮੀਨ ਕੇਵਲ ਪੁੱਣੇ ਦੇ ਏਕੜ ਸੀ ਜੋ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਹੀ ਗਹਿਣੇ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਦੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਨੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਰਨਿਆਂ ਨੇ ਦੂਜੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰੂਹਾਂ ਮੱਲਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਿਸਾਨ ਬੋਝਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ 22 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਬੈਂਕ ਰਾਹੀਂ ਨਵਾਂ ਆਇਸ਼ਰ ਟਰੈਕਟਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਖੋਅ ਬਣ ਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਵਿਆਜ ਨਿਗਲਦਾ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ

ਦਰਜਨਾਂ ਵੱਢੀਆਂ-ਟੁੱਕੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਬੰਨ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ

9 ਸਤੰਬਰ 2002 ਨੂੰ ਉਹ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ ਨਿਗਲ ਗਿਆ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਖ਼ੇਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਦ ਸਮੇਤ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿਕ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੰਡ ਵੱਧਦੀ ਗਈ। ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਅਜੇ ਵੀ ਖੜਾ ਹੈ। ਵਧਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਭਾਰ ਨੇ 55 ਸਾਲਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 6 ਜੂਨ 2005 ਨੂੰ ਮਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ 6 ਏਕੜ ਜੱਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਬਲੀ ਵੀ ਲੈ ਲਈ।

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਨਿਮਨ ਕਿਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ੇ ਨੇ ਬਲੀ ਲੈ ਲਈ, ਪੰਜਵਾਂ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਿਰਧ ਔਰਤ ਰੋਂਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕੋਈ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਮਰੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੋਹਤਬੂਰ ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ 1987 ਵਿਚ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਅੱਗੇ ਕੁੱਦ ਕੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਗਿਆ। ਸਵਾ ਕੁ ਏਕੜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਸਿਰ ਆਤਮੀਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ। ਵਿਧਵਾ ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਕਰਜ਼ੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ 1998 ਵਿਚ ਨਿਗਲ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੈਂਤ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਗੱਭਰੂ ਪੁੱਤ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਕੇਵਲ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸੀ, 21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੱਡੀ ਹੇਠ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਗਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਆਰਾ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਡਿੱਗਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸਾਢੇ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 4 ਜੁਲਾਈ 2008 ਨੂੰ ਆਤਮਘਾਤ ਕਰ ਗਿਆ। 7ਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਲੜਕਾ ਟਰੱਕਾਂ 'ਤੇ ਡਰਾਇਵਰ ਸੀ।

ਮੌਤ ਮੰਡੀ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਮੌੜੂ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਦਰੇ ਮਾਰ ਗੁੰਮਨਾਮੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਹੇਠਲੀ ਕਿਸਾਨੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸੁੰਨੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਲੋਕੜ ਦੇ ਤਖ਼ਤਿਆਂ ਅੱਗੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਾਲੇ ਜਿੰਦਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਨਦਾਤਿਆਂ ਦੀ ਦੁੱਖਾਂ ਭਰੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ 48 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਟਿਊਬਵੇਲ ਖਾਤਰ ਆਤਮੀਏ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਨਾ ਮੋੜਨ ਕਾਰਨ 12 ਅਕਤੂਬਰ 2005 ਨੂੰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ ਨਿਗਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਮਰਿਆ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਸਾਉਣ ਖਾਤਮ ਉਹ ਕਿਧਰੋਂ ਮੁੱਲ ਦੀ ਜਨਾਨੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਤੰਗੀਆਂ-ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਨਾ ਝੱਲਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਹੀ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ। ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਆਤਮ ਘਾਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਭਰਾ ਲਾਡੀ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਇਸ ਜੱਦੀ ਭਰੋਪੇ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਭੋਗ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਾ ਸਹਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੰਮੀਆਂ ਦੀ ਔਰਤ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਪਤੀ ਹੰਸਾ ਸਿੰਘ ਅਰਧ-ਪਾਗਲ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਹੱਕਾਂ ਖਾਤਰ ਜੂਝ ਰਹੇ ਪਿੰਡ ਮੌੜੂ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਗੀ ਮੱਧ ਵਰਗ ਕਿਸਾਨੀ ਵਿਚੋਂ ਹਨ, ਪਿਤਾ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਆਧਿਆਪਕ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੇ ਘੋਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੱਗੀ ਦਾ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ, ਖੜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਥਰੂ ਆ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ-ਬਠਿੰਡਾ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ। ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਮਾਇਸਰਖਾਨਾ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ

ਮੌੜ ਮੰਡੀ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਮੌੜੂ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਘਰ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਜਿੰਦਰੇ। ਤਸਵੀਰਾਂ:ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਯਾਦ

ਵੱਢੀਆਂ-ਟੁੱਕੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥੀ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਧੜ ਕੁੱਤੇ ਵੀ ਖਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਕਈ ਕਈ ਮੀਟਰਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਬੋਟੀ ਬੋਟੀ ਕੀਤੇ ਪਏ ਸਨ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖਰਾਬ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਦੋ ਮੇਰੇ ਜਮਾਤੀ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਸਨ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ-ਰੋਟੀ ਖਵਾ ਕੇ ਉਹ ਫੇਰ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਸ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ 103 ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਲਈ ਮਸ਼ਾਲ ਮਾਰਚ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography
(with flush mount Album)
Live Video Display with Large Screens
DJ Service with Laser Lights
Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN
(725-7928)
(With 14 years Experienced)

734-261-0936 / 734-890-1767
E-mail: raj@syanvideo.com
or visit at: www.syanvideo.com

Loose Weight Feel Great!

*Natural *Guaranteed *Doctor Recommended

ਮੋਟਾਪਾ

ਦੁਖੀ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਕੁਦਰਤੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਓ

ਕੁਦਰਤੀ ਹਰਬਲ Products ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ Side Benefits ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਘਟਾ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

IQBAL KAUR

Ph: 708-444-0554

ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੌਣਕ ਮੇਲਾ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

www.Raunkmela.com

Enjoy Live Radio Show

Every Sun: 9am-9.30am

(Central Time)

on 1590AM

or on Internet.

Since 1983

ਮੇਜ਼ਬਾਨ: ਪੰਮੀ ਗਿਲ

ਅਕਾਲੀ ਕਲੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ 'ਚ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਰੰਭ ਹੋਈ ਆਪਸੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਅਗਾਮੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਪੈਣ ਦਾ ਆਸਾਰ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਥੇ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਸਮਰਥਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜਨਰਲ ਹਾਉਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। 2004 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਪਗ 135 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲਗਪਗ 35 ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਸੀਟਾਂ ਘੱਟ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਵੋਟ ਅਨੁਪਾਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਹ ਵੋਟ ਅਨੁਪਾਤ 8 ਤੋਂ 10 ਫੀਸਦੀ ਸੀ।

ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਹ ਚੋਣ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਕਾਰ ਦਾ ਗਰਾਫ਼ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਰਣਨੀਤੀ, ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਚੋਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਕੇ ਆਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਜਾਂ ਹਾਰ ਹੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਧਿਰ

ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲੋਂਗੋਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 1920, ਸਰਬ ਹਿੰਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਦਲ

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੁੱਤਾਂ ਅੱਗੇ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ...

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਬਦਬਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਬਾਦਲ ਜੋਤੀ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ) ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅੱਗੇ ਲਾਚਾਰ ਤੇ ਬੇਵੱਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਦੇ ਐਲਾਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸ. ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਘਟਨਾਮਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਏ।

ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਰਮਿਆਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕੁਝਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ 'ਦਾਸ ਜੀ' (ਗੁਰਦਾਸ ਬਾਦਲ) ਦੇ ਵਸੋਂ ਬਾਹਰੀ ਗੱਲ ਜਾਪੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ "ਹੁਣ ਤਾਂ ਲਗਦੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਹੱਥ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਨ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਨਾਲੇ ਜਦੋਂ ਬਾਜ਼ੀ ਬੱਝਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਵਲ ਲਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਭਲਾਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਾਂ।"

ਖਾਲਸਾ ਆਦਿ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਿੱਲੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਾਕੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸਮਰਥਕ ਹਨ ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰੜੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਥਕ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤੇ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਿੱਧ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ। ਉਸ ਕੋਲ ਦਲ ਬਦਲੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਵਜੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਸ਼ਕ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਗਿਣੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੁੜ ਲੋਕ ਫਤਵਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਗਰੁੱਪ ਖੜਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦਲ ਬਦਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਇਕ ਦੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਕਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਧੜਾ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੈਂਬਰੀ ਛੱਡਣੀ ਪਏਗੀ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਡਿੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦਲਬਦਲੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਸ਼ਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਦਰ ਇਹ ਰਾਇ ਕਾਫੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਬੜ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਇਕ ਜਾਂ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਚ ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਅਤੇ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਜਾਈ ਮੰਤਰੀ ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਆਈ ਇਸ ਖਬਰ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਏ ਸਨ।

ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕੇਸ

ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ: ਇੰਟਰਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਭੰਨਤੋੜ ਅਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 18 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੀਤੀ 16 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਯੂਨੀਅਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਰੈਗਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਐਂਟੀ-ਰੈਗਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਸਖਤ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਰੈਗਿੰਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਗਤਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 17 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਕੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਇੰਟਰਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਆਈ. ਐਸ. ਹੁਡਿਆਰਾ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਦੇਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਕ ਫੁਲਵਾੜੀ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਘਟਨਾ ਕੇਵਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਗੁੱਟਾਂ ਵਿਚਲੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 8-10 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਗੁੱਟ ਪਿਛਲੇ

ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਯੂਨੀਅਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਗੁੱਟ ਨੂੰ "ਹੈਬਚੁਅਲ ਅਫੈਂਡਰ" ਐਲਾਨਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਕਾਇਦਾ ਇਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਇਸ ਗੁੱਟ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵੀਰਵਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖੂਨੀ ਜੰਗ ਚਲਦੀ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ 15 ਜਣੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੱਟਤ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਵਰਗ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਗੁੱਟਾਂ ਵਲੋਂ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਰਾਡਾਂ, ਪੱਥਰਾਂ ਅਤੇ ਡਾਂਗਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਅਤੇ ਚਲਣਾ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਕਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਿੰਸਾ ਹੋਰ ਭੜਕ ਗਈ ਤੇ 15 ਲੋਕ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਹੋਰ ਸੂਚਨਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਤਕਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਭਵਨ, ਹੋਸਟਲ, ਦਫਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 20 ਦੇ ਕਰੀਬ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕੀਤੀ।

KHALSA

INSURANCE AGENCY, INC.

WE NOW INSURE IN 33 STATES
LARGEST INDEPENDENT INSURANCE BROKERS
REPRESENTING OVER 100 A+ RATED COMPANIES

TAXI—CABS • LIMOUSINES

COMMERCIAL AUTO

**Gas Stations, Repair Shops,
 Liquor/Grocery Stores,
 Restaurants, 99 Cent stores,
 Hotels & Motels**

Licensed in: Alabama • Arkansas • Arizona • California • Colorado • Connecticut • DC • Georgia • Florida • Idaho • Iowa • Indiana • Illinois • Kansas • Louisiana • Maryland • Mississippi • Michigan • Minnesota • Nevada • New Jersey • New York • New Mexico • Oregon • Ohio • Oklahoma • Pennsylvania • Texas • Utah • Virginia • Vermont • Washington • Wisconsin

WWW.KHALSAINSURANCE.COM

California License # 0F89805

3750 McKee Road, Suite A • San Jose, CA 95127 • Fax 408.493.4552

408-272-2500 • 1-800-954-5409

ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਬੂਰ ਵਾਗੂੰ ਲਾਹਿਆ

***ਪਾਰਟੀ 'ਚੋਂ ਮੁਅੱਤਲੀ ਬਣੀ
ਵਜ਼ਾਰਤ 'ਚੋਂ ਛਾਟੀ ਦਾ ਆਧਾਰ
*ਵਿੱਤ ਤੇ ਯੋਜਨਾ ਵਿਭਾਗ ਮੁੱਖ
ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਰਹਿਣਗੇ**

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਪਾਰਟੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਵਿਰੁਧ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੇ

ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਂ ਮੋਤ ਲੈ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਬਰਤਰਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਮੁੱਢਲੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਲਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਗਰਮ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਕੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਰਾਜਸੀ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇ-ਮਨਪ੍ਰੀਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਬੀਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਅਜੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਚਾਈ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਕੋਲ ਹੋਵੇ, ਸਚਾਈ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕੋਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਫਾਦਾਰੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਫਾਦਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਬਗ਼ੈਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਨਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਰਿਉਟੀਆਂ ਵੇਚੇਗਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਅਤੇ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 'ਤੇ ਤਿੱਖਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਮੰਗਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਏਜੰਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੰਜ ਵਿਧਾਇਕ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ-ਘਰ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸੋਧ ਰਾਜਸੀ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਪੁੱਤ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚੰਗਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਅਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਟੇਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਦਿਲਚਸਪ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਬੀਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਸੁਪਰੀਮ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਵੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ 'ਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਤੋਂ ਰਾਜ

ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰੇ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ।” ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੀਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਇਕ ਸਾਫ਼ ਅਕਸ ਵਾਲਾ ਇਮਾਨਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਗੀਰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਧੌਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਵਾਂਗੇ।

ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਰਗੇ ਬੇਦਾਗ਼ ਲੀਡਰ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਡਾ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਿਆਰ (ਸਮਾਧ ਭਾਈ) ਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ, ਨਿਧੜਕ ਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਇਸ ਹੀਰੇ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਜਮੀਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਧਰ ਇਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਦੇ ਨੇਤਾ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ

**ਸੁਖਬੀਰ : ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ
ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ
ਅਮਰਿੰਦਰ : ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ
ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ
ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ : ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ
ਦਾ ਪੱਖ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ**

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪੁੱਤਰ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਬੀਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਅਤੇ ਹਮਾਇਤੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਲਏ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, “ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਘੱਟ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਰਟੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਵੀ ਜੇਕਰ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਪੁੱਛੇਗੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਹੀ ਸੁਝਾਅ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚਲਾ ਝਗੜਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਘੱਟ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਪਸੀ ਝਗੜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਪਿਓ ਪੁੱਤ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਭੇਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ।”

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਸੁਬੋਧ ਚੰਦਰ ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਕੇ.ਬੀ.ਐਸ. ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ

ਗਲਤ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਵੱਕਾਰ ਤੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ (1920) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸਪੀਕਰ ਸ. ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 'ਤੇ ਕੌਣ ਭਰੋਸਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੰਗ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ. ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਵੀ ਗੋਡੇ ਟੇਕੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਸ. ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਜ਼ਿੰਮੇ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਠੋਸ ਹੱਕ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫੀ ਦੀ ਚਿੰਠੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੁਦੱਈ ਨਾ ਬਣਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਿੰਠੀ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ?

ਬੀਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਰੁਧ ਪਰੋਕਸੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ

ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਇਕ ਸੂਬੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ

ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਿਆ। ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮਜ਼ੀਰ ਵਿਚ 1947 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ 2 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮੁਆਫ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਪੈਕੇਜ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੰਗਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਰਾਜੇਵਾਲ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਵਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਪਿੱਛੇ ਗੰਭੀਰ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫੀ ਲਈ ਲਗਾਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆ ਰਹੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਬਿਜਲੀ ਸਬਸਿਡੀ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦਾ ਘਾਟਾ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਕਿਰਾਏ ਵਧਾ ਕੇ ਹੋਰ ਬੋਝ ਪਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਦੁੰਮਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਹਨ। ਸ. ਰਾਜੇਵਾਲ ਨੇ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ ਆਪਣਾ ਅੱਧਾ ਬਜਟ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀਆਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਅੰਨ ਭੰਡਾਰ ਲਈ ਕਣਕ ਲਈ 70 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਚਾਵਲਾ ਵਿਚ 48 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦਾ ਭਾਅ ਘੱਟ ਮਿਥ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ 62 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਈਆ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਵੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਸਿਰਜਣ ਲੱਗੀ

ਜਲੰਧਰ : ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਬਤੌਰ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਬਰਤਰਫ਼ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸਿਆਸੀ ਹਿਲਜੁਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਵਰਤਣ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਕੈਪਟਨ ਅਭਿਮਨੀਊ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਬੀਤੀ 15 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਬੁਲਾਈ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਲ੍ਹਾ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਬਰਤਰਫ਼ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮਿਲਵਰਤਣ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਚਾਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਲੋਂ ਡਟ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਵਲ ਵਤੀਰਾ ਨਰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਭਾਵੇਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਘਰੇਲੂ ਮਾਮਲਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਹ ਹਿਲਜੁਲ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੇਤਾ ਵੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਾਂਤਾ ਚਾਵਲਾ, ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਇਕ ਸੱਤਪਾਲ ਗੋਸਾਈ, ਅਮਰਜੀਤ ਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਾਹਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ

ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ: ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਛੱਤੋਆਣਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਪਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਆਗੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਗਾਇਬ ਰਹੇ। ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਵਿਧਾਇਕ ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਸ਼ਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜਿਆ।

ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ 'ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਵਿਧਾਇਕੀ ਛੱਡਣ ਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤੇ ਚਿੱਟ ਕੱਪੜੀਏ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰੈਲੀ 'ਚ ਆਮ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਰੈਲੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਰਾਜਸੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲਹਿਰ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਰ ਢਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਅੱਧਾ ਕਰਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ 16 ਸੌ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਮੁਆਫ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ‘ਪ੍ਰਚਾਰੀ’ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜੋ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਕਰਵਾ

ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕੁਝ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।” ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ

ਦੀ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੀ ‘ਏਕਲਵਯ’ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਜਿਵੇਂ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਏਕਲਵਯ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ‘ਗੁਰੂ ਦੱਖਣਾ’ ਵਜੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੀਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅਰਜੁਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਮੇਰਾ ‘ਅੰਗੂਠਾ’ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ’, ਪਰ ਇਹ ਕਤਲ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਉਹ ਟਾਲਾ ਵੱਟ ਗਏ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਿਪਸੀ ‘ਚ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਸ਼ਲਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੇਜੋਂ ਨਾਲ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਪਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹਰ ਮੁਹਿੰਮ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਚਾਰੇ

ਚੋਣਾਂ ਇਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵੀ ਇਥੋਂ ਹੀ ਬੱਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ, ਭਾਰਤ

ਡੋਗੂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਫਾਈਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਾਂਤਾ ਚਾਵਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਾਈਲਾਂ ਸਬੰਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਆਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ‘ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਜੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ 23 ਗੰਨਮੈਨ ਰੱਖਣ ਦੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਸਬੰਧੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੰਨਮੈਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਜਾਂ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਬਦਲੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਬੂਠੇ ਪਰਚਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰ ਜਿੱਤ ਦਿਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਚਾਰ ਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਸ਼ਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਨੀ ਫੱਤਣਵਾਲਾ, ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਕੁਲਦੀਪ ਢੌਂਸ ਧਰਮਕੋਟ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਉਣ ਲਈ ਗਏ ਸਨ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ‘ਚ ਜਲੰਧਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਸਣੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਰੈਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ 15 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਪ-ਮੁੱਖ

ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਪਿੰਡ ਬਾਦਲ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ‘ਤੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਹਲਕੇ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰ ਆਗੂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਤੇ ਪੰਚ, ਅਹੁਦੇਦਾਰ, ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਤੇ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਨਗਰ ਕੌਂਸਲਰ ਆਦਿ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਅਜਿਹੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਬਾਂਹ ਸਮਝੋ ਜਾਂਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਤਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਟਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦਰਜਨਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਕਾਫਲੇ ਅਜਿਹੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਹੁੰਚੇ ਜੋ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਮੋਹਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਦ ਕਮਰਾ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਉਪ-ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਹਲਕਾ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹਲਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਪੱਖੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਮਾਮਲਾ ਲਿਆ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਓ.ਐਸ.ਡੀ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਰਗੜੇ ਲਗਾਏ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਦੱਸਿਆ।

ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ 'ਚ ਜੂਤ-ਪਤਾਣ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸੰਸਥਾ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਦੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਝਗੜੇ ਦੌਰਾਨ ਕਾਫੀ ਜੂਤ ਪਤਾਣ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਦੀ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਦਸਤਾਰ ਵੀ ਉਡਾ ਲਈ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਨੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ

ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਦਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਸ. ਰਾਜਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ, ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੱਥੂਨਗਲ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੱਤੇਵਾਲ ਦਾ ਭਰਾ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੱਤੇਵਾਲ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸ. ਚੱਢਾ ਨੇ ਜ਼ਾਬਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ‘ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀ ਤੇ ਉਪ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਸ ‘ਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਤਲਖੀ ਕਾਫੀ ਵਧ ਗਈ, ਇਸ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਚੋਲਣ ਤੇ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ

ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਰਨਿੰਗ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਈ ਹਰਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਦਤਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਾਫੀ ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਜੁੜ ਕੇ ਬੈਠੇ ਤੇ ਪਤਵੇਤਿਆਂ ਦੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰਾਜੀਨਾਮਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਭ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇਗਾ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਜਦੋਂ ਸ. ਅਣਖੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ-ਮੋਟਾ ਬੋਲ-ਬੁਲਾਰਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਹੈ, ਇਥੇ ਕੋਈ ਅਕਾਲੀ ਕਲਚਰ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨੀ ਸ਼ੱਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਉਜਲ ਦੁਸਾਂਝ ਬਾਰੇ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਚਿੰਤਤ

ਵੈਨਕੂਵਰ, ਕੈਨੇਡਾ: ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ, ਕੈਨੇਡਾ (ਡਬਲਿਊ ਐਸ ਓ) ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਉਜਲ ਦੁਸਾਂਝ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ‘ਚ ਸਿੱਖ ਖਾਤਕੂ ਲਹਿਰ ਮੁੜ ਉਭਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਓਟਵਾ ਆਧਾਰਤ ਇਸ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਦੀ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉਪਰ ਨਸਲੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਨੂੰ ਹਵਾ ਮਿਲੇਗੀ।

ਫਿਲਮਕਾਰ ਮੀਰਾ ਦੀਵਾਨ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇਹ ਫਿਲਮ “ਟਰੇਸਿੰਗ ਲਾਈਟ:ਏ ਜਰਨੀ ਵਿਧ ਉਜਲ ਦੁਸਾਂਝ” ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਉਪਰ ਪੈਸਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਓਮਨੀ ਟੀ ਵੀ ਵਲੋਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲਦ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਬਰਾਡਕਾਸਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਉਜਲ ਦੁਸਾਂਝ ਤੱਕ

ਸ੍ਰੀ ਉਜਲ ਦੁਸਾਂਝ

ਕੋਈ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ 2006 ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਦੁਬਾਰਾ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਮੀਰਾ ਦੀਵਾਨ ਜੋ ਕਿ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪਨਪ ਰਹੀ ਸਿੱਖ ਹਿੰਸਾ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਜੋ ਕਿ ਫਿਲਮ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਮੌਕੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦਰਦ ਅਤੇ ਰੋਹ ਬਾਰੇ 8 ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਸੀਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਡਬਲਿਊ ਐਸ ਓ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਬਿਨਿੰਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਅਤਿਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ

ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਦੀ ਇਸ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਨਸਲੀ ਨਫਰਤ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਿੱਖ ਅਤਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਨਸਲੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਠੰਡੇ ਮਤੇ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਖਾਤਕੂ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਉਪਰ 1985 ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਅ ਆਫਿਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸੰਧੂ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਰਹਿਮ ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਉਪਰ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਕ ਅਹਿਮ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਵਿਰੁਧ ਜੋ ਮਨ ਆਵੇ ਬੋਲੀ ਜਾਣ। ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ‘ਤੇ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤੇ ਭੋਮਾ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਏਕਤਾ

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਹੋਈਆਂ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਲੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਸਵੈ-ਪੜਤਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਸੀ ਏਕਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਕਿਸਾਨ ਹਵੇਲੀ ਵਿਖੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਮਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੋਚ ਮੁਤਾਬਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਕਰਨੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ, ਸਿਆਸੀ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਰਾਜਸੀ ਕਮੇਟੀ, ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈਲ ਦਾ ਵੀ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ 1984 ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਕਲੰਕ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਹ ਖੂਨੀ ਕਾਂਡ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਦਿਨ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸੁਆਲ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਿੰਨੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਦਲ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਟਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਖਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ‘ਤੇ ਪਾਏ ਬੂਠੇ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲਵੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਵਾਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ, ਤੇ ਸਬਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਨਕਸਲੀ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਫਿਲੌਰ : ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਗਿਰੋਹ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਫਿਲੌਰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਥਾਣਾ ਮੁਖੀ ਫਿਲੌਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਬੀਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਜਲੰਧਰ ਅਸੀਸ ਚੌਧਰੀ ਤੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਫਿਲੌਰ ਪਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਸ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਹਰਬੰਸ ਉਰਫ ਢਿੱਲੋਂ ਉਰਫ ਬਲਵੀਰ ਬਟਾਲਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਉਕਤ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਰਸੀਦ ਬੁੱਕਾਂ ਅਤੇ ਭਤਕਾਊ ਸਮੱਗਰੀ ਵੰਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਗਿਰੋਹ 5 ਮੈਂਬਰੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 23 ਅਕਤੂਬਰ 2010

ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਦਮੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਇਕੱਲਾ ਖੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। -ਥਾਮਸ ਹਕਸਲੇ

ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਲੇਸ਼

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਖੀਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਵੱਕਾਰੀ ਅਹੁਦਾ ਵੀ। ਉਂਜ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਦਰਲੀ ਇਹ ਲੜਾਈ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਵਿਰੁਧ ਤਿੱਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਉਪਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਘੜਨ ਵੇਲੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਉਹ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦੇ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਵਾਅਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਫਾ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਧਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਹੁਣ ਸੁਖਬੀਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਸੋ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਦਰਾੜ ਝੁੰਘੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਕੋਈ ਆਸਾਰ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵੀ ਵੰਡੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਛੋਟਾ ਕਾਫਲਾ ਵੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਪੈਰ ਅੜਾ ਕੇ ਖਲੇ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕ ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕ ਜਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ ਤੋਂ ਸ. ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਬਿਆਸ ਤੋਂ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਤੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਵੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਾਫ ਅਕਸ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 5 ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਹਨ। ਇੰਜ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਖਲੋਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਵਿਧਾਇਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਖੁਦ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਹਾਲੇ ਛੋਟਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੂਹ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਆਗੂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਤ ਆਮਦ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਆਗੂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਦਾਖਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਆਗੂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਭੇਤੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਲੰਕਾ ਢਾਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇਪੀ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ 'ਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਬੀਬੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਆਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਸਵਾਗਤ ਕਰੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ 'ਔਖਾ ਰਾਹ' ਚੁਣਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਉਂਜ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਲੰਬੀ ਮੁੱਦਤ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਵਿਰੁਧ ਜ਼ਾਬਤਾ ਕਰਵਾਈ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਸੂਰ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਉਪਰ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਲੜਾਈ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤਿੱਖੇ ਤੇਵਰ ਦਿਖਾਏ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਮਾਹੌਲ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਟਕਰਾਓ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੋਈ ਆਗੂ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦਿੱਕਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਹਾਜ਼

ਤਾਇਆ ਬਨਾਮ ਭਤੀਜਾ !

ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਭੈੜਾ ਚੜ੍ਹੇ ਜਿਹਦੇ ਸਿਰ ਤਾਈਂ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾ ਦਿਲ ਦੇਖੇ ਜੁਤਿਆ ਕਿ ਟੁੱਟਿਆ। ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲੱਤਾਂ ਹਿਰਸ ਨਾ ਮੁੱਕੀ ਹਾਲੇ, ਕਾਹੂੰ ਵਾਂਗ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਦੇਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਲੁੱਟਿਆ। ਟੱਬਰ ਦੇ ਹੱਥ ਦਿੱਤੀ ਚੋਧਰਾਂ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ, ਲੋਕ-ਰਾਜੀ ਰੀਤ ਵਾਲਾ ਬੂਟਾ ਜੜ੍ਹੇ ਪੁੱਟਿਆ। ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤ ਪਾਲੇ ਕਦੇ ਕੌਮ ਦਾ ਨਾ ਭਲਾ ਸੋਚੇ, ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤਾਈਂ ਨਿੰਬੂ ਵਾਂਗ ਘੁੱਟਿਆ। ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ 'ਚ ਅੰਨੇ ਹੋ ਬੈਠੇ, 'ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ' ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਹੀਂ ਛੁੱਟਿਆ। ਰਾਜਗੱਦੀ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਂਪਣੇ ਲਈ ਤਾਇਆ ਜੀ ਨੇ, ਭਤੀਜੇ ਵਾਲਾ ਕੱਢ ਕੰਡਾ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਿਆ!

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ

ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਨ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਹੀ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਐਕਟ 2004, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ 1966 ਦੀ ਧਾਰਾ 78 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਧਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋਏ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਦੀ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਦਰਿਆਵਾਂ ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਨ 1976 'ਚ ਇਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵੰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਲੀ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੋਵਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ 3.5 ਮਿਲੀਅਨ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 78 ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਕੇਸ ਅਜੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਅਧੀਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪਹਿਲ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਸਮਝੌਤਾ 31 ਦਸੰਬਰ, 1981 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਫੋਰਨ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਗਠਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਜਿਹੜਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਹ ਸਮਝੌਤਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਜੋ ਕਿ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਆਸ ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ, ਜੋ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਹਨ, ਹਰਿਆਣਾ

ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਜਤਾ ਸਕਦੇ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਪੱਖ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 1981 ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਨਾਲ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਕੋਲ 17.11 ਮਿਲੀਅਨ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਘਟ ਕੇ 14.37 ਮਿਲੀਅਨ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਸਕੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਆਏ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਸੰਨ 1982 ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਵਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਹਰਿਆਣਾ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਹੁਕਮ 'ਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ 15 ਜੁਲਾਈ, 2004 ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਕਰੇ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ 12 ਜੁਲਾਈ, 2004 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਬਿੱਲ 2004 ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਹ ਪੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵਾ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਕੋਈ 9 ਲੱਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਬੰਜਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕੋਈ 15 ਲੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਿੱਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਇਹ ਬਿੱਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਬਿੱਲ 2004 ਰਾਹੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ

ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਰੱਦ ਹੋ ਗਏ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਸਮਝੌਤਾ 31 ਦਸੰਬਰ, 1981 'ਚ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚਾਲੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੰਗਾ ਕਨਾਲ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਕਨਾਲ ਅਤੇ ਭਾਖੜਾ ਕਨਾਲ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਆਮ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਬਿੱਲ 2004 ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸੇ ਹੀ ਰਾਤ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਓ.ਪੀ. ਵਰਮਾ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤਿੱਕਾ ਨਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਵਲੋਂ ਉਸੇ ਹੀ ਰਾਤ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਬਿੱਲ 2004 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਵਜੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਇਸ ਰੈਫਰੈਂਸ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਘੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਬਿੱਲ 2004 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਿਰ ਹਲਚਲ ਮੱਚ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰੋ

ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ

ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਮਸਲਾ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਆੜਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੰਧੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆਂ ਟਕਰਾਅ ਹੁਣ ਖੂਨੀ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਕੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭਾਰ ਘਾਤਕ ਹੋਂਦ ਤੱਕ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਟਕਰਾਅ ਕਾਰਨ ਆੜਤੀਆਂ ਤਬਕਾ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਿੰਧੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਣ ਨਾਲ ਆੜਤੀਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ 'ਰਸੂਖ' ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਦਾ ਕਰੂਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਸ ਕਤਲ ਵਜੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਆੜਤੀਆਂ ਤੇ ਲੱਠਮਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੁਰਕੀ ਦਾ ਯਤਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਕੇ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਇਕ ਧਿਰ ਵਲ ਉਲਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਿਆਸੀ

ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਤੇ ਭੂ-ਮਾਫ਼ੀਆ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਬੇਪਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਦੱਬੀ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਭੂ-ਮਾਫ਼ੀਏ ਦੀ ਅੱਖ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਮੰਡੀ 'ਚ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹਥਿਆਉਣ ਦਾ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੋਕਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਮਾਲ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਦਸ ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਕੁਰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੂਲ, ਵਿਆਜ, ਜ਼ਰਮਾਨਾ ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਖਰਚਾ ਪਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਸਿਰ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਰਕਮ ਕੱਢੀ ਗਈ। ਦਸ ਕਨਾਲ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸਾਢੇ ਬਾਰਾਂ ਲੱਖ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ 'ਚ ਭੂ-ਮਾਫ਼ੀਏ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਤਖ਼ਤਪੁਰਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਿੱਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਸਾਰੇ ਅਧਿਐਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਲਾਹੇਵੰਦਾ ਧੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਨਿਤਾਣਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਇਹ ਤਬਕਾ ਖੇਤੀ ਵਲੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਧੰਦਿਆਂ ਵਲ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਮ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨੀ 'ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਹ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਰਚੇ ਵਧਾ ਲਏ ਹਨ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਤੇ ਲੋੜੇਂ ਵਧ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਘੋਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਗ਼ੈਰ-ਲਾਹੇਵੰਦ ਧੰਦੇ 'ਚ ਲੱਗੀ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਗਾੜਾਂ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਚੌਕੀ 'ਚ ਪਿਸ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖੋਂ ਹੀ ਵਾਚਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ, ਨੈਤਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਜ਼ਮਰੂਹੀ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਦੱਬੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੀ ਕੁਰਕ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁੜ-ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਹਰ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਹੀ ਕਿਸਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਨ ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰਬਤ ਤੇ ਜ਼ਹਾਲਤ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਮੁਲਕ ਇਸ ਮੌਕੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੁਕਰਾਪਣ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ?

ਚੀਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਧਣਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ

ਐਮ ਕੇ ਭੱਦਰਾਕੁਮਾਰ

ਕੋਈ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚਲੇ ਇਕ ਸਹਾਇਕ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਂਦਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਹੀ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਮਰੀਕੀ ਕੂਟਨੀਤੀਵਾਨ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਬਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਓਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਅਣ-ਸੁਖਾਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹਾਲੇ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਯੁੱਧ-ਚਾਲਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਕਾਰ ਸੇਲਿਗ ਹੈਰੀਸਨ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ 'ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਛਪੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉਤਰੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚੀਨੀ ਫੌਜ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।

ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਲੇ ਵੀ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੈਰੀਸਨ ਨੇ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਇਲਹਾਮੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡਿਓਂ ਹੀ ਗੁਪਤ ਹਿਮਾਲਿਆਈ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਜੰਗ ਦੇ ਢੋਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤੇ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਉਤਰੀ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਪਾਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕਠਿਨ ਅਤੇ ਅਪਹੁੰਚ ਪਹਾੜ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਹੈਰੀਸਨ ਨੇ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 22 ਗੁਪਤ ਸੁਰੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮੁਕਤੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ 11000 ਚੀਨੀ ਫੌਜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਦਾਗੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ (ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਰਮਣੀਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਖੁਦ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ)। ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਬਹੁਤੀ ਮਗਜ਼-ਪੱਚੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੈਰੀਸਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਲਈ ਸੂਹੀਆ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪੱਛਮੀ ਤੇ ਖੇਤਰੀ ਸੂਹੀਆ ਸਰੋਤਾਂ ਉਪਰ ਆਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਹ ਸਰੋਤ ਕਿਹੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਸਿਆਸਤ ਤਾਂ ਆਖਰਕਾਰ ਕੁਝ ਖਰੂਵੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਨਾਲ

ਸੂਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਖੇੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਹੈਰੀਸਨ ਦੇ ਸਰੋਤ ਅਮਰੀਕੀ ਸਨ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੈਰੀਸਨ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਰੁਧ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸਲੀਅਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੀਸਿਸ ਬਾਰੇ ਓਦੋਂ ਬੜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਕ ਹਲੂਣਵਾਂ ਸੱਦਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ, “ਅਮਰੀਕਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਉਸਾਰੂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਫੌਜੀ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਵੱਖਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪਾਂ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ 'ਤੇ ਇਹ ਦਬਾਅ ਪਾਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਗਿਲਗਿਤ-ਬਾਲਤੀਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਵੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਲਗਿਤ-ਬਾਲਤੀਸਤਾਨ ਚੀਨ, ਅਮਰੀਕਾ, ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਬੇਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਥੇ ਇਕੱਲੇ ਚੀਨੀ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਣ।”

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਅਤੇ ਬੀਜਿੰਗ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈਰੀਸਨ ਦੇ ਲੇਖ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਚ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਲਗਿਤ-ਬਾਲਤੀਸਤਾਨ 'ਚ ਚੀਨੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੜ੍ਹ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਇਸ 'ਚ ਲੋਕ ਮੁਕਤੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਚੀਨ ਦੀ ਇਹ ਯਕੀਨਦਹਾਨੀ ਸਵੀਕਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਚੀਨ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ

ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਗਿਲਗਿਤ-ਬਾਲਤੀਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਢਾਂਚਾਗਤ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਣ ਬਾਦ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ, ਉਤਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਚੀਨ ਵਲੋਂ 1.7 ਬਿਲੀਅਨ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰਾਂ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਖੇਤਰੀ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਤੈਅ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਰਜੀਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਤੈਅ ਕਰਨੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜੇ ਭਾਰਤ, ਚੀਨ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਖੇਤਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਚੀਨੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਗੰਭੀਰ ਰੋਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਢੰਗ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਅਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜੋ ਖੇਤਰੀ ਸਥਿਰਤਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਗੀਆਂ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਾਡੇ ਬਦਲ ਚੀਨ ਦੇ ਬਦਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਔਖੇ ਹੋਣਗੇ। ਤੱਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਥਿਰ, ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਬਦਲ ਇਸ ਦਾ ਜੰਗ ਅਤੇ ਗਤਬਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨੁਕਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ-ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਸਥਿਰਤਾ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਚੀਨ ਇੱਕੋ ਪਾਸੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਅੜ ਸਕਦੇ ਕਿ ਖੇਤਰੀ ਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰਾ

ਸਾਡਾ ਮਖੌਲ ਹੀ ਉਡਾਵੇਗਾ। ਇੰਜ ਤਾਂ ਇਹ ਖੇਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਸੀ।

ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਚੀਨ ਦਾ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਣ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਖੇਤਰੀ ਸਥਿਰਤਾ ਸਥਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੇਲਾ-ਵੇਲਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜੇ ਭਾਰਤ, ਚੀਨ ਦੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਬਦਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਮਨ ਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਗਵਾਂਢੀ ਸਾਡੀ ਇਸ ਪਹਿਲ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੰਜ ਹੀ ਸਮਝਣਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ।

ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਸਾਡੇ ਯੁੱਧ-ਚਾਲਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਹੇਠ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਨ ਦੀ ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਦਾ ਬਦਲ ਕੀ ਹੈ? ਚੀਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਆਰਥਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਆਰਥਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਯੁੱਧਚਾਲਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸੁੱਤੇ-ਸਿੱਧ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੰਤਕ ਹੁੱਘ ਵਾਈਟ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਜਿਸ ਉਪਰ ਚੀਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਮਰੀਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੱਦਾਂ 'ਚ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਣੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਖੁਦ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚੀਨ ਵੀ ਅਮਰੀਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ

ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਚੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਾਲੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਇਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਧੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੀਨ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ 'ਚ ਬਿਨਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਹੜੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਇਹ ਨਿੱਤ ਵਧਦੀਆਂ ਚਾਹਤਾਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਲਾਕਾ ਦੀ ਖਾੜੀ ਨੂੰ (ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਚੈਕ ਪੋਸਟ ਹੈ) ਇਕ ਪਾਸੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਨਾਲ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਰਾਹੀਂ ਸੰਚਾਰ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤਰੀ ਪਹਿਲ ਦੀ ਇਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੀ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਧਣਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਸੂਚਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਚੀਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਵਜੋਂ ਭਲਾ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ, ਜੰਗਲਾਂ ਜਾਂ ਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਸਾਰਨ ਜਾਂ ਉਹ ਮਿਆਮਾਰ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣ, ਜੋ ਚੀਨੀ ਵਪਾਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਸੂਬੇ ਯੂਨਾਨ ਨੇ ਕੋਲੰਬੋ ਤੱਕ ਸਿੱਧੀ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਰਾਏਪੁਰ-ਕੋਲੰਬੋ ਹਵਾਈ ਸੰਪਰਕ ਗੈਰ-ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਚੀਨੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਰਗੀ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਵੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਗਵਾਂਢੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਚੀਨ ਤਾਂ ਇਕ ਗਵਾਂਢੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ 'ਚ ਬੀਬੀ ਚਾਵਲਾ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਣ

ਅਭੈ ਸਿੰਘ*

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਤੇ ਫੇਰ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਮਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਬੀਤਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਸਹੀ, ਦੇਰ ਆਇਦ ਦਰੁਸਤ ਆਇਦ। ਓਧਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਇਸੇ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮਾਣਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇਵੀ ਚਾਵਲਾ ਵੱਲੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਤਕਰੀਰ ਕਰਨ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਈ। ਬੀਬੀ ਚਾਵਲਾ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਬੋਲਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂਬਰ ਚਿੜ੍ਹਦੇ ਕਿਉਂ ਹਨ?

ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਚਾਵਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਨਹੀਂ, ਏਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਤਿ ਹੀ ਹਲੀਮੀ, ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਸਿਹਤ ਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਸਲੂਕ ਪਖੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਤਕਰੀਰ ਕਰਨਾ ਜੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਜੀਬ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਬੀਬੀ ਚਾਵਲਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਏਨੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਹਾਰਤ ਹੈ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਸਾਨੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੀ ਕੋਈ ਓਪਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ। ਮਾਡਰਨ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਇਕ ਕੇਂਦਰ ਲਾਹੌਰ ਵੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਪੇਂਦਰ ਨਾਥ ਅਸ਼ਕ, ਭੀਸ਼ਮ ਸਾਹਨੀ, ਯੋਜ਼ਪਾਲ ਤੇ ਡਾ. ਮਹੀਪ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹੱਕ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਲੇਖਕ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਜੋੜੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਵਾਲ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਫਰਕ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣਾ ਕੁਝ ਸੋਚਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖ ਹੀ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਅਸੰਬਲੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕਹਿਰ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ।

ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ?

ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੈਂਕ ਦੇ ਏ. ਟੀ. ਐਮ. ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕਢਾਉਣ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ 'ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਚੁਣੋ' ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਚੁਣਦਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੈਰ ਨਹੀਂ। ਲੇਕਿਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ਼ਾਰਾ 'ਆਪਣੀ' ਭਾਸ਼ਾ ਚੁਣਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਦੇ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ ਚੁਣਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਉਪਰ ਹੀ ਉਂਗਲ ਨੱਪਦਾ ਹਾਂ।

ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਉਰਦੂ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ। ਸੰਤਾਲੀ ਤੋਂ 66 ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਬਹੁਤਾ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਮਤੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਹੀ ਚੱਲਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਆਪਸੀ ਰੋਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਐਮ ਐਲ ਏ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਇਹ ਵੰਡ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ।

ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਬੋਹਰ ਤੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਨੇਤਾ ਚੌਧਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਨੇ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਤੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦਾਨਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਿਆ ਕਰਨ। ਦਾਨਾ ਰਾਮ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਬਾਂਗਰ ਬੋਲਿਆ ਕਰੋ ਤਾਂ ਦਾਨਾ ਰਾਮ ਦਾ

ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ “ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹਰਿਆਣਾ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਬਾਂਗਰ ਬੋਲਿਆਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਬੋਲ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗਾ।” ਪਰ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਰਦੂ ਬੋਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਲੱਦੀ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵੀ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਉਰਦੂ ਲਿਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਚੌਧਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਕਸਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜੀਵਨ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਧਾਇਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬੀਬੀ ਵਿਮਲਾ ਭਾਂਗ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਦਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਸਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਵਰਤੀ। ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੇ ਜਲਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੀ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਮੁਹਾਰਤ ਸੀ।

ਜੇ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਚਾਵਲਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਤੇ ਆਸਾਨੀ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਉਲਥਾ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਚੇਚੇ ਤਰੱਦਦ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੰਮੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਚਿੜ੍ਹਦੇ ਕਿਉਂ ਹਨ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਚਿੜ੍ਹਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਬਣਾਉਣੀ

ਪਈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਬਤੌਰ ਅਸੰਬਲੀ ਮੈਂਬਰ ਹਲਫ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਬੀਬੀ ਚਾਵਲਾ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉਪਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਗੋਲਿਆ। ਹੋ ਸਕਦੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਇਕ ਗਰਮ ਮੁੱਦਾ ਬਣੇ ਤੇ ਉਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਵੱਡੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣੇ ਤੇ ਉਹ ਸੱਚੇ ਹਿੰਦੀ ਹਿਤੁ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਦਾ ਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਚੰਗੇ ਸਿਦਕ ਤੇ ਇਖਲਾਕ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਚਾਵਲਾ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਚਾਹੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਜਾਂ ਫਾਰਸੀ ਕੁਝ ਵੀ ਬੋਲਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕੋਈ ਰੋਲਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬੱਸ ਇਕ ਦੁਭਾਸ਼ੀਆ ਰੱਖ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਉਸ ਉਪਰ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜ਼ਿਸਮਾਨੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਓਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਨਾਮ ਸੂਬੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਗਰਮਾਇਆ ਲੇਕਿਨ ਅਸਲ ਮੁੱਦਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ।

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਇਸ ਐਮ ਐਲ ਏ ਨੂੰ ਸਚਮੁੱਚ ਮਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵ ਗੋਤਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 23 'ਤੇ)

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਸ਼ੁਕਰ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਕੇ ਤੀਹ ਦਸੰਬਰ ਦੀ ਤਰੀਕ ਆ ਪਹੁੰਚੀ। ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਾਪ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੇਟੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ। ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਨੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਪਤਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਵੀ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਰਹੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦਾ ਹੀ ਫਿਕਰ ਲੱਗਿਆ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਰਹਿੰਦਾ। ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਵੀ.ਸੀ ਆਰ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਕ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾ ਸਕਾਂ। ਸੁਸ਼ਮਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਲੁੱਬਾ ਮੈਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਆਏ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਨ ਚੈਕ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਚੈਕਿੰਗ ਅਮਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੀ.ਸੀ.ਆਰ. ਹੈਂਡ ਬੈਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੁੱਬਾ ਸਾਹਿਬ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਵੱਧੀਆ ਰੁਤਬੇ 'ਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਫਟਾ-ਫਟ ਬੈਗ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਕਪੜੇ ਕੱਢ ਕੇ ਵੀ.ਸੀ.ਆਰ. ਵਿਚ ਲਪੇਟਿਆ ਅਤੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਕ ਕਰਕੇ ਅਟੈਚੀਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੀ ਖਾਲੀ ਸੀਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸੀਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂਕਿ ਮੈਂ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਸਫਰ ਕਰ ਸਕਾਂ।

ਖੈਰ! ਸਫਰ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਆ ਉਤਰੀ। ਕਸਟਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ.ਸੀ.ਆਰ. ਹੈ। ਕਸਟਮ ਅਫਸਰ ਨੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਣਦਾ ਕਸਟਮ ਲਾ ਕੇ ਪੇਪਰ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਬੋਲੇ, “ਆਪ ਯੇਹ ਪੈਸੇ ਉਸ ਬੈਕ ਮੇਂ ਜਮਾਂ ਕਰਾ ਦੇ ਔਰ ਇਸ ਕੇ ਪੇਪਰ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਹੀ ਰੱਖਨਾ ਤਾਂਕਿ ਆਪ ਪੁਛਣੇ ਵਾਲੇ ਕੇ ਦਿਖਾ ਸਕੋ। ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਸੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣੇ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਆਪ ਕੋ ਕਸਟਮ ਕੇ ਲਿਏ ਕਹਾਂ ਕਹਾਂ ਰੋਕੇਗੇ।” ਉਦੋਂ ਹਾਲੇ ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਸਟਮ ਲਈ ਖਾਹਮਖਾਹ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿੱਢੀ ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੁਲੀ ਵੀ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਸਕਦਾ, ਚੋਰੀ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਜਦੋਂ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਉਤਰਦਾ ਹੈ, ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਸੌ ਸੌ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰਾ ਭਾਣਜਾ ਅਮਨਦੀਪ ਜੋ ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐਮ.ਏ. ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਲੈਣ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਜੋ ਕਸਟਮ-ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ। ਅਟੈਚੀ ਟੈਕਸੀ ਦੇ ਉਪਰ ਲੱਦੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਟੱਕਰ ਗਈ ਅਤੇ ਬੋਲੇ, “ਸਮਾਨ ਉਤਾਰੀਏ ਔਰ ਕਸਟਮ ਕਰਵਾਏ।” ਮੈਂ ਪੇਪਰ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, “ਕਿਉਂ ਉਤਾਰੂੰ? ਯਹ ਕਸਟਮ ਕੇ ਪੇਪਰ ਹੈ, ਮੈਨੇ ਕਸਟਮ ਦੀਆਂ ਹੈ।” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮੈਂ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਲਾਹ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੇਪਰ ਬਾਹਰ ਲਹਿਰਾ ਦਿਆਂ ਕਰਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਤੜਕੇ ਦੇ ਪੰਜ ਕੁ ਵਜੇ ਅੰਬਾਲਾ ਕੈਂਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਮੋਟਰ-ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਰਸਤਾ ਰੋਕੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਸਾਡੀ ਟੈਕਸੀ ਰੋਕ ਕੇ ਬੋਲੇ, “ਸਮਾਨ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕਰਾਉ ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਦਿਉ।” ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕਦਮ ਗੁੱਸਾ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲੀ, “ਦਿੱਲੀ ਛੱਡ ਹਰਿਆਣਾ ਵੀ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਸਟਮ ਦੀ ਕਸਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ? ਆਹ ਪੇਪਰ ਮੈਂ ਕਸਟਮ-ਅਫਸਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਰੱਖੇ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਘੋਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਸਕਾਂ।” ਏਨੀ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਤੋਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਦਾਲ ਗਲਦੀ ਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਡਾ. ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਬੋਲੇ, “ਭਾ ਜੀ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਚੜ੍ਹਿਆ (ਉਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ

ਮੁੜ ਵਤਨਾਂ ਵੱਲ

ਜਨਵਰੀ ਸੀ) ਚਾਹ ਤਾਂ ਪਿਲਾਏ”? ਡਾ. ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਅਮਨਦੀਪ ਨੂੰ ਬੋਲੇ, “ਅਮਨ! ਯਾਰ ਦੇਹ ਵੀਹ ਰੁਪਏ, ਠੰਢ ਹੈ ਵਿਚਾਰੇ ਚਾਹ ਪੀ ਲੈਣਗੇ।”

ਬੇੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਰੁਕਾਵਟ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਾ ਵਿਭਾਗ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਸਿਹਤ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੈਮੀ ਸਟਰਿਪਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਕਟ ਲੈ ਆਵਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ੁਗਰ ਚੈਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੀਬਾ ਜੀ ਕਿੱਥੇ ਖਰੀਦਦੇ ਫਿਰਨਗੇ ਪਰ ਮੈਂ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਆ ਕੇ ਸੁਸ਼ਮਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਫਾਰਮੇਸੀ ਤੋਂ ਲੈ ਆਈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਆਪ ਆ ਜਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੱਥ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂ? ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ, “ਬੀਬਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੋਚਲ ਕਰੋਗੇ ਪਰ ਜੇ ਲੈ ਆਏ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਤੁਹਾਡੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।” ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆ ਗਏ, ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਚੱਲੀਏ ਕਿ ਚਾਹ ਇਥੇ ਪੀਣੀ ਹੈ?” ਉਹ ਇੱਕ ਦਮ ਬੋਲੇ, “ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਕੋਫੀ ਪੀਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਾਂਗੇ।” ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੇੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਘਰ ਵੱਲ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬੀਬਾ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਮੋਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਭੁਲਦਾ।” ਦਰਅਸਲ ਮਿਸਤਰੀ ਨੇ ਮੰਮਟੀ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸਾਲੇ ਨਾਲ ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਕਰਕੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮੋਰ ਦੇ ਪਾਇਲ ਪਾਉਂਦੇ ਖੰਭਾਂ ਵਰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਕਾਫੀ ਪੀਦਿਆਂ ਉਹ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤੀ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ। ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਇਹ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਨਿਬੜੀ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਐਚ.ਕੇ. ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮੁਖੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਕੁਲੀਗ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਉਸ ਕੁਲੀਗ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਿੱਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰ

ਸਕੇ। ਉਹ ਵੀ ਉਠ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰ ਪਈ ਕਹਿੰਦੀ, “ਮੈਂ ਵੀ ਵੀ.ਸੀ. ਨਾਲ ਇੱਕ-ਦੋ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ।” ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਵੀ. ਸੀ.ਦਫਤਰ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਮੇਰੀ ਕੁਲੀਗ ਬੋਲੀ, “ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਆਈ, ਵੀ. ਸੀ. ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਛੋਹ ਲਈਆਂ। ਮੇਰੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਤਾਂ ਵਿਚੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ।”

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਸੀ ਤਾਂ ਜਸਵੀਰ

ਰੰਗ-ਬੇਰੰਗ

ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਰਸ਼ਪਾਲ ਨੇ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, “ਮਾਮੀ ਜੀ ਵਧਾਈਆਂ! ਆਪਣਾ ਹਨੀ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਅਰਫੋਰਸ ਵਿਚ ਪਾਇਲਟ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਬੰਗਲੌਰ ਹੋਣੀ ਹੈ।” ਹਨੀ ਕਵੀ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਮਲਕੀਤ ਦਾ ਬੇਟਾ ਸੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵੀ ਭੈਣ ਜੀ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਮਲਕੀਤ ਭੈਣ ਜੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹੁਤ ਬੋਤ-ਚਿਰੀ ਹੈ। ਸਨ 1991 ਮਾਰਚ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬਹੁਤ ਮੰਦਭਾਗਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਬੰਗਲੌਰ ਤੋਂ ਚੌਵੀ ਨਵੇਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਪਾਇਲਟ ਇਕੱਠੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਪਰ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਏਅਰ ਕਰਾਫਟ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚੌਵੀ ਜ਼ੁਆਨ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌ ਗਏ। ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਭਾਣਾ ਵਾਪਰ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਚੌਵੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਸਦਾ ਲਈ ਬੁੱਝ ਗਏ। ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਿੰਨੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਉਹ ਵੀ ਡੀਫੈਂਸ ਫੋਰਸਜ਼ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਰੱਬ ਹੀ ਰਾਖਾ ਹੈ ਬਸ। ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਅਤਿ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ। ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਗਏ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਇੱਕ ਕੁਲੀਗ ਵੀ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਇਦ ਡਾ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਸੀ। ਢਕਾਂਸੂ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਓਵਰਟੇਕ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਵਾਹਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਈ। ਕਾਰ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਆਪ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਦੇ ਤਾਂ ਬੋਤੀ ਸੱਟ ਲਗੀ ਪਰ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੱਟ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਡਾ. ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਘਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਰਜਾਈਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲਤ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਗਏ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਉਹ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਉਂਕਿ ਹੱਡੀਆਂ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਦਿਲ ਦਾ ਮਾਹਰ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਚੈਕ-ਅਪ ਕਰਨ ਨਾ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਲ ਦੇ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤਾਂ ਵਰਗੀ ਨੇੜਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਜਾਨ-ਲੇਵਾ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਵਿਚੋਂ ਬਚ ਗਏ ਪਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੇ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ। ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਮੈਂ ਸ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਡਾ. ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ 'ਤੇ ਆਏ। ਬੇਹੱਦ ਉਦਾਸ ਮਨਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਭੋਗ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਵਿੱਲੋਂ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਡਾ. ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, “ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ, ਅਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਭੋਗ 'ਤੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।” ਸ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾ. ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਹਿਮਾਨ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਸ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, “ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਟ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਇੱਕ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ।” ਮੈਂ ਹੰਝੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, “ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਂ?” ਬੋਲੇ, “ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਟਰਫੇਥ, ਵਰਲਡ ਰਿਲੀਜਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਾ. ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਰਚੇ ਲਿਖੇ-ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਆਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਿਜ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੇਪਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਡੀਮੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਛਾਪਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।” ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਹਾਂ’ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮਪਤਨੀ ਪਾਲ ਭੈਣ ਜੀ (ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਲ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ) ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਲੈਂਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਵਿਭਾਗ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਿਸਿਜ ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੰਨ ਭਰੇ ਸਨ ਅਕਾਦਮਿਕ ਚੋਰੀ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾ ਕੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਸੀ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਮਿਸਿਜ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਉਣਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਗ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਮੈਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਕਰਕੇ ਭੈਣ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਹੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਪਾਲ ਭੈਣ ਜੀ ਕੋਲ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਦਸੀ। ਉਹ ਬੋਲੇ, “ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਪੇਪਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਰਖਾਂਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਹਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ।” ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ, “ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਨਾਮ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰਹਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਕੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।” ਉਹ ਬੋਲੇ, “ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਲੈਣੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ।”

(ਚਲਦਾ...)

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਿਹਾ

- (1) ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਬਣਦਾ ਹੈ-ਝੋਲੀ ਚੁੱਕ, ਬਦਮਾਸ਼ ਤੇ ਅਮੀਰ।
- (2) ਤਿੰਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ-ਆਦਤ, ਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਧਰਮ।
- (3) ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ, ਉਦਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰਨਾ ਕਦੇ ਨਾ ਛੱਡੋ।
- (4) ਤਿੰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ-ਮਸਤਾ, ਜਵਾਨੀ ਅਤੇ ਮੌਤ।
- (5) ਤਿੰਨੇ ਬੜੇ ਔਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ-ਸੱਚਾ ਦੋਸਤ, ਪੁਰਾਣਾ ਗੁੜ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਬਨਾਸਪਤੀ।
- (6) ਤਿੰਨੇ ਲੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕੱਖਾਂ ਦਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ-ਜੂਆ, ਘੋੜ ਦੌੜ ਤੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ।
- (7) ਤਿੰਨੇ ਕਦੇ ਗੁੱਝੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ-ਠੱਗੀ, ਚੋਰੀ ਤੇ ਯਾਰੀ।
- (8) ਤਿੰਨੇ ਰਾਤ ਭਾਲਦੇ ਹਨ-ਉਲੂ, ਚੋਰ ਤੇ ਆਸ਼ਕ।
- (9) ਤਿੰਨੇ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ-ਰਬਵਾਨ, ਯੋਗੀ ਤੇ ਭੱਖੜਾ।
- (10) ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਰੱਬ ਬਚਾਵੇ-ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੀ ਭੰਗ, ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸੰਗ ਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਾ ਰੰਗ।
- (11) ਅੱਜ ਪੰਥ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ-ਚੰਗੇ ਲਿਖਾਰੀ, ਚੰਗੇ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਜਰਨੈਲ ਦੀ।
- (12) ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਪੁੱਤਰ, ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ।
- (13) ਗਲਤੀ ਕਰਕੇ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- (14) ਗਲਤੀ ਕਰਕੇ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- (15) ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੱਚ ਵਾਲੇ ਲੋਕ-ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ, ਗ੍ਰਹਿ ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਛੋਟੀ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- (16) ਕਿਸਮਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਾਥ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਆਪ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- (17) ਸਫਲ ਵਿਅਕਤੀ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸੌਖੇ ਰਸਤਿਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੌਂਸਲੇ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਤਾਕ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਸੀਬਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਣ।
- (18) ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਦਿਮਾਗ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਪਾਂ ਆਪਣੇ ਡਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦਿਕਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।
- (19) ਉਚ ਨੈਤਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬਧ ਬਣਾਉ।
- (20) ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਦਿੱਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ।
- (21) ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਪਰਖੋ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰ ਹੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰੋ।
- (22) ਆਪਣੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਕਰੋ।
- (23) ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿਉ।
- (24) ਜਦ ਤੱਕ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝੋਗੇ ਤਦ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਉਚਾ ਸਵੈਮਾਣ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ।
- (25) ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- (26) ਉਚ ਸਵੈਮਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦ੍ਰਿੜਤਾ, ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- (27) ਸਵੈਮਾਣ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ‘ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ’ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
- (28) ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਹੀ ਅਰਬਹੀਣ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਆ ਸਕਣ।
- (29) ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹਰ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਉਘਾੜਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵਿਖਾਵਾ ਕਿਉਂ?
- (30) ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- (31) ਜਦ ਤੱਕ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਰਤਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।
- (32) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਚੰਗਾ ਬਣਿਆ ਵੇਖਣ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਸਮਾਂ ਦੁਗਣਾ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਅੱਧਾ ਖਰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- (33) ਇਮਾਨਦਾਰ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਸ਼ਕਾਰ-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਅਤੇ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ

ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ

ਖੁਰਾਕ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਖੇਡ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਉਤਮ ਸਕੂਨ ਹੈ। ਖੇਡ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਅਹਿਮ ਪੌੜੀ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਪੱਖੋਂ ਨਰੋਆ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਬੰਦੇ ਤੇ ਬੰਦਿਆਈ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਖੇਡ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਖੇਡ ਮੇਲਿਆਂ ਦਾ ਖਾਸਾ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਖੇਡ ਦੇ ਇਸ ਸੂਝਾਅ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਪਲ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਅਨੇ ਅਤੇ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹਰ ਆਦਮੀ ਲਈ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਥਲੈਟਿਕਸ ਵਿਚ ਤਮਗਿਆ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ। ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਆਖਰ ਪਿਛਲੇ 52 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਜੇਤੂ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੱਕਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਤਾਂ ‘ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ’ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਈ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਲਲਕਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਖੁਦਕ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਖੇਡ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਹਿਮ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੇਡ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਮਰਨ-ਮਾਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਖਾਸਾ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਲ ਨੂੰ ਸਦਾ ਉਚਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੱਖੋਂ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਕੇ ਵੇਖੋ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਥਲੀਟਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਕੀ-ਕੀ ਅਰਥ ਪਾਏ ਹੋਣਗੇ? ਇੱਕ ਵੰਨਗੀ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਸੀਮਾ ਅੰਤਿਲ ਰਾਹੀਂ ਪੁੱਜੀ ਹੈ। ਜੇ ਡਿਸਕਸ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨੇ ਤਗਮੇ ਜਿੱਤੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਜੇਤੂ ਫੇਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੂਨੀਆ, ਹਰਵੰਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਅੰਤਿਲ ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤੇ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੂਨੀਆ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਅੰਤਿਲ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਣਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ। ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੂਨੀਆ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੀਮਾ ਅੰਤਿਲ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਮਗਾ ਦਿਖਾ ਦੇ। ਨਾਲੇ ਦੱਸ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਥਲੈਟਿਕਸ ਵਿਚ ਸੱਤ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤ ਲਏ ਹਨ।” ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਥਲੈਟਿਕਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸੱਤ ਤਮਗੇ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੂਨੀਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਆਖਰ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਛੇ ਸਾਲਾ ਪੁੱਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਰੰਗ ਲਿਆਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਮਗੇ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ ਹਨ।

ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਗਨ ਨਾਰੰਗ ਨੂੰ ‘ਖੇਲ ਰਤਨ’ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮਲਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜੇ ਆਪਣੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਈ ਪਾਸਿਓਂ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋਈ। ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਸੋਨੇ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਗਗਨ ਨਾਰੰਗ ਇਕਾਗਰਤਾ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨੂੰ ਸਮੂਰਤ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, “ਸੱਚ, ਜੇ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਭੁਗਤਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੱਕਾਰ ਜਾਪੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।”

ਅਨੀਸਾ ਸਈਦ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦੋ ਸੋਨੇ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤੇ। ਉਸ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਿਨ੍ਹਾਂ-

ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾਈ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਇਸੇ ਰੋਜ਼ ਉਤੇ ਹੋਵਾਂਗੀ। ਦੇਖਾਂਗੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ। ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਮਗਾ ਕਿਸੇ ਚਮਤਕਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਦਮ ਉਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।” ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ ਸਈਦ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਮੁਬਾਰਕ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੁਬਾਰਕ ਹੁਸੈਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਨਾਲ ਸਹਾਇਕਾ ਵਾਂਗ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਜ ਇਹ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਿਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਨੀਸਾ ਆਪਣੇ ਕੋਚ ਸੰਨੀ ਬੋਮਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, “ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੂਣੀ (ਡਬਲ) ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਮੈਂ

ਬਾਪ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਿੱਲੀ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਮਹਾਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੰਜਾਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਅਖਾਤਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਬਹਿਲੇਲੀ (ਹਰਿਆਣਾ) ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ। ਆਖਰ ਬਾਪ ਹੀ ਧੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਉਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਤਮਗੇ ਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਤਾਂ ਸੋ ਫ਼ੀਸਦੀ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਏ।” ਗੀਤਾ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾ ਕੇ ਵਰਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਈ ਹੈ, “ਮਹਾਬੀਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਹਾਬੀਰ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕਮਲ ਕੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।”

ਨਾਸਿਕ ਦੀ 25 ਸਾਲਾ ਕਵਿਤਾ ਰਾਉਤ ਨੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਕਾਂਸੀ ਦਾ

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਾਂਸੇ ਦਾ ਤਮਗਾ ਜੇਤੂ ਗਗਨਦੀਪ ਕੌਰ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ

ਤਮਗਿਆਂ ਦੀ ਦੂਣ (ਡਬਲ) ਪਾ ਦਿੱਤੀ।” ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਫਿਕਰੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, “ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਇਸ ਤਮਗੇ ਦੀ ਕੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੱਸ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਪਿਛੇ ਲੁਕਿਆ ਸੁਨੇਹਾ ਪੁੱਜੇਗਾ।” ਅਨੀਸਾ ਦਾ ਇਹੋ ਅਹਿਸਾਸ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਦਰਦਮੰਦੀ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਸੁਨੇਹਾ ਤਾਂ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਤਾਜ਼ੀਮ ਅਖ਼ਤਰ ਅੱਬਾਸੀ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਆਏ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕੱਲੀ ਕੁੜੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਲਵਾਰ-ਕਮੀਜ਼ ਪਾ ਕੇ ਸਿਰ ਦੁਪੱਟੇ ਨਾਲ ਲਪੇਟ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸਹੀ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਖੁੰਝ ਗਏ ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਮਗਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ।

ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਤਮਗਾ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਰੰਗ ਦਾ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਬਬੀਤਾ ਲਈ ਇਹ ਮਸਲਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅੱਥਰੂਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਟੁੱਟਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਤਮਗੇ ਨਾਲ ਸਬਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਆਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਭੈਣ, ਗੀਤਾ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਬੀਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਬਬੀਤਾ ਆਈ ਸੀ। ਗੀਤਾ ਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਨੇ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਭੈਣ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬਬੀਤਾ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਤਮਗੇ ਨਾਲ ਸਬਰ ਕਿਵੇਂ ਆਵੇ? ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ

ਹੈ। ਦੀਪਿਕਾ ਦਾ ਪਿਓ, ਸ਼ਿਵ ਚਰਨ ਰਾਂਚੀ ਵਿਚ ਆਟੋ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਗੀਤਾ ਨਰਸ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਬਾਇਲੀ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗਾਰੰਗ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚਲੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਕਬੂਲ ਖਿਡਾਰੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਆਲਮੀ ਜੇਤੂ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਭਲਵਾਨੀ ਦੇ ਕਮਾਲ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏ। ਇਕ ਕੁਸ਼ਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨੌਂ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿੱਤ ਲਈ। ਦਰਸ਼ਕ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਚ ਕੇ ਬੈਠੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਖੜਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਸੁਸ਼ੀਲ ਏਬਨਜ਼ ਉਲੰਪਿਕ ਵਿਚ ਚੌਦਵੇਂ ਥਾਂ ਉਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਖੇਡ ਜੀਵਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਿਆਂ ਦੀ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਅਮਰਜੀਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੁਸ਼ੀਲ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਕਰੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਮਰਜੀਤ ਰੱਖੇਗਾ। ਸੁਸ਼ੀਲ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਸਤਪਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਭੁੱਖ, ਪਿਆਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਮਰਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲੈ ਲਿਆ। ਸੁਸ਼ੀਲ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗੇ; ਸੁਸ਼ੀਲ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੇ; ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਕੜਾਅ ਹੋਵੇ; ਸੁਸ਼ੀਲ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਵੇ; ਸੁਸ਼ੀਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਮਰਜੀਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਮਰਜੀਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੇ ਆਰਾਮ ਵਿਚ ਖਲਲ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਤਾਦ ਸਤਪਾਲ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਖੇਡ-ਪਿੰਡ ਦੀ ਥਾਂ ਸੋਨੀਪਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਅਮਰਜੀਤ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਬੇਫਿਕਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਭਲਵਾਨ ਦੇ ਪੱਟਾਂ ਤੇ ਡੌਲਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਮਰਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਹੇ ਦੀ ਲਾਜ ਪਾਲੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ। ਸੁਸ਼ੀਲ ਜਿੱਤ ਕੇ ਉਸਤਾਦ ਸਤਪਾਲ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰ ਜਣਾ-ਜਣੀ ਯਾਦ ਰੱਖੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਇਹ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਖਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣੇ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਸੇ ਖੁੰਝ ਗਿਆ।

ਜਵਾਲਾ ਗੁੱਟਾ ਅਤੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਪੁਨੱਪਾ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਸ਼ਵਨੀ ਪੁਨੱਪਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੱਡੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਮਰ ਵੀ ਮਸਾਂ ਵੀਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰ ਕੇ ਪਛਤਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋਰ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕੋਚ ਗੋਪੀਚੰਦ ਪਲੇਲਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨਾਲ ਜਵਾਲਾ ਗੁੱਟਾ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਵਾਲਾ ਹੰਢੀ ਹੋਈ ਖਿਡਾਰੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਖੇਡਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਵੀ. ਡੀਜ਼ ਨਾਲ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਖੇਡ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਗੁਣ ਸਭ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਲਾ ਨੇ ਹਰ ਅੰਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਖੇਡ ਮਾਹਰ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਵਾਲਾ ਅਤੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਦੀ ਜੋੜੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਜਣੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਜਵਾਲਾ ਹਰ ਵਾਰ ਇਕੋ ਵਾਕ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਬਾਬਤ ਸੋਚ। ਜਾਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਵਾਲਾ ਨੇ ਮੋਰਚਾ ਮੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਹੈ। ਜਵਾਲਾ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਚਿੜੀ ਮੋੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਚਿੜੀ ਉਚੀ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਚੀ ਆਈ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਹਵਾ

ਵਿਚ ਛਿਟੀ ਵਾਂਗ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਅਸ਼ਵਨੀ ਮੋੜਦੀ ਹੈ। ਫੁਰਤੀ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਕਮਾਲ ਜੁਗਲਬੰਦੀ ਜੇਤੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਾਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਫਾਈਨਲ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਇਨਾ ਨੇਹਵਾਲ ਸਿਰ ਸਿਰਫ਼ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਤਾਬਕ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ਾਇਨਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਉਤੇ ਆਵੇਗਾ। ਉਦੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੋਨੇ ਤਮਗਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਇਸ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜੇ ਸ਼ਾਇਨਾ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਗੇਮ ਮਲੇਸ਼ੀਅਨ ਬੀਬੀ ਜਿੱਤ ਗਈ। ਦੂਜੀ ਗੇਮ ਵਿਚ ਫਸਵਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ। ਮਲੇਸ਼ੀਅਨ ਬੀਬੀ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਤਮਗੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਅੰਕ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜੇ ਸ਼ਾਇਨਾ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਅੰਕ ਜਿੱਤੇ ਤਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਤੀਜੀ ਤੇ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਗੇਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਨਾ ਨੇ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਕੋਚ ਗੋਪੀਚੰਦ ਪਲੇਲਾ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਕੁਝ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਇਹ ਹੱਥ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਥੇਲੀਆਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਧੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਸ਼ਾਇਨਾ ਵੱਲ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਨਾ ਦਾ ਸਿਰ ਤਾਂ ਵਿਚ ਹਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਉਪਰ ਆਈ ਚਿੜੀ ਵੱਲ ਉਹ ਛਲਾਗ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਧਨੁਸ ਵਾਂਗ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲਾ ਸ਼ੁਕਦਾ ਹੋਇਆ ਚਿੜੀ ਉਤੇ ਵੱਜਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਅੰਕ ਸ਼ਾਇਨਾ ਜਿੱਤਦੀ ਹੈ। ਓਹ ਹੋ! ਸ਼ਾਇਨਾ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਦੀ ਸ਼ਿਸ਼ਤ ਗੋਪੀਚੰਦ ਬੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਤੀਜੀ ਗੇਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਨਾ ਮਲੇਸ਼ੀਅਨ ਕੁੜੀ ਉਤੇ ਭਾਰੀ ਪਈ। ਬਾਹਰ ਗੋਪੀਚੰਦ ਆਪਣੀ ਧੌਣ ਫੜ ਕੇ ਖੜਾ ਹੈ। ਉਂਗਲੀਆਂ ਗਿੱਚੀ ਨਾਲ ਚਿਪਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਅੰਗੂਠੇ ਨਸਾਂ ਮਲੂ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗਰਦਣ ਦੁਖਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸੇ ਥਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੀ ਗੇਮ ਦਾ ਅੰਧ ਸ਼ਾਇਨਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਸ਼ਾਇਨਾ ਦੇ ਲਕੀਰ ਕੋਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਪੀਚੰਦ ਆਪਣੇ ਸਹਾਇਕ ਕੋਚ ਵਿਜੇਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਨਾ ਆਈ ਤਾਂ ਵਿਜੇਦੀਪ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗਰਦਣ ਦੀਆਂ ਨਸਾਂ ਮਲੂਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸ਼ਾਇਨਾ ਗੋਪੀਚੰਦ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੋਪੀਚੰਦ ਦੇ ਹੱਥ ਮੁੜ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਨਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਨਾ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਆਕੜੀ ਅਤੇ ਗੋਪੀਚੰਦ ਵਿਜੇਦੀਪ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਗੋਪੀਚੰਦ ਨੇ ਸ਼ਾਇਨਾ ਦਾ ਮੋਢਾ ਥਾਪਤਿਆ ਅਤੇ ਵਿਜੇਦੀਪ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਗਰਦਣ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਇੱਕਪਾਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੋਪੀਚੰਦ ਲੱਕ ਉਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਬਾਗੋ-ਬਾਗ ਹੋਇਆ ਖੜਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਛਿੱਕਾ ਸੁੱਟ ਕੇ ਸ਼ਾਇਨਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਂਹਾਂ ਵਿਚ ਲਿਪਟੀ ਹੁਬਕੀ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਜੇਦੀਪ ਹੁਣ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨੇ ਭਾਵੁਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੋ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਤਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਨਾ ਨੂੰ ਥਾਪੀ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਨਾ ਜਿੱਤਦੀ-ਜਿੱਤਦੀ ਹਾਰ ਗਈ ਮਲੇਸ਼ੀਅਨ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਅਮਲੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਛਿੱਕਾ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲ ਵਗਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਗੋਪੀਚੰਦ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਸਤਪਾਲ ਦੱਸ ਸਕੇਗਾ! ਖੇਡ ਬਾਬਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਉਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਗੋਪੀਚੰਦ ਅਤੇ ਸਤਪਾਲ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕੋਦਰੀ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਨਾ ਵੀ ਪਛਾਣੇ ਪਰ ਇਹ ਚੰਗੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਗੇ ਕੋਚ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਨਾ ਅਤੇ ਸੁਸ਼ੀਲ ਇਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਾਰਟੂਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਦੀਪ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਬਣਾਇਆ। ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਜਾਪਦੇ ਬੰਦੇ ਬਾਬਤ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਜਣਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਡਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, “ਇਸ ਨੇ ਤਮਗਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤਿਆ ਪਰ ਖਿਡਾਰੀ ਇਹ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 17 'ਤੇ)

ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਨਿਕਲਿਆ ਸਾਈਕਲਿਸਟ ਅਵਿਜੀਤ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ
ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜੁਝਾਰੂ ਬਿਰਤੀ, ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ, ਦ੍ਰਿੜ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਬੁਲੰਦ

ਅਵਿਜੀਤ ਚਕਰਬਰਤੀ

ਹੌਸਲੇ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸਿਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਅਵਿਜੀਤ ਚਕਰਬਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾਉਣ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਚੈਪੀਅਨ ਦਾ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨ ਦੀ ਵੀ ਠਾਣ ਲਈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਲਗਪਗ ਅੱਧਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੱਸਮੁਖ ਤੇ ਖਿੜ੍ਹਿਆ ਚਿਹਰਾ ਉਸਦੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਪੇਸ਼ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼:

ਸਵਾਲ: ਅਵਿਜੀਤ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਦਸੋ?

ਜਵਾਬ: ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਕਲਕੱਤਾ (ਭਾਰਤ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਮੈਂ ਖੇਡ ਕੈਰੀਅਰ ਇਕ ਐਥਲੀਟ ਦੇ ਤੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ 1995-96 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਰੁਚੀ ਸਾਈਕਲ ਰੇਸ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਖੇਲ ਜੀਵਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਪੋਰਟਸ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ, ਏਸ਼ੀਆ, ਯੂਰਪ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦੇ ਕਈ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਸਾਈਕਲਿਸਟ ਤੇ ਤੌਰ ਮੇਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣ ਗਈ। ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀਸ਼ੁਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਕਲਕੱਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਵਾਲ: ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਭ੍ਰਮਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ?

ਜਵਾਬ: ਭਾਰਤ, ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਸੋ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਾਂਭ-ਸਭਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਦੂਸਰਾ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਜਾਨ ਹਾਥਵੇਅ ਦਾ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ-ਭ੍ਰਮਣ ਦਾ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ।

ਸਵਾਲ: ਜਾਨ ਹਾਥਵੇਅ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿੰਨੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੋ?

ਜਵਾਬ: ਜਾਨ ਹਾਥਵੇਅ ਦਾ ਸਾਈਕਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ 45 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਸਭ ਮਿਲਾ ਕੇ 48000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਯਾਤਰਾ 24 ਮਹੀਨੇ ਤੇ 17 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜਿਆਦਾ

ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੇ ਸਫਰ ਵੀ ਘੱਟ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਯਾਨਿ 20-21 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਕਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿੰਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹੋ?

ਜਵਾਬ: ਇਥੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਦਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰੂਟ, ਉਸਦੀ ਪਲਾਨਿੰਗ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਲੰਡਨ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੋਰਟਸ ਅਥਾਰਿਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰਾਯੋਜਕ, ਵਿਗਿਆਪਕ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਪਕ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ।

ਮੇਰੇ ਸਫਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 23 ਅਕਤੂਬਰ 2009 ਨੂੰ ਕਲਕੱਤਾ ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ ਤੋਂ ਹੋਈ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੁਧ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਸਵਾਗਤੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ। ਨੌਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਵਾਗਤੀ ਝੰਡੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਫਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਗਿਨੀਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਇਰਾਨ ਦਾ ਰੂਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਸੋ ਮੈਂ ਹਵਾਈ ਸਫਰ ਰਾਹੀਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਅਨਕਾਰਾ (ਤੁਰਕੀ) ਉਤਰਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਸਾਈਕਲ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਤੁਰਕੀ, ਗਰੀਸ, ਬੁਲਗਾਰੀਆ, ਸਰਬੀਆ, ਕਰੋਸੀਆ, ਬੋਸਨੀਆ, ਮੈਸਾਡੋਨੀਆ, ਹੰਗਰੀ, ਆਸਟਰੀਆ, ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ, ਇਟਲੀ, ਫਰਾਂਸ, ਸਪੇਨ, ਪੁਰਤਗਾਲ, ਲਕਸ਼ਮਬਰਗ, ਬੈਲਜੀਅਮ, ਹਾਲੈਂਡ, ਜਰਮਨੀ, ਡੈਨਮਾਰਕ, ਸਵੀਡਨ ਤੇ ਫਿਨਲੈਂਡ ਆਦਿ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਨਾਰਵੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਤੋਂ ਫਿਰ ਸਾਈਕਲ ਰਾਹੀਂ ਆਇਰਲੈਂਡ, ਵੇਲਸ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹੋਰ

ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਸਫਰ ਰਾਹੀਂ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਮਿਆਮੀ, ਫਲੋਰਿਡਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਮਿਆਮੀ ਤੋਂ ਸਾਈਕਲ ਰਾਹੀਂ ਜਾਰਜੀਆ, ਲੂਈਸੀਆਨਾ, ਸਾਊਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ, ਕੈਨਟਕੀ, ਟੈਨੇਸੀ, ਓਹਾਇਓ, ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ, ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ.ਸੀ., ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਕਨੈਕਟੀਕਟ, ਵਰਮੋਂਟ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮਾਂਟਰੀਅਲ, ਓਟਵਾ, ਟੋਰਾਂਟੋ, ਵਿੰਡਸਰ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਜਵਾਬ: ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਾਂਭ-ਸਭਾਲ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸੋ, ਇਸ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ 125 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਘਟਨਾ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਨਾ, ਆਸਟਰੀਆ ਵਿਚ ਇਕ ਬਸ-ਸਟਾਪ 'ਤੇ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਸਾਂ ਕਿ 4-5 ਸਾਲ ਦੀ ਇਕ ਲੜਕੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਬਸ ਦਾ ਇੰਜਾਬ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ ਸੰਗਤਰਾ

ਅਵਿਜੀਤ ਆਪਣੀ ਮਾਂ, ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਧੀ ਨਾਲ

ਮੈਂ ਹੁਣ ਤਕ 30 ਮੁਲਕ ਵਿਚ 35,350 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਖਤਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰੀਬ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਵਾਲ: ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਸਮਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਮਿੱਠੇ-ਕੌੜੇ ਤਜਰਬੇ?

ਫਿਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਸੰਗਤਰੇ ਦੇ ਫਿਲੜ ਉਸ ਨੇ ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟੇ ਸਗੋਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡਸਟਬੀਨ ਲਭ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਫਿਲਕੇ ਸੁਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਸੰਗਤਰਾ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਇਕ ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਸਫਾਈ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਕਾਜ਼! ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇੰਜ ਕਰ ਸਕਦੇ।

Fast & Friendly Service

ਟਾਇਰਾਂ 'ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੇਲ

WASH, TIRE & REPAIR

👉 Tractor Wash \$ 29.99 👉 Full Service Oil Change... \$189.99 👉 Flat Repair \$ 35.00 👉 Mount & Dismount \$ 25.00 👉 Hourly Labor Rate \$ 60.00	ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ
---	---

OKLAHOMA CITY HWY 40 EXIT 140 NEXT TO

Call - Jasvir: 916-470-5520

ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

District LUDHIANA'S Top Most

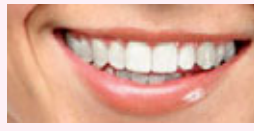
Three Star Hotel with Banquet Hall

- ★ Marriage Palace
- ★ Honeymoon Suites
- ★ Conference Hall
- ★ Kitty Hall
- ★ Three Banquet Halls
- ★ Well Furnished Rooms
- ★ Multi Cuisine Restaurant
- ★ Well Equipped Bar
- ★ N.R.I. Spl. Rooms

HOTEL Snehmohan REGENCY

G.T. Road, Ludhiana-Moga Highway, (Jagraon) Ludhiana. Punjab, INDIA.
 Phone: +91-1624-258100-200-300
 Cell : +91-9988410707, 9988410701
 Email: contact@hotelsnehmohanregency.com
 Website: www.hotelsnehmohanregency.com

ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਇਲਾਜ
 ਸਿੱਧੀ ਕਾਲ ਕਰੋ 630-479-0031

■ ਇਸ਼ੋਰੈਂਸ ਨਹੀਂ? ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ। 20-40% ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
 ■ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ Invisalign (Clear Braces) ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ? ਮੁਫਤ ਮਸ਼ਵਰਾ ਲਓ।
 ■ ਦੰਦਾਂ ਤੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਦੀ ਬਦਬੂ, ਖੂਨ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ? ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਵੀਨ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ, ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੇ ਤੇ ਚਮਕਦੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹੀ ਅਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ ਬਣਾਓ

Dr. Harjinder Khaira DMD & Associates

Lakestreet Dental
 490 W. Lake Street, Suite 107 Roselle, IL 60172
 630-894-8008

Lakeland Dental
 115 E. State Rd., Island Lake, IL 60042
 847-526-1920

Fillings, Dentures, Crowns, Bridge, Veneers, Extractions, Cleaning,

ਅਵਿਜੀਤ

ਬਾਕੀ! ਯਾਦਾਂ ਤਾਂ ਸਫਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮੇਹਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਅਣਸੁਖਾਵੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ। ਵੈਸੇ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਯਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਮੇਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਖਿਆਲ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੀਡੀਏ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦੇ ਕਲਚਰਲ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਹਾਂ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਫਰ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੰਨ 2001 ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੈਸਟ ਤੋਂ ਈਸਟ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ 36 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਈਕਲਿਸਟਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਿਲ ਕਰਕੇ ਬੈਸਟ ਟੂਰਿੰਗ ਸਾਈਕਲਿਸਟ ਅਵਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਰਜ ਬੁਸ਼ ਨੇ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਨਾਮ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਕੀਮਤੀ ਸਾਈਕਲ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਹੀ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵ-ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸਵਾਲ: ਅਗੇ ਦਾ ਸਫਰ ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਮੈਡੀਸਨ, ਮਿਨੀਸੋਟਾ, ਆਇਓਆ, ਨਾਰਥ ਡਕੋਟਾ, ਮੋਂਟਾਨਾ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ-ਸੈਨ ਡੀਐਗੋ ਤੇ ਉਥੋਂ ਮੈਕਸਿਕੋ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਤੇ ਸਾਊਥ ਅਫਰੀਕਾ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਜਾਪਾਨ, ਕੋਰੀਆ, ਚੀਨ, ਕੰਬੋਡੀਆ, ਲਾਓਸ ਤੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੇਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਜੂਨ-ਜੁਲਾਈ 2011 ਤੱਕ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ 55 ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕਰੀਬ 60,000 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗਾ।

—ਅਵਿਜੀਤ ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰੀਆਂ। ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸਫਲ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਦਿਲੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

—ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ

(ਸਫਾ 15 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵੀ ਤਕੜਾ ਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਤਾਂ ਦੇ ਹੀ ਦਿਓ।” ਦੂਜਾ ਕਾਰਟੂਨ ਇਰਫਾਨ ਨੇ ਬਣਾਇਆ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਹਾਰ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਮਗੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਖੜੀਆਂ ਹਨ। ਕਪਤਾਨ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, “ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਮੁਝੇ ਵੀ ਬੀਟੀਆ ਹੀ ਕੀਜੀ।” ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਿਜਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, “ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ 2002 ਵਿਚ ਘਰੇ ਅਖਾੜਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।” ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਚੇਤਾਵਨੀ ਗੋਪੀਚੰਦ ਪਲੇਲਾ ਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, “ਜੇ ਖੇਡਾਂ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।”

WHEN IT COMES TO PUNJABI TELEVISION, COMPETITION DOESN'T STAND A CHANCE!

PTC Punjabi is now available only on DISH Network!

PTC Punjabi is a premium Punjabi entertainment channel from India. The channel offers a wide variety of entertainment shows including current affairs shows, breaking news, prime news bulletins, reality talent shows, mega events, and music videos, produced in India as well as local shows from North America. Watch telecast of Gurbani from Sri Hazoor Sahib, every morning exclusively on PTC Punjabi. Popular shows on PTC Punjabi includes "Voice of Punjab", "Masters", "Preeto Top 10", "PTC Spotlight", "Pind Di Galiyan", "Watano Door", "Masle", "Tirchi Nazar", "The NRI Show", "Guftagu", and "Ms. PTC Punjabi".

DISH Network is the only pay-TV provider which offers 7 top-rated Punjabi channels!

Punjabi Pack	\$24.99/mo.	Local channels	\$9.99/mo.
			

Subscribe to the Punjabi Pack with American local channels and receive:

- Free Standard Professional Installation
- No equipment to buy
- Free DVR upgrade (\$6/mo. DVR Service fee applies)
- Free Activation (with Agreement)
- No additional Service Access fee

Dish TV USA (847) 380-5500
 www.dishtvusa.com

dish NETWORK AUTHORIZED RETAILER

Digital Home Advantage plan requires 24-month agreement and credit qualification. If service is terminated before the end of agreement, a cancellation fee of \$17.50/month remaining applies. All equipment is leased and must be returned to DISH Network upon cancellation or unreturned equipment fees apply. Limit 6 leased tuners per account; lease upgrade fees apply for select receivers; monthly fees may apply based on type and number of receivers. HD programming requires HD television. All prices, packages and programming subject to change without notice. Local channels may not be available in all areas. Offer is subject to the terms of applicable Promotional and Residential Customer Agreements. Additional restrictions may apply. First-time DISH Network customers only. Offer ends 11/10/10. DIRECTV is a trademark of DIRECTV, Inc.

ਗਲਾਸਗੋ 'ਚ ਮਿਲਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਵਿਦਾਇਗੀ

19ਵੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਸਟੇਡੀਅਮ

ਗਾਇਕ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰਾ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਵਿਖੇ ਰੰਗਾਰੰਗ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹ ਨਾਲ ਵਿਛੜ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਡ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਈ ਕੌੜੀਆਂ-ਮਿੰਨੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਗਈਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਭਰਵੀਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਗੱਡਕਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦੇ ਆਖਰ ਵਿਚ ਲੇਜ਼ਰ ਸ਼ੋਅ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੋ ਨਿਬੜੀ। ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹ ਮੌਕੇ

ਸਾਰੇ ਰੰਗ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। 2014 ਦੀਆਂ 20ਵੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਗਲਾਸਗੋ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਬੈਂਡ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਣੇ ਦੋ ਨਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ 100 ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਸਫਲ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸਫਲ ਖੇਡਾਂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ਼੍ਰੀ ਫੈਨੇਲ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਸਟੇਡੀਅਮਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੰਨਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਅਦਭੁੱਤ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਖੇਡ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤਾ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਕੈਲਾਸ਼ ਖੇਰ, ਸ਼ੰਕਰ

ਮਹਾਦੇਵਨ, ਸੁਭਾ ਮੋਦਗਿਲ, ਸੁਨਿਧੀ ਚੌਹਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਤੇ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਨੂੰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਰੋਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭੰਗੜਾ ਅਤੇ ਅੰਗਰੀਣ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਖਾਸ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰੇਸ਼ ਕਲਮਾਡੀ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ, ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਾਮਿਦ ਅੰਸਾਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮਹਿੰਦਾ ਰਾਜਪਕਸੇ, ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮਾਈਕਲ ਫੈਨੇਲ, ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪ੍ਰਿੰਸ ਐਡਵਰਡ, ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਾਣ 'ਜਨ ਗਣ ਮਨ' ਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੋਈ ਜਿਸ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਡਕੇ ਨੇ ਖੂਬ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਸੈਨਾਵਾਂ (ਬਲ, ਜਲ ਤੇ ਹਵਾਈ) ਦੇ ਫੌਜੀ ਬੈਂਡ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੋਈ।

ਖੇਡਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੇ ਗੀਤ ਉਪਰ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਲੰਟੀਅਰ ਰੇਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਟੇਡੀਅਮ ਅੰਦਰ ਆਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰ

ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਝੰਡੇ ਲੈ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਆਏ ਅਤੇ ਆਖਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰ ਗਗਨ ਨਾਰੰਗ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਖੇਡ ਦਲਾਂ ਦੇ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਹਿਮਾਨ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਸੰਗੀਤ ਉਪਰ ਝੁਮਦੇ ਰਹੇ। ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਮਸਕਟ ਸ਼ੇਰਾ ਵੀ ਸ਼ਾਨ ਵਲੋਂ ਗਾਏ ਗੀਤ 'ਅਲਵਿਦਾ ਸ਼ੇਰਾ' ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਖਰ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਮਾਡੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੈਂਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਤੇਜਿੰਦਰ ਖੰਨਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ 2014 ਵਿਚ 20ਵੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਗਲਾਸਗੋ (ਸਕਾਟਲੈਂਡ) ਦੇ ਲਾਰਡ ਪ੍ਰੋਵੋਸਟ ਰੋਬਰਟ ਵਿੰਟਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਗਲਾਸਗੋ ਵਲੋਂ 20ਵੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਕਾਟਿਸ਼ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ।

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅੱਗੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਭੋਰਾ ਵੀ ਕੁਸ਼ਕ ਨਾ ਸਕੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੇਜਰ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਕੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਆਪਣੇ

ਹਾਕੀ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਮੂਹਰੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਹਾਰ ਨਾਲ ਸੋਨ ਤਮਗੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਇਸੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਹੀ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਟੀਮ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਜਿੱਤ ਕੇ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਚੌਥਾ ਸੋਨ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵੇਰੇ ਹਾਕੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਖੇਡੇ ਪਲੇਅ ਆਫ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਟਾਈਬ੍ਰੇਕਰ ਵਿਚ 5-3 (8-6) ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਿਆ। ਪੁਰਸ਼ ਹਾਕੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਅਹਿਮ ਮੈਚ ਜਿੱਤ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਪੁੱਜੀ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਹੱਥੋਂ 0-8 ਦੀ ਲੱਕ ਤੋੜਵੀਂ ਹਾਰ ਨਾਲ ਹਾਕੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਧਰੀਆਂ-ਧਰਾਈਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਹਾਰ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਤਮਗੇ 'ਤੇ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਮਾਡੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਖੰਨਾ ਨੇ ਜਿਥੇ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ, ਉਥੇ ਗਲਾਸਗੋ ਦੇ ਲਾਰਡ ਪ੍ਰੋਵੋਸਟ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿੰਟਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਮੰਨਦਿਆਂ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੇ ਮੁਕਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਖਿਡਾਰੀ ਚੁਣੇ ਗਏ ਜਮਾਇਕਾ ਦੇ ਟਰੈਸਰ ਸਮਿੱਥ ਨੂੰ 'ਡੇਵਿਡ ਡਿਕਸਨ ਐਵਾਰਡ' ਮਿਲਿਆ ਜਦਕਿ ਭਾਰਤੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ 32 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ 'ਸਭ ਤੋਂ ਹਰਮਨਪਿਆਰਾ ਖਿਡਾਰੀ' ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਲੇਜ਼ਰ ਸ਼ੋਅ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 19ਵੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਅਤੇ ਗਲਾਸਗੋ ਵਿਚ ਮੁੜ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਹਾਕੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤਮਗਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਫਾਈਨਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਦੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਏ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਆਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਸੀ, ਪਰ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਾਰ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 15 ਮਿੰਟ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਖੇਡਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ, ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਨੇ ਗੋਲ ਕਰਨ ਦੇ ਕੁਝ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕੇ ਗਵਾ ਦਿੱਤੇ।

ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਹੀ ਚਾਰ ਗੋਲਾਂ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਪਸਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੂਜਾ ਅੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰ ਚੰਗੀ ਟੱਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀ ਗੋਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਆਖਰੀ 20 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਕਿਤੇ ਵੀ ਮੈਚ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਨੁਭਵੀ ਫਾਰਵਰਡ ਜੈਮੀ ਡਵਾਇਰ ਨੇ 66ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਗੋਲ ਕੀਤਾ। ਮੈਚ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਕਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਗਲੈਨ ਟਰਨਰ ਨੇ ਗੋਲਕੀਪਰ ਭਰਤ ਛੇਤਰੀ ਨੂੰ ਝਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਗੋਲ ਕਰ ਕੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਭਾਰਤ 'ਤੇ 8-0 ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਪੱਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਮਗੇ

ਖੇਡ	ਸੋਨਾ	ਚਾਂਦੀ	ਕਾਂਸੀ	ਕੁੱਲ
ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ	14	11	5	30
ਕੁਸ਼ਤੀ	10	5	4	19
ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ	3	1	4	8
ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ	3	0	4	7
ਅਥਲੈਟਿਕਸ	2	3	7	12
ਭਾਰ ਤੋਲਣ	2	2	4	8
ਬੈਡਮਿੰਟਨ	2	1	1	4
ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ	1	1	3	5
ਟੈਨਿਸ	1	1	2	4
ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ	0	1	1	2
ਹਾਕੀ	0	1	0	1
ਤੈਰਾਕੀ	0	0	1	1
ਕੁੱਲ	38	27	36	101

ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ

ਖਿਡਾਰੀ	ਸੋਨਾ	ਚਾਂਦੀ	ਕਾਂਸੀ	ਕੁੱਲ
ਗਗਨ ਨਾਰੰਗ	4	0	0	4
ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ	3	1	0	4
ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ	3	1	0	4
ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ	2	0	1	3
ਅਨਿਸ਼ਾ	2	0	1	3
ਦੀਪਿਕਾ	2	0	0	2
ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	2	0	0	2
ਅਭਿਨਵ ਬਿੰਦਰਾ	1	1	0	2
ਰਾਹੀ ਸਰਨੋਬਲ	1	1	0	2
ਹਿਨਾ ਸਿੰਧੂ	1	1	0	2
ਸਾਇਨਾ ਨੇਹਵਾਲ	1	1	0	2
ਜਵਾਲਾ ਗੁੱਟਾ	1	1	0	2
ਅਸ਼ਵਨੀ ਪੋਨੱਪਾ	1	1	0	2
ਸ਼ਰਥ ਕਮਲ	1	0	2	3
ਰਾਹੁਲ ਬੈਨਰਜੀ	1	0	1	2
ਡੋਲਾ ਬੈਨਰਜੀ	1	0	1	2
ਤੇਜਸਵਨੀ	0	2	1	3
ਰੰਜਨ ਸੋਢੀ	0	2	0	2
ਮਾਨਵਜੀਤ ਸਿੰਘ	0	1	1	2
ਸਾਨੀਆ ਮਿਰਜ਼ਾ	0	1	1	2
ਆਸ਼ੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ	0	1	1	2
ਪੀ. ਕਸ਼ਯਪ	0	1	1	2
ਪਲੇਮੀ	0	1	1	2
ਸੋਮਾਦਾਸ	0	1	1	2
ਸਮਰੇਸ਼ ਜੰਗ	0	1	1	2
ਤਾਲੁਕਦਾਰ	0	0	2	2

ਚਿੜੀ-ਬੱਲੇ ਨੇ ਕਰਾਈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ

ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਨੇ ਤਮਗਾ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਕਦੇ ਵੀ ਚੌਥੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਭਾਰਤ

ਮਹਿਲਾ ਡਬਲ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਵਿਚ ਸੋਨ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜਵਾਲਾ ਗੁੱਟਾ ਅਤੇ ਮਛੀਮੰਦਾ ਅਸ਼ਵਨੀ ਪਨੱਪਾ

ਨੂੰ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਵਿਚ ਸਾਇਨਾ ਨੇਹਵਾਲ ਅਤੇ ਜਵਾਲਾ ਗੁੱਟਾ ਤੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਪੋਨੱਪਾ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੇ ਦੋ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਮਗੇ ਦਿਵਾਏ। ਸਾਇਨਾ ਦਾ ਆਖਰੀ ਈਵੈਂਟ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋਨ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੋਨ ਤਮਗੇ 38 ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇੰਗਲੈਂਡ 37 ਸੋਨ ਤਮਗਿਆਂ ਨਾਲ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪੁਰਸ਼ ਹਾਕੀ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਹੱਥੋਂ 0-8 ਦੀ ਲੱਕ ਤੋੜਵੀਂ ਹਾਰ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਤਮਗੇ ਨਾਲ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਦੋ ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਤਮਗੇ

ਜਿੱਤੇ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੋਨ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤੇ।

ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਲਈ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰਿਹਾ। ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਗਲਜ਼ ਤੇ ਡਬਲਜ਼ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸੋਨ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤੇ। ਸਾਇਨਾ ਨੇਹਵਾਲ ਨੇ ਸਿੰਗਲਜ਼ ਅਤੇ ਜਵਾਲਾ ਗੁੱਟਾ ਤੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਪੋਨੱਪਾ ਨੇ ਡਬਲਜ਼ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸੋਨ ਤਮਗਾ ਦਿਵਾ ਕੇ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲਈ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਮਹਿਲਾ ਸਿੰਗਲਜ਼ ਦੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਦੀ ਖਿਡਾਰਨ ਸਾਇਨਾ ਨੇਹਵਾਲ ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੀ 17ਵੇਂ ਨੰਬਰ ਦੀ ਖਿਡਾਰਨ ਮਿਊ ਚੂ ਵੋਂਗ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਸਨ। ਸਾਇਨਾ ਨੇ ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਅਤੇ ਸੋਨ ਤਮਗਾ 19-21, 23-21 ਤੇ 21-13 ਨਾਲ ਜਿੱਤਿਆ। ਸਾਇਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਦਮਖਮ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਤੀਜੇ ਗੇਮ ਤੱਕ ਥੱਕ ਚੁੱਕੀ ਵਿਰੋਧੀ ਖਿਡਾਰਨ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ਾਟ ਲਗਾ ਕੇ ਅੰਕ ਬਟੋਰੇ

ਅਤੇ ਇਹ ਗੇਮ ਤੇ ਮੈਚ 21-13 ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰੀ ਫੋਰਟ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦੇ ਮਹਿਲਾ ਡਬਲਜ਼ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਜਿੱਤ ਕੇ ਜਵਾਲਾ ਗੁੱਟਾ ਤੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਪੋਨੱਪਾ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਸੋਨ ਤਮਗਾ ਦਿਵਾਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਨੇ ਤਮਗਾ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨਾਲ 37 ਸੋਨ ਤਮਗਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਭਾਰਤੀ ਜੋੜੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਸੀ, ਨੇ ਨੰਬਰ ਇਕ ਜੋੜੀ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੀ ਸ਼ਿਟਾ ਮੂਲੀਆ ਤੇ ਲੇਈ ਯਾਓ ਨੂੰ ਸਿੰਧੀਆਂ ਗੇਮਾਂ ਵਿਚ 21-16 ਤੇ 21-19 ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ।

ਤਮਗਾ ਸੂਚੀ	ਸੋਨਾ	ਚਾਂਦੀ	ਕਾਂਸੀ	ਕੁੱਲ
ਆਸਟਰੇਲੀਆ	74	55	48	177
ਭਾਰਤ	38	27	36	101
ਇੰਗਲੈਂਡ	37	59	46	142
ਕੈਨੇਡਾ	26	17	32	75
ਦੱਖਣੀ ਫਰੀਕਾ	12	11	10	33
ਕੀਨੀਆ	12	11	9	32
ਮਲੇਸ਼ੀਆ	12	10	13	35
ਸਿੰਗਾਪੁਰ	11	11	9	31
ਨਾਈਜੀਰੀਆ	11	10	14	35
ਸਕਾਟਲੈਂਡ	9	10	7	26
ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ	6	22	8	36
ਸਾਈਪ੍ਰਸ	4	3	5	12
ਉਤਰੀ ਆਇਰਲੈਂਡ	3	3	4	10
ਸਮੋਆ	3	0	1	4
ਵੇਲਜ਼	2	7	10	19
ਜਮਾਇਕਾ	2	4	1	7
ਪਾਕਿਸਤਾਨ	2	1	2	5
ਯੂਗਾਂਡਾ	2	0	0	2
ਬਹਾਮੋਸ	1	1	3	5
ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ	1	1	1	3
ਨੌਰੂ	1	1	0	2
ਬੋਤਸਵਾਨਾ	1	0	3	4
ਸੇਂਟ ਵਿਨਸੇਂਟ	1	0	0	1
ਸਾਈਮਨ ਆਇਸਲੈਂਡ	1	0	0	1
ਤ੍ਰਿਨੀਦਾਦ ਐਂਡ ਟੋਬੈਗੋ	0	4	2	6
ਕੈਮਰੂਨ	0	2	4	6
ਘਾਨਾ	0	1	3	4
ਨਾਮੀਬੀਆ	0	1	2	3
ਸੇਸ਼ੈਲਸ	0	1	0	1
ਨਿਊ ਪਾਪੂਆ ਗਿਨੀਆ	0	1	0	1
ਆਈਲ ਆਫ ਮੈਨ	0	0	2	2
ਮਾਰੀਸ਼ਸ	0	0	2	2
ਟੋਗਾ	0	0	2	2
ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼	0	0	1	1
ਗੁਆਨਾ	0	0	1	1
ਸੇਂਟ ਲੂਸੀਆ	0	0	1	1

ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਵਲੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬਹੁਮਤ ਸਿੱਧ

ਬੰਗਲੌਰ : ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚਲੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਔਖੀ-ਸੌਖੀ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਗਈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀ. ਐਸ. ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ 'ਚ ਭੁਗਤੀਆਂ 106 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਸਦਨ 'ਚ ਬਹੁਮਤ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁੱਲ 100 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ। ਸਪੀਕਰ ਕੇ.ਜੀ. ਬੋਪੇਈਆ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਨੁਰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਜੇਤੂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਜੁਥਾਨੀ ਵੋਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਸਪੀਕਰ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸਿਥਾਰਮੱਈਆ ਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਐਸ) ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ

ਐਚ.ਡੀ. ਰਿਵਾਨਾ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। 16 ਵਿਧਾਇਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ 11 ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਤੇ ਪੰਜ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਵਲੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਕਾਰਨ 225 ਮੈਂਬਰੀ ਸਦਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 208 ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਐਸ) ਦੇ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਐਚ.ਕੇ. ਕੁਮਾਰਾਸਵਾਮੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀ. ਐਸ. ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਵਲੋਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਵੋਟ ਨੂੰ ਆਰਜ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ 16 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਮਤ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕੇ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀ.ਐਸ. ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਨੇ ਪੱਤਰ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਖਣਨ ਲਾਬੀ' ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਰਲ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਕੱਚੇ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭੇਜਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਸਾਬ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ

ਮੁੰਬਈ : ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਚੇ ਅਜਮਲ ਕਸਾਬ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਬੀਤੀ 18 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਰੰਜਨਾ ਦੇਸਾਈ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਆਰ.ਵੀ. ਮੋਰੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਉਜਵਲ ਨਿੱਕਮ ਨੇ ਕਸਾਬ ਤੇ 9 ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 26/11 ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਨੇ ਘੜੀ ਸੀ। ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਕਸਾਬ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। 23 ਸਾਲਾ ਕਸਾਬ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ, ਉਬਾਸੀਆਂ ਲੈਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਖੁਰਕਦਾ, ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਵਰਦੀ ਦੇ ਬਟਨਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਦਾ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਫੈਲਾ ਕੇ ਅੰਗਤਾਈਆਂ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਮਸਰਤ ਆਲਮ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ : ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਈਦ ਅਲੀ ਸ਼ਾਹ ਗਿਲਾਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਹੁਰੀਅਤ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮਸਰਤ ਆਲਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਰੀਅਤ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਕਾਈ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਆਲਮ 'ਕਸ਼ਮੀਰ ਛੱਡੋ' (ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਮੁਹਿੰਮ) ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕੈਲੰਡਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭੜਕਾਉ ਸੀ.ਡੀਜ਼ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਘਾਟੀ ਵਿਚ 11 ਜੂਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੁਣ ਤੱਕ 110 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਵਫ਼ਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਬੀਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਐਚ.ਆਰ. ਭਾਰਦਵਾਜ ਜੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ 'ਚ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਐਲ.ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿੱਥੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਭੇਜ ਕੇ ਸੇਮਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਵੋਟ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮਿੰਟਾਂ 'ਚ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਡਵਾਨੀ, ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ, ਅਰੁਨ ਜੇਤਲੀ ਤੇ ਵੈਂਕੇਈਆ ਨਾਇਡੂ

ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ

ਆਧਾਰਤ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਮੌਕੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿੰਦਬਰਮ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਬੰਗਲੌਰ 'ਚ ਰਾਜ ਭਵਨ, ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਚ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਪਟਨਾ : ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਢੇ 12 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਨਗਦੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਤੀਸ਼ਾ ਦੇ ਇੱਕ ਐਮ.ਪੀ. ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮ.ਪੀ. ਆਰ ਸੀ ਖੂਟੀਆ ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਦੋਂ ਖੂਟੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਉਹ ਪਟਨਾ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਫੰਡ ਵਜੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਨ ਲੱਗਣੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪਟਨਾ ਅਤੇ ਰਾਂਚੀ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਏਅਰ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਵਿੰਗ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਬਿਹਾਰ 'ਚ 6 ਗੇੜਾਂ 'ਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ 21 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖੂਟੀਆ ਨੂੰ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ।

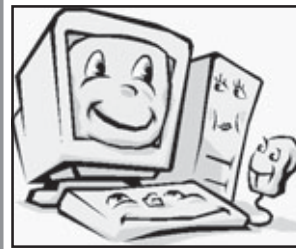
ਮਾਓ ਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀ-ਬੁੱਧਦੇਵ

ਕੋਲਕਾਤਾ : ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੁੱਧਦੇਵ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਓ ਜੋ ਤੁੰਗ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਥੇ ਮਾਕਾਪਾ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਨੇਤਾ ਨੀਲੋਤਪਲ ਬਾਸੂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਬਿਤ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜੰਗਲ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦਾ ਮਾਓਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜੰਗਲ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਅਵਿਵਸਥਾ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਤੇ ਮਾਕਾਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ।

ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵੇਲੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਏ ਆਰ ਦਵੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਰੁਲਿੰਗ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਵਿਜੇਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਈ-ਗਵਰਨੈਂਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇੜ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਕੰਪਿਊਟਰੀਕਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/
ਜੌਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ
ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ
ਬਣੋ

*National Truck
Driving School*

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu
Cell:916-502-7733

4585 Pell Dr. Sacramento CA, 95838

ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੇ ਸੰਗ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੋਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ-ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ।

ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ	ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਓ	ਸਿਹਤ ਬਣਾਓ
ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਝੜਨਾ	ਸ਼ੂਗਰ ਕੰਟਰੋਲ	ਇਸਤਰੀ ਰੋਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ।

ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਬਰਾਏ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਚਿਕਿਤਸਾ
ਰਜਿ. ਨੰ. 59/AY/PB.

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweta Oberoi E-mail : shweta077@yahoo.com

Mobile : 98155-33933 Fax : 0091-181-5062627

ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਜ਼ਾਲਮ ਸਨ, ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਮਰਨ ਦਾ ਸੌਂਕ ਵੀ ਸੀ

ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬਹੁਚਰਚਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ 48 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਐਨ ਡੀ ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ਼ੇਖਰ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਸ਼ੋਅ 'ਵਾਕ ਐਂਡ ਟਾਕ' ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ, ਅਡਵਾਨੀ, ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨੇਤਾ ਇਸ ਸ਼ੋਅ 'ਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ 'ਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਕ ਵਿਦਰੋਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤ ਸੋਚਵਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਹੁਣ 70,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਘੁਣ ਵਾਂਗ ਖਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫਾਲਤੂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਖਰਚੇ ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਵੇਂ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਜੁਟਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ ਵੋਟ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸਾ ਬਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ 5000 ਕਰੋੜ ਸਾਲਾਨਾ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ 32000 ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰਫ 306 ਕਰੋੜ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਪੂਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੋਣਾ ਇਕ ਨਮੋਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਦੇਣਦਾਰ, ਲੈਣਦਾਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ। ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਕਾਉਣ ਦੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੈਂਟਰ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕੀਏ ਪਰ ਅੱਜ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੈ।

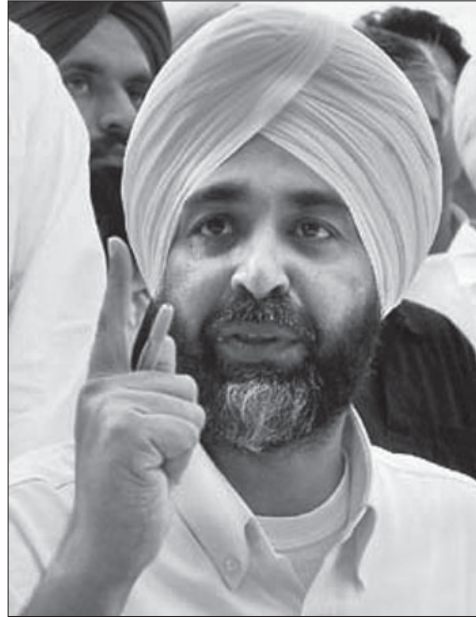
ਸ਼ੇਖਰ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਕਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਟਕਰਾਅ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅੱਜ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਜਾ? ਤਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬੜੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਸਨੇ 'ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਇਕਨਾਮਿਕ ਵੀਕਲੀ' ਵਰਗੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚ ਲੇਖ ਵੀ ਲਿਖੇ। ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਸਬੰਧ 'ਚ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਖਰਚੇ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਹੋ ਗੱਲ ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਲੋਂ ਇਕ

ਵੇਲੇ ਦਾ ਖਾਣਾ ਨਾ ਖਾਣ ਵਰਗੇ ਨਾਹਰੇ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ੇਖਰ ਦੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਮੁਅਤਲੀ ਤੇ ਅਸਤੀਫੇ ਵਾਲੀ ਆਖਰੀ ਹਾਲਤ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚੀ? ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਖਰ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਘਟਾਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ। ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਬੱਸ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਗਰਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਰਤਰਫੀ ਤੇ ਅਸਤੀਫੇ ਤੱਕ ਗੱਲ ਆ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ।

ਸ਼ੇਖਰ ਦਾ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਇੱਕੋ ਖਿੱਡੋਣਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸਣ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਫਿਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ? ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਬੇਸ਼ਕ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੀਤਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਖੇਡੇ ਵੀ ਇਕੋ ਖਿੱਡੋਣਿਆਂ ਨਾਲ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਚ ਵਖਰੇਵੇਂ ਹਨ। ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਾਉਰਲ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੂਨ ਸਕੂਲ ਤੋਂ। ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੇਂਟ ਸਟੀਫਨ ਕਾਲਜ ਤੋਂ। ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਏ. ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ। ਸੋ, ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਬੜਾ ਫਰਕ ਸੀ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਲੋਕ ਮਸਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੱਧ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਪੱਖੋਂ ਸਿਆਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਕਿ ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਪਿੱਛੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜ਼ਾਨਸ਼ੀਨ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਹੋੜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਨ.ਟੀ. ਰਾਮਰਾਓ, ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਤੇ ਕਰੁਨਨਿਧੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ 'ਚ ਇਹ ਹੋੜ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਸਾਫ ਕਿਹਾ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਾਨਸ਼ੀਲ ਬਣਨ ਦਾ ਸੁਖਬੀਰ ਦਾ ਹੀ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਕਿ ਇਸ ਝਗੜੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਸੀ, "ਨਹੀਂ, ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਸੁਖਬੀਰ ਵਾਂਗ ਇਕ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਨੇਤਾ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।"

"ਕੀ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨਾਤੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ?" ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਝੱਟ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ

ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸੁਖਬੀਰ ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਆਪਸ 'ਚ ਮਿਲ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੈਬਨਿਟ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਰਸਮੀ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸ਼ੇਖਰ ਗੁਪਤਾ ਵਲੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੀ ਇਰਾਦਾ ਹੈ? ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਹਨੂੰਰਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲ ਕਰਾਂਗਾ, ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ 'ਚ ਲਿਜਾਵਾਂਗਾ।

ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਕੁਝ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ।

ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ 'ਚੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੁਖਸੀਅਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮੱਸ ਵੀ ਉਘੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਮੁਲਾਕਾਤ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੋਕੀਆਂ ਤੇ ਭਰਮਾਉ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤੇ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਜ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨੇ ਅਲਾਮਾ ਇਕਬਾਲ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਿਅਰ ਪੜ੍ਹਿਆ:

'ਹੁਸਨ-ਏ-ਤਦਬੀਰ ਸੇ ਜਾਗ ਉਠਤਾ ਹੈ ਕੌਮ' ਕਾ ਨਸੀਬ, ਕੁਝ ਬਦਲਤੀ ਨਹੀਂ ਤਕਦੀਰ ਅਰਮਾਨੋਂ ਸੇ।

ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਖਰ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਜਰਾ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ 'ਚ ਉਹ ਉਸ ਸ਼ਾਇਰ ਮੁਨੀਰ ਨਿਆਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ ਕਹੇਗਾ ਜੋ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ:

ਕੁਝ ਤੇ ਰਾਹਵਾਂ ਉੱਜ ਵੀ ਔਖੀਆਂ ਸਨ,
ਕੁਝ ਗਲ 'ਚ ਗਮਾਂ ਦਾ ਤੌਕ ਵੀ ਸੀ।
ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਜ਼ਾਲਮ ਸਨ
ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਮਰਨ ਦਾ ਸੌਂਕ ਵੀ ਸੀ।

ਹੁਸਨ ਏ ਤਦਬੀਰ ਸੇ ਜਾਗ ਉਠਤਾ ਹੈ ਕੌਮ ਕਾ ਨਸੀਬ- ਮਨਪ੍ਰੀਤ

ਆਪਣਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਮਿਲੇ ਜ਼ਖਮ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਲਈ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਨਾਸੂਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਬਾਅਦ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਜਨਤਕ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਸੰਬੋਧਨ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਏ ਅਨਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਡਟਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਭਰ ਆਉਂਦੇ ਗੱਚ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਦਮੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਸਾਹਬਾਣਾ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਅੰਦਰ ਫਰੋਲਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਾਰ ਅੰਸ਼ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੈ:

ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਪਹਿਲੇ ਆਮ ਜਲਸੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗਾ?

-ਬਸ ਬੋਹਣੀ ਸਮਝੋ। ਇਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੈਅ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੈਂਸਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲੇ 24 ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅੱਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਤੋਂ ਤਾਇਆ ਜੀ 'ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਗੁੱਸਾ ਹੈ?

-ਭੋਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਿਆ ਹੀ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ ਹੈ। ਚਲੇ ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣ ਗਏ, ਨਾ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੈਰ-ਖੁਆਹ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹਾਂ। ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਵਿਚ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ। ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਹਨ, ਨੇਕ ਹਨ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੈ?

-ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਬਾਗ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਹੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਇੰਜ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ 'ਸ਼ੇਡ' ਜਾਂ ਉਪੀਨੀਅਨ' ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਨੂੰ 'ਇਨਰ-ਪਾਰਟੀ ਡਿਮੋਕ੍ਰੇਸੀ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਕਿਵੇਂ ਵਧੇ ਫੁਲੇਗੀ। ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਾ ਚੁੱਕਣ ਦੇਣਾ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮਾਦਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਰਟੀ 'ਚੋਂ ਕਿਉਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ?

-ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਨਾ ਮੈਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜ਼ਾਬਤਾ ਤੋੜਿਆ। ਨਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮੀਟਿੰਗ ਜਾਂ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਨਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਿਧੁ ਤੋੜਿਆ, ਨਾ ਸਰਕਾਰ ਡੇਗਣ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਜੇ ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦਾ ਭਾਗੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ?

-ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ 100 ਦਿਨ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ 'ਚ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਰੀਏ ਤਾਂ 100 ਦਿਨ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਲਾਮਾ ਇਕਬਾਲ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਕਹੋ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ :

ਹੁਸਨੇ ਤਦਬੀਰ ਸੇ ਜਾਗ ਉਠਤਾ ਹੈ ਕੌਮ ਕਾ ਨਸੀਬ,

ਕੁਝ ਬਦਲਤੀ ਨਹੀਂ ਤਕਦੀਰ ਅਰਮਾਨੋਂ ਸੇ।

ਹਾਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ 'ਪ੍ਰੀਮੇਚਿਓਰ' ਹੈ, ਘੋੜਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਨੱਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਹੀ ਬੈਠ ਜਾਵੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਮ ਰਾਇ ਤੇ ਲਹਿਰ ਜੋ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਪਲਾਨਿੰਗ ਪਿੰਡਤਾਂ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਟੇਵੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਬਲਕਿ ਮਿਹਨਤ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਫਲਾ ਹਾਲਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ?

-ਹਾਂ, ਕਾਫਲਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਨਿਕਲਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪਛੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਨਾ ਸੰਭਲੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੰਭਲ ਸਕਾਂਗੇ। ਉਂਜ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਬੰਦੇ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਸੂਬੇ 'ਤੇ ਵੀ ਢੁਕਦੀ ਹੈ, ਕਰਜ਼ੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਤੇ ਖਾਲੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਸਾਲ 1988 ਦੀਆਂ ਸਿਓਲ (ਕੋਰੀਆ) ਉਲੰਪਿਕ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਥਲੀਟ ਹੱਥੋਂ ਬੈਟਨ ਡਿੱਗ ਪਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਪੰਜਾਬ ਹੱਥੋਂ ਵੀ ਬੈਟਨ ਨਾ ਡਿੱਗ ਪਵੇ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੀ ਬੀਤ ਰਹੀ ਹੈ?

-ਜਦੋਂ ਬੰਦਾ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹਿੰਦੂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਤੱਕ ਅਕਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੱਢਣ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਬਰਤਰਫੀ-ਤਰਕ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਾ ਕਤਲ

ਬੀਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ*

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਦਾਨਿਸਮੰਦੀ ਅਤੇ ਦਿੱਬ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਇੱਕ ਉਦਾਸ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਮੰਜਰ ਵਿਚ ਤਰਕ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੇ-ਰਹਿਮ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕਹੀਣ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਚਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਗਣਤੰਤਰ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਚਲਦੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤੇ ਉਸਾਰੂ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ, ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਨਿਗਰ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਪਲੈਟੋ ਨੇ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਰਹੇ ਵਧੇਰੇ ਸਜੱਗ ਅਤੇ ਸੁਝਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸਜਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਉਭਾਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੱਟ ਦੇ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਉੱਜੜ, ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਬੇਜ਼ਬਾਨ ਬੰਦੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।" ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਬੜੀ ਅਚੰਬੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਸਬੰਧੀ ਬਿਆਨ ਬੜੇ ਨਿਰਦਈ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਭਰੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਹਾਲੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਖਾਹਮ-ਖਾਹ ਤਰਲੇਮੱਛੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਬੋਲੋਤੇ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੇ ਹੌਲੇਪਣ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਜੱਗ ਅਤੇ ਨਿਪੁੰਨ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ, ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਬਾ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ

ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦਾ ਬਹੁਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪੱਛੜੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸੂਝ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਲਗਾਤਾਰ ਘਾਟੇ ਦੇ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨ ਜੁਟਾਉਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਿਘਰ ਰਹੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਤੇ ਬਹਿਸ ਛੇਤ ਕੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਆਖਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿੱਤੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਪਨਾ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮਿਆਂ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ

ਕਰਨੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਪੁਨਰ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵੀ ਲਾਜ਼ਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਆਰਥਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਾਧੂ ਵਿੱਤੀ ਵਸੀਲੇ ਜੁਟਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਸਿਰਫ ਖਰਚਾ ਮੰਤਰੀ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਪਾਸ ਵਿੱਤੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਸਮੇਂ ਪਰਮ ਅਗੇਤ ਅਤੇ ਉਦੇਚ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

***ਸਾਬਕਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ, ਪੰਜਾਬ।
ਫੋਨ:91-98140-33362**

ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਿੱਠੀ

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜੀਓ

ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉਸ ਦੋਸਤ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਰਾਤੀਂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੋ। ਬਲਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਦਰਦਨਾਕ ਬਦਨਸੀਬੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਅਤੇ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਛੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਛੁਰੇ ਖੋਏ ਗਏ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂ ਦਿਲੋਂ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜੀ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਉਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ “ਪ੍ਰਜਨੀਕ ਤਾਇਆ ਜੀ” ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਹੁਣ ਭੇਜੀ ਗਈ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ “ਪਿਆਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ” ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਵਿਚਾਰੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ “ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ” ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।

ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਉਨ ਰਹੀ ਚੀਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਬਾਰੇ ਅਲਾਪੇ ਗਏ ਦੁੱਖ ਭਰੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਸੂਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਵੀ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ “ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ” ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੇ ਹਨ।

ਕੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ? ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਤਕਦੀ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ “ਪ੍ਰਜਨੀਕ ਤਾਇਆ ਜੀ” ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿਲਾਂਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜਨਤਕ ਚੁਰਾਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੀਰੋ-ਲੀਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ “ਪ੍ਰਜਨੀਕ ਤਾਇਆ ਜੀ” ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਭੰਡਣ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ।

ਉਤੋਂ ਸਿਤਮ ਜ਼ਰੀਫ਼ੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਨਕੇਲ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜਦਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਮੂੰਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਲਫ਼ਜ਼ ਤੱਕ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁੱ ਤੱਕ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਬੇਚਾਰਾ ਸੁਖਬੀਰ? ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਤੱਕ ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕਰਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ “ਸੁਖਬੀਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ” ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਇੱਕ ਮੂੰਹ ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕੇਲ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੂੰਹ ਸੁਖਬੀਰ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ “ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ” ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋਏ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਖਬੀਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸੀ।

ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪਿਆਰੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜੀ, ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਕੈਬਨਿਟ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸ਼ਿਮਲੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ “ਬੇਟਾ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰੱਖਿਓ। ਬੱਸ, ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਬਚਿਓ”? ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ

ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ “ਬੈਂਸ ਸਾਹਿਬ, ਦੇਖੋ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹੋਣ, ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਹੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਣ। ਹੋਰ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਨਾ ਛੇੜ ਦਿਓ”?

ਪਰ ਇੱਕ ਨਿਹੱਥਾ ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਉਦੋਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕ “ਕੰਟਰੋਵਰਸੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ” ਛੇੜਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣ?

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਅਭਿਨੈ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਖ ਰਹੇ ਸੋ ਕਿ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਿਆਰੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜੀ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਓਸ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕੈਬਨਿਟ ਸਾਹਮਣੇ ਤੁਸੀਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਾਹੀਂ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ? ਫਿਰ ਵਿਚਾਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੰਦੀ? ਕਿਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਖ ਰਹੇ ਕਿ, “ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇ” ਦਾ ਅਰਥ “ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ”? ਕੀ ਵਿਚਾਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੌਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਾਂਨਾਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਐਮਰਜੰਸੀ, ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ, ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦਾ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਅਤੇ ਭੂਤਰੇ ਹੋਏ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕੌਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਹ ਮੈਂਬਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਬਾਦਲ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਉਹੀ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਨੁਕਰਾ ਕੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੰਬੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇੱਕ ਲਫ਼ਜ਼ ਵੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਆਪਣੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਤੱਕ ਕਟਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਬੂਬ ਨੇਤਾ ਤੋਂ ਐਨੀ ਹਲੀਮੀ ਅਤੇ ਤਹਿਜੀਬ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਮੋੜਵਾਂ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ?

ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਦਿਲੋਂ ਇੱਜ਼ਤ

ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਜ਼ਤ ਸਿਰਫ਼ ਦਮੁੰਹੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਫ਼ਾਂ ਦੇ ਪੁੱਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਭੰਡੀ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ

ਬੁਲਾ ਕੇ ਕੁਝ ਪੁੱਛ ਸਕੇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਵਜ਼ੀਰ ਹੋ (ਸਉ)। ਅੱਛਾ ਜੀ? ਕੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਰੱਬੀ ਢਾਲ ਹੈ?

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜੀ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਕੌਰ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਵੀ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਪੁੱਛ ਸਕੇ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੋਲ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜੀ ਕੇਵਲ ਰੱਬ ਹੀ ਬਚਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਮਣੇ ਖਲ੍ਹੇ ਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਣ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੀ ਹਸਰ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਤੁਸੀਂ ਅਮਿਤਾਭ ਬਚਨ ਵਰਗੀ ਮਹਾਂ ਅਭਿਨੈ ਕਲਾ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਕੇ ਲਏ ਸਨ। ਅਮਿਤਾਭ ਬਚਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ

ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋ।

ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਚਲੋ ਮੈਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ। ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬ

ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਉਤੇ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਛਾਪ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ. ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅੰਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਲੱਗੀ।

ਰਹੀ ਗੱਲ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਪਰ 2007 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜ਼ਰਾ ਯਾਦ ਕਰੋ, “ਬੈਂਸ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਚੱਕ ਦਿਓ ਫੱਟੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਵਾਅਦੇ ਕਰ ਦਿਓ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਲਦ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪੈਣ ਦਿਓ, ਬਾਅਦ ਦੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਜਾਊ।” ਪਰ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬਾਦਲ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਅਦਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। “ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸਖਤ ਵਿਰੁੱਧ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ

ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਹ ਹੀ ਅੰਤਰ ਹੈ,” ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ 2008 ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ ਉਤੇ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਅਤਿਅੰਤ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਦੇ ਪਲ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਦੇਵਤਾ ਸਮਾਨ ਆਗੂ ਨੂੰ ਨਾ-ਕਾਬਲੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਤਕਲੀਫ਼ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਦੀਆਂ ਪਸਲੀਆਂ ਵਿਚ ਉਨ ਰਹੀ ਪੀੜਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਉਤੇ ਲੱਗੀ ਗਹਿਰੀ ਠੋਸ ਦੀ ਚੀਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਗਹਿਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਕਿਸੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਜਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਬਿਸਤਰ ‘ਤੇ ਪਏ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਭਰਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੀ ਪੁੱਛਣ ਆ ਜਾਵੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਟੈਲੀਫ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਨਾ ਬਹੁਤਿਆ। ਅਤੇ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਭਰਾ, ਦਾਸ ਜੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਬਾਗੀ ਬੇਟੇ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਹ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸੈਂਕੜੇ ਗਜ਼ ਹੀ ਦੂਰ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਲੇਟੇ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸ. ਬਾਦਲ ਟੀ.ਵੀ. ਉਤੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਕਈ ਕੁਝ ਨੂੰ ਲੀਰੋ-ਲੀਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਅਬਰੂ ਕਿਰਦਾ ਦੇਖਿਆ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਉਸ ਮਹਾਂਦੁਖਾਂਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੂਲੀਅਸ-ਸੀਜ਼ਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਦੋਸਤ ਬਰੂਟਸ, ਜੂਲੀਅਸ-ਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੀਜ਼ਰ ਇਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰਾ ਦੋਸਤ ਬਰੂਟਸ ਹੀ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੀਜ਼ਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚਰਚਿਤ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੀਜ਼ਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਬਰੂਟਸ, ਤੂੰ ਵੀ?”

ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਵਕਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਤਸਵੀਰ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਇੱਕ ਨੇਕ ਅਤੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਅਰਧ-ਨੀਂਦ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਲੱਗਭੱਗ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਬੁੜਬੁੜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

**—ਹਰਚਰਨ ਬੈਂਸ
ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ।**

ਪਾਕਿ ‘ਚ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ‘ਚ ਮੁੜ ਖੜਕੀ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਇਫਤਿਖਾਰ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸਫ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਤੋਂ ਲਿਖਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਰਵਉਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਪਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੀਤੀ ਦਿਨੀਂ ਕਈ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਖ਼ਬਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਹੋਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਸ਼ਾਸਕ ਪਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ਰਫ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ 2007 ਵਿਚ ਐਮਰਜੰਸੀ ਸਮੇਂ ਬਰਖ਼ਾਸਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਚੈਨਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜੱਜ ਅਦਾਲਤ ਪੁੱਜ ਗਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਧੀ

ਰਾਤ ਤੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਚੱਲੀ। ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਥਿਤ ਇਰਾਦੇ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ 17 ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੂਰਾ ਬੈਂਚ

ਬੈਠਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਨਵਰ ਉਲ ਹੱਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗਿਲਾਨੀ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ।

ਗਿਲਾਨੀ-ਕੁਰੈਸ਼ੀ ’ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਫਤੀ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸਫ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਹ ਮਹਿਮੂਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਝੰਗਣੀ ਦੇ 7 ਮਸ਼ਕੂਕ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ 7 ਜਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਸਣੇ ਕਈ ਹੋਰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚ ਰਹੇ ਸਨ।

ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਬਿਦ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਬੀਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਦਫਤਰ ‘ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ਕੂਕ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਅਹਿਮਦਪੁਰ ਸਰਕੀਆ ਵਿਖੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਗਰੋਂ ਫਤਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਝੰਗਣੀ ਪੰਜਾਬ (ਕਰੀ ਇਮਰਾਨ ਗਰੁੱਪ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਬਦੁਰ ਰਹਿਮਾਨ ਉਰਫ ਤਾਲੂਾ, ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਜ਼ਲ, ਹਾਫਿਜ਼ ਸਲਾਮਾਨ, ਸੱਜਾਦ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ, ਬਿਲਾਲ ਤੇ ਮੁਫਤੀ ਮੁਨੱਵਰ ਹੁਸੈਨ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਸਰਕਾਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਪੰਗਾ ਕਿਉਂ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ।”

ਕਰਾਚੀ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ 41 ਮੌਤਾਂ, 60 ਜ਼ਖਮੀ

ਕਰਾਚੀ: ਇਥੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਇਕ ਸੀਟ ਲਈ ਹੋਈ ਉਪ-ਚੋਣ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮੁਤਾਹਿਦਾ ਕੌਮੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਜੇਤੂ ਰਹੀ ਪਰ ਮੁਹਾਜਿਰਾਂ ਤੇ ਪਖਤੂਨਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਖੂਨੀ ਝੜਪਾਂ ਵਿਚ 41 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ 60 ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸੀਟ ਮੁਤਾਹਿਦਾ ਕੌਮੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦੇ ਇਕ ਮੋਢੀ ਆਗੂ ਦੀ ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਹੱਤਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਰੀਬ 100 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਰਾਚੀ ‘ਚ ਨਸਲੀ ਤੇ ਫਿਰਕੇਵਾਦਾਨਾ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਲੰਬਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ।

ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)*

ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ' (2003), 'ਕਿਸ ਬਿਧ ਰੁਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ' (2007) ਅਤੇ '1984-ਅਣਚਿਤਵਿਆ ਕਹਿਰ' (2009) ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਇਸ ਤਹਿਰੀਕ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਆਧਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਦੀ ਮੂਲ ਧਾਰਨਾ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ-ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜੋ ਇਹ ਕੇਵਲ "ਸ਼ਿੱਕਿਆਂ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤਕ ਇਹ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਅੰਦਰਲੇ ਕਾਫੀ ਤੱਤਾਂ ਵਲੋਂ "ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹਮ-ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਇਨਕਾਰ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ।

ਪਰ ਜੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਤਿਲਕ, ਜਨੇਊ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਤੋਰਿਆ? ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਲੜੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਕਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ "ਵੱਡੇ ਸਰੋਕਾਰ" ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ

ਲੇਖਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ

ਭੁਲੇਖਾਪਾਊ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਦ ਤਿਲਕ, ਜਨੇਊ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿਲਕ, ਜਨੇਊ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨੂੰ ਹੀ 'ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ, ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਪਰੰਤ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਮੁਗਲ ਸਲਤਨਤ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਬੇਝੋਫ਼ ਹੋ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਰਾਰਥਕ ਪੁਜੀਸ਼ਨਾਂ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਘਟ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਤੁਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ ਜੰਗ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ 'ਹਿੰਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੰਗ' ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਕਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਨਹੀਂ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗੋਲਦਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅੰਦਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਲੇਖਕ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਵਿਚ ਤਿੱਖੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਪਰ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅੰਗਰੇਜ਼-ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਅਦਨ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸਿੱਖ ਪਲਟਣ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਮੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜਿੰਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਵਾਪਸ

ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਮਕਾਲ ਦਾ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਨਿਰਣਾ

(ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਪਰਖ)

ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਬਾਰੇ ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟਿਪਣੀ ਨਹੀਂ ਛਾਪੀ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਜਗਿਆਸੂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੰਗ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਖੀਰ ਅਸੀਂ ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਪੜਚੋਲਵਾਂ ਲੇਖ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਲੇਖ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਲੇਖ ਆਪਣੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਲਈ ਇਕ ਸਾਰਥਕ ਮੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਅਖੀਰ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲ ਸਿੱਖ ਆਵਾਮ ਦੇ ਅਸਲ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਿਲੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਤੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੋਸਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਿੰਚਾਈ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਲੱਖਾਂ ਟਨ ਕਣਕ ਤੇ ਕਪਾਹ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨੇ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪਲਟਣਾਂ ਵਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਦਦ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਿੱਖ ਪਲਟਣਾਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਲੇਖਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਲਟਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਦਰ ਸਮੇਂ ਵਿਦਰੋਹ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਤੱਥ ਰਿਕਾਰਡ ਉਤੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਰਜਮੈਂਟਾਂ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਤਸੱਦਦ ਨਾਲ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਫੌਜਾਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਰੋਂ ਵਿਚ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਮੂਹ ਅਤੇ 13ਵੀਂ ਇਰ-ਰੈਗੂਲਰ (ਕਵੈਲਰੀ ਰਸਾਲੇ) ਨੇ ਇਕ ਦੇਸੀ ਰਜਮੈਂਟ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਭਨਾਂ ਛਾਉਣੀਆਂ ਵਿਚ ਫੌਜੀਆਂ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਸੁਟਵਾ ਲਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਫੌਜਾਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਜੀ. ਐਸ. ਛਾਬਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, "ਲਾਹੌਰ, ਪੇਸ਼ਾਵਰ, ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ, ਮੁਲਤਾਨ, ਅੰਬਾਲਾ, ਜਲੰਧਰ, ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਡੇਰਾਜਾਤ ਵਿਚ ਫੌਜੀਆਂ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਸੁਟਵਾ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਓ 13,000 ਜਵਾਨ ਬੇ-ਹਥਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕਿਲੇ ਯੂਰਪੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਏ ਸਨ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਉਤੇ ਸੈਸਰਸਿਪ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੱਠ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਥਾਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।"

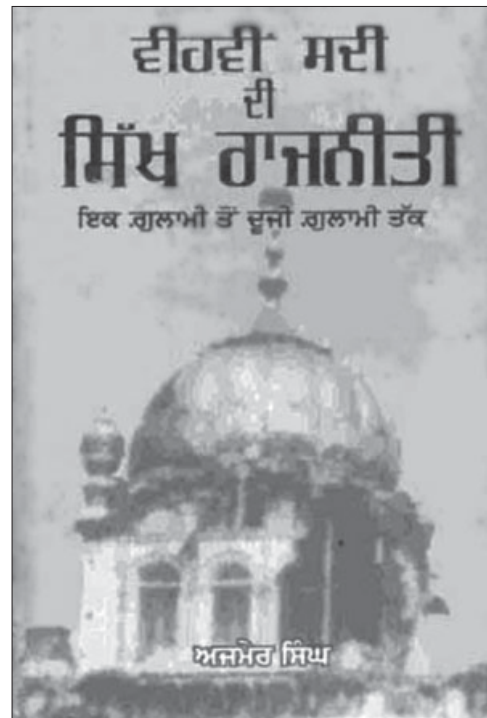
ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੋ-ਚਾਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਭਾਵਾਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਲਵਰਤਣ ਲੈਣ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ

ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਭਾਵਾਂ ਨੇ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਓ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਆਪਸੀ ਤਫਰਕੇ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਪੜਾਅ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਵੰਡ ਡਾਢੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸੀ ਪਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਤਬਕਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਉਤੇ ਸੀਖ-ਪਾਅ ਹੋਣ ਦੀ ਐਤੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਅਸਰਦਾਇਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਵਾਦ ਚਲਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਾਦ ਤੋਂ "ਫਸਾਦ" ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਤਿਮ ਨਿਰਣੇ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਇਹ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਮੰਨਣ। ਇਹ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਵੀ ਇਕ ਭੇਖ ਹੀ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਅੰਨਾ ਤਅਸੂਬ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਸੀ?

ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀ ਤਾਸੀਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰ ਸਈਅਦ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ, ਆਗਾ ਖਾਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ-ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਗੂ ਪੱਛਮੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਕਾਇਲ ਸਨ। ਪਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮੁਸਲਿਮ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਉਤੇ ਆ ਗਏ। ਏਥੇ ਲੇਖਕ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਭੁਲਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸਿਪ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜਿਨਾਹ ਦੀ ਦੋ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਬਿਉਰੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜੇ ਅਖੀਰ ਉਤੇ ਦੇਸ਼ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੀਡਰਾਂ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮ ਸਨ। ਇਸ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨੇ ਮੁਸਲਿਮ ਆਵਾਮ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਤਾਂ ਲਾਰਡ

ਮਾਊਂਟਬੇਟਨ ਨੂੰ ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਜਾਂ ਇਕ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤੀ ਧਿਰਾਂ ਉਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਉਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਹੱਥੋਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ-ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਲਗਾਤਾਰ ਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸਿਪ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਉਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 1928 ਵਾਲੀ ਨਹਿਰੂ ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸੈਕੂਲਰ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤਦਿਆਂ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਨਹਿਰੂ ਰਿਪੋਰਟ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 1929 ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਖੁਦ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵੀ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। 1929 ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰਬ-ਹਿੰਦ

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਹਿਰੂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਵਿਹਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰਕੂ ਸਵਾਲ ਉਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਸਵਾਲ ਕੌਮੀ ਲੀਹਾਂ ਉਤੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਹਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹਿਰੂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫਿਰਕੂ ਸਵਾਲ ਦੇ ਹੱਲ ਬਾਰੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ, ਕਾਂਗਰਸ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦੁਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਕਰੇ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਖਾਤਕੂ ਤਹਿਰੀਕ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਨਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਸਭ ਪੜਵੰਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਖੋਟੀ ਹਿੰਦੂ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਸ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਮੁਕੰਮਲ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਟੋਲੇ ਮਾਸ਼ੂਮ ਤੇ ਨਿਹੱਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ-ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਆ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਤਰੀਕ-ਵਾਰ, ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਵਾਈਟ ਪੇਪਰ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੱਕ, ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਜੂਝਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਦੇ ਪੱਕੇ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਕਸੂਰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਤੇ ਧਰਮੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੂੰ ਨਾਹੱਕ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ।

ਇਸ ਲੜੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਅਸਲੋਂ ਨਿਰਮੂਲ ਧਾਰਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼-ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ 1908 ਵਿਚ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਤਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਵਿਚ ਧਰੂਹ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਰਹੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਵੱਲ ਸ਼ੱਕ ਤੇ ਹਕਾਰਤ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਤੇ ਹਕਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਲੋਕ ਸਨ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮ ਸਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਭਾਰਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ 'ਪਾਤੋ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਪਟ ਨੀਤੀ ਦਾ ਅੰਗ ਦੱਸਣ ਨੂੰ ਉਹ "ਕਪਟ ਭਰੀ ਦਲੀਲਬਾਜ਼ੀ" ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਰਈਸਾਂ ਤੇ ਚੀਫੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਇਸ ਕਾਰਨ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਹਿੰਸਕ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਜੁਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਤਾਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਤੋਂ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਖੁਦ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਉਲੇਖ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਦਸ਼ਾ' ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਹਰ ਉਸ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ ਦੀ ਸਖਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 'ਇਕੋ ਸਾਂਝੀ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ' ਅਤੇ 'ਇਕ ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨਾਲ ਵਫਾ ਨਿਭਾਉਣ' ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੋਚ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਉਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਸਿੱਖ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਹਾਮੀ ਸੀ ਪਰ ਦਿਮਾਗ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਲੇਖਕ ਦੀ ਅੰਤਰਮੁਖਤਾ ਦੀ ਇੱਤਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਰਾਏ ਵੱਲ ਮੁਕੰਮਲ ਅਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਬੁਲਾਰਾ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਲੀਲਬਾਜ਼ੀ ਇਸ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕੰਟਰੋਲ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਜਾਬਰ ਅਮਲ ਵਿਰੁਧ ਹਾਂਦਰੂ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।

ਲੇਖਕ ਅਨੁਸਾਰ 1947 ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ "ਨੱਥੀ ਕਰਨ" ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ "ਇਕ ਵੱਡੀ

ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਗੁੰਝਲ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।” ਲੇਖਕ ਏਥੇ ਪੂਰੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਰਿਹਾ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਭਾਰਤੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੌਂਪਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਧਿਰਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਤੁਅਸਬੀ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਉਜਾਂ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ, ਆਪਸੀ ਮਤ-ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਹਿਲ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ, ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਇਕੋ ਹੱਲ ਸਮਝਦੀ ਸੀ, ਸਿੱਖ

ਅਥਵਾ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਠੋਰ ਹਕੀਕਤ ਇਸ ਮੰਗ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਭਗਤਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਕੇਵਲ ਦੇ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਮੇਂਗਾ ਤੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਓਂ ਫਿਰਕੂ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਡਾਢੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਦਾ ਰਾਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

ਲੇਖਕ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ “ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਅੰਗਤਾਈਆਂ ਲੈਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਹ ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇਕੀ ਦੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਡਾ. ਨੇਕੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਜਜ਼ਬਾ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਵੀ ਲੇਖਕ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਇਓਂ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਵੀ “ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ” ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਲੜੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਦੌਰ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਦੌਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ 1984 ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ‘ਖੰਜਰ’ ਬਣ ਕੇ ਖੁਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਭੂਤ ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਕੁਝ ਵੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਵਰਤਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਹਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਚ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਯਥਾਰਥਕ ਨਾਲੋਂ ਮਨੋ ਕਲਪਿਤ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਚੌਥਾਈ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਸੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਸਿਵਾਏ ਇਕ ਵਾਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਅਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਲ ਹੁਕਮਰਾਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ 1984 ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਵਰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੱਖਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਅਤੇ ਅਸਲ ਸਿੱਟੇ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਬੇਲਗਾਮ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚੱਲੀ ਹਨੇਰੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੀ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਇਕ ਪੁੱਠਾ ਤਰਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਹਨੇਰੀ ਨੂੰ ‘ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ’ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ‘ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ’ ਇਸ ਹਨੇਰੀ ਦਾ ਹੀ ਮਾਰੂ ਅਤੇ ਅਤਿ ਬਦਕਿਸਮਤੀਪੂਰਨ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

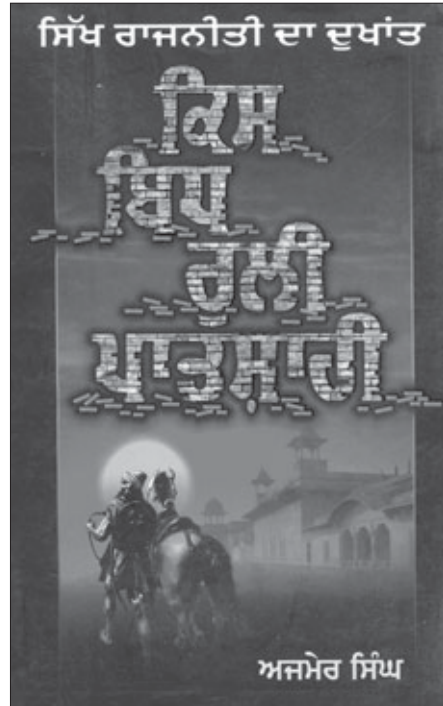
ਲੇਖਕ ਦੀ ਇਹ ਸੋਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿ “ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੀਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸਲ ਦੇਣ ਦੀ ਹੈ।” ਜੇ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਨਾ ਆਰਥਿਕ ਸਾਧਨ ਹੋਣ, ਨਾ ਸਮਾਜਕ ਰੁਤਬਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜਸੱਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਅਥਵਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਸਨਅਤ ਵਿਚ, ਵਪਾਰ ਵਿਚ, ਫੌਜ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਵਿਚ ਉਤਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਸੋਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਾਸਬ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਕੀ ਲੇਖਕ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਾਜ਼ੀ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਸੀ?

ਪੰਜਾਬ ਸੰਕਟ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ) ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਵਲੋਂ ਅਪਨਾਈ ਗਈ ਨੀਤੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੱਬੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਤਰੂ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਰੁਧ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਟੱਕਰ ਲਈ ਕੁਰਾਹੇ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਅਤੇ ਇਓਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਵਰਗ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਖਾਜਾ ਬਣਾਇਆ ਅਸਲੀਅਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ-ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਾਰਕੁਨ ਪੰਜਾਬ ਸੰਕਟ ਦੇ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਜੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਖਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਸਹਿਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਖਾਤਰੂਆਂ ਨੇ ਐਲਾਨੀਆ ਕੀਤੇ- ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਉਲਟਾ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ “ਕਾਰਨਾਮਾ” ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਆਖੇ ਅਨੁਸਾਰ “ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਗੌਰਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਂਡ” ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ “ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ।” ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਸੋਚ ਵੀ ਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬੇਹਥਿਆਰ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਗ-ਰੱਖਿਆਕਾਂ ਹੱਥੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ, ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸੰਸਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਰਲੀ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਗੌਰਵ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤਾਂ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਾਤਿਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਬੁਜ਼ਦਿਲਾਨਾ ਸੀ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਇਸ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਰਾਜ-ਸੱਤਾ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਰਤ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਰਲਗੱਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਜਰਾ ਜਿੰਨੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਸਮਕਾਲੀ ਰਾਜਸੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੁਖ

ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕ ਜਸਵੀਰ ਸਮਰ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ

ਬਿਲਕੁਲ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ “ਭੁਲੇਖੇ” ਪਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ “ਅਕਸਰ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੂਕਿਆਂ, ‘ਪਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟ’ ਦੇ ਆਗੂਆਂ, ਗਦਰੀਆਂ, ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਆਖਣ ਤੱਕ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

ਇਸ ਲੜੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਖੀਰ ਉਤੇ ਲੇਖਕ ਨੇ 1985 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਅਨਸਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਰਤ ਆਉਣ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਖਾਤਰੂ ਸਫਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਲੜਾਈ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਆਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਤ ਬੱਝ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਜੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਪਰ ਹਿੰਸਕ ਇੰਤਹਾਪਸੰਦੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਈਆਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੇ ਟਾਵੇਂ-ਟਾਵੇਂ ਐਕਸ਼ਨ ਹੁਣ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸੰਬਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮੁਕਦਮੇ ਵੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਡਾਢੀ ਅਤਿਕਥਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ “ਪਿਤ” ਬੱਝ ਚੁੱਕਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤਾਂ ਉਤੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ। ਰਾਜ-ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣਾ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਮੁਆਫਕ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢ ਸਕਣਾ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ।

ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਚਿਤਵੇ ਭਵਿੱਖੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਉਨਤੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਕਿੰਨੇ ਮਿਲਣਗੇ? ਆਦਿ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਿਧਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਜਮੇਰ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਦੀ ਬਰੂਮਾ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਬੋਧੀ ਰਾਜ ਬਣ ਜਾਣ ਤੇ ਉਥੇ ਅੱਜ ਕਿਹੜੇ ਰੰਗ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ 50 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਫੌਜੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਏਜੰਡੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ 2-4 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਵੱਖਰਾ ਰਾਜ ਬਣਾ ਕੇ ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਵਾਲਾ ਹਲੀਮੀ ਰਾਜ ਹੀ ਉਸਰ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਰਾਜ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਰਗਾ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾ ਕੇ ਆਮ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇਗਾ ਕਿ ਫੌਜੀ ਧਰਮ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਨਾਸ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਦਾ ਤਰਕ ਸਿਰਜਦਿਆਂ ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਸਰਾਈਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਨਸ਼ੂਬਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਸੋਹ ਦਾ ਤਕਲਾ ਗੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਕਿ ਪੱਛਮ ਦੇ ਭਾਰੂ ਇਸਾਈ ਸਮਾਜਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਲੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਹਿਜੀਬਯਾਫਤਾ ਸਮਾਜ ਦਾ ਅੰਗ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਯਹੂਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਤੁਅਸਬੀ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹਿਸਤਲਰ ਦਾ ਉਹ ਸਮੂਹਿਕ ਕਤਲੇਆਮ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ 60 ਲੱਖ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਸ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਭੁੰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਾਈ ਸਮਾਜ ਦਾ ਕਦੀ ਅੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਲਟਾ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਅੰਗ ਕਿਉਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਦਸਤਾ ਹੈ। ‘ਸਭੈ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਣ ਕੋਈ ਨਾ ਦੀਸੈ ਬਾਹਰਾ ਜੀਓ’ ਵਰਗੀਆਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਰੁਹਾਨੀ ਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਕਦਰਾਂ ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਇਸਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਤਰੇ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੰਡੇਰਾ ਫੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ- ਕਸੂਰ ਉਸਦੀ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਾਲੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ 20-25 ਸਾਲ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਗੂ ਸਫਾਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਉਸਨੇ ਐਸੀ ਰੋਹਪੂਰਨ ‘ਘਰ ਵਾਪਸੀ’ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਲਮਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜੇ ਢੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਇਬਾਰਤਾਂ ਵੀ ਨਾ ਲਿਖੇ ਜੋ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਅਮਨ ਚੈਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਰੱਖਣ। ਉਸਦੀ ਤੇ ਸਾਡੀ ਔਧ ਤਾਂ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਨੇ ਇਥੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਵੀ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।

***1126, ਸੈਕਟਰ-71, ਮੋਹਾਲੀ, ਪੰਜਾਬ, ਪਿਨ-160071**

ਲਾਲਨ ਰਾਵਿਆ ਕਵਨ ਗਤੀ ਰੀ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ!!

ਸੂਰੀ ਮਹੱਲਾ 5

ਲਾਲਨ ਰਾਵਿਆ ਕਵਨ ਗਤੀ ਰੀ ਸਖੀ ਬਤਾਵਹੁ ਮੁਝਹਿ ਮਤੀ ਰੀ॥

ਸੁਹਬ ਸੁਹਬ ਸੂਹਵੀ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਰੰਗ ਰਤੀ ਰੀ॥ ਰਹਾਉ॥ ਪਾਵ ਮਲੋਵਉ ਸੰਗਿ ਨੈਨ ਭਤੀ ਰੀ ਜਹਾ ਪਠਾਣਹੁ ਜਾਉ ਤਤੀ ਰੀ॥

ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਦੇਉ ਜਤੀ ਰੀ ਇਕ ਨਿਮਖ ਮਿਲਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ ਰੀ॥

ਮਾਣੁ ਤਾਣੁ ਅਹੰ ਬੁਧਿ ਹਤੀ ਰੀ ਸਾ ਨਾਨਕ ਸੋਹਾਗਵਤੀ ਰੀ॥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਹ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਜਾਚਕ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਹੋ ਸਖੀਏ, ਤੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਲਾਲੀ ਝਲਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲਾਲੀ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਹੈਂ। ਹੋ ਸਖੀਏ, ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਦੱਸ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਰੰਗੀਲੇ ਲਾਲ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਮੱਤ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਦੇਹ, ਜੋ ਮੈਂ ਭੀ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਾਂ। ਪਾਵ ਮਲੋਵਉ ਸੰਗਿ ਨੈਨ ਭਤੀ ਰੀ ਜਹਾ ਪਠਾਣਹੁ ਜਾਉ ਤਤੀ

ਰੀ॥

ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਦੇਉ ਜਤੀ ਰੀ ਇਕ ਨਿਮਖ ਮਿਲਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ ਰੀ॥

ਹੋ ਸਖੀਏ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪੈਰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਨਾਲ ਮਲ-ਮਲ ਕੇ ਧੋਵਾਂਗੀ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜਿਥੇ ਵੀ ਭੇਜੇਂਗੀ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਾਂਗੀ ਬਸ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸ ਦੇਹ। ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵੱਟੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਜਪ-ਤਪ, ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਜਤ ਭੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਨ ਦਾ ਢੰਗ ਦੱਸ ਦੇਹ।

ਮਾਣੁ ਤਾਣੁ ਅਹੰ ਬੁਧਿ ਹਤੀ ਰੀ ਸਾ ਨਾਨਕ ਸੋਹਾਗਵਤੀ ਰੀ॥ ਹੁਣ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਤਤਪ ਰਹੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੋ ਨਾਨਕ, ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਆਪਣੇ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਮਾਣੀ ਬਣਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਹੀ ਸੋਹਾਗਵਤੀ ਬਣ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਓ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੀਏ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਰਗੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ‘ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਹਿੰਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਲੱਭਦੀ ਹੈ। ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪੇਪਰਾਂ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਦਿਲ’ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ‘ਖਬਰ’ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਬੀਮਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਤੇ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਗਰ ਹੁਣ ਵੀ ਬੀਬੀ ਚਾਵਲਾ ਅਸੰਬਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਹੋਰ ਵਧੇਗੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੋੜਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

***ਫੋਨ:91-98783-75903**

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਛੋਹ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਉਹ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ, ਛਲ-ਕਪਟ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਜਾਨ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਨਿਡਰ, ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਸਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰਮਾ ਸੀ। ਰਾਗ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਰਬਾਬੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਖੋਖਲੇ ਕੱਦੂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਛੇ ਤਾਰਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਰਸਮੀ ਸੁਰ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਖਾ, ਤਿਹਾਇਆ, ਲਾਲਚੀ, ਮੰਗਤਾ, ਡਰਪੇਕ ਅਤੇ ਆਮ ਮਿਰਾਸੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮਿਰਾਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਛੀ ਬੇਕਰਜ਼ਰੀਲਡ
ਫੋਨ:661-827-8256

ਹਾਸਾ ਠੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਲਾਲਚੀ, ਡਰਪੇਕ ਆਦਿ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਰਬਾਬੀ ਤੇ ਮੀਰਾਸੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

‘ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪ,
ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ।’ ਜਾਂ
‘ਭਲਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਦਾ
ਮਜਲਸ ਮਰਦਾਨਾ ਮੀਰਾਸੀ।’

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਆਣਾ, ਮਖੌਲੀਆ ਪੰਜਾਬੀ ਗਵੱਈਆ ਸੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕਈ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਜਨਮ ਤੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਜਾਤ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਅਤੇ ਕਿੱਤੇ ਤੋਂ ਰਬਾਬੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 1459 ਈ. ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਏ ਭੋਇੰ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ (ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਰਾ ਅਤੇ ਮਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੱਖੋ ਸੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਰੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਮਰ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਬੇਦਿਲੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਮਰ ਜਾਣਾ’ ਭਾਵ ਮਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕਿਹਾ, ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਦਾਨਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਰਬਾਬ ਦੀ ਮਧੁਰ ਆਵਾਜ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਪਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ‘ਦਾਨਾ’ ਦੱਸਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਹਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਬਹਾਦਰ ਜਾਂ ਨਾ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ।

ਬਦਰਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਆਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਘਰ ਦਾ ਤੋਰਾ ਤੋਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਮੋਹੇ ਗਏ। ਉਹ ਮਰਦਾਨੇ ਲਈ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਖਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਣੇਈਏ ਜੈ ਰਾਮ ਕੋਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਸਮਝਦੀ ਵੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸਾਥ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਜਣ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਧੁਰ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਰਬਾਬ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨੀਆਂ ਤਾਨਾਂ, ਸੁਨਣ ਵਾਲੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਛੋਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਾਥੀ ਬਣ ਗਏ। ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮਧੁਰ ਸਾਜ਼ ਸੱਤ ਸਾਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦਾ ਰਿਹਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਘੁੰਮਣ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਖਤਰਿਆਂ, ਔਕੜਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਸੜਕਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਠੱਗਾਂ, ਚੋਰਾਂ ਤੇ

ਡਾਕੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ‘ਤੇ ਸੀ। ਰਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੱਪਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਅੜਚਨ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਸਾਧਨ ਮਿਲੇ, ਵਰਤੇ ਤੇ ਪੈਦਲ ਵੀ ਚੱਲੇ। ਦੋਵੇਂ ਸਾਥੀ ਜਦੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਤਾਂ ਆਮ ਕਰਕੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਤਕੀਏ ਜਿਹੜੇ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਵਿਚ ਠਹਿਰਦੇ। ਉਥੇ ਉਹ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ। ਮੁੱਲਾਂ ਜਾਂ ਮੌਲਵੀ ਦਾ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਾਰਨ ਅਕਸਰ ਨਰਮ ਪੈ ਜਾਂਦਾ। ਮੁੱਲਾਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣ।

ਸਈਆਦਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਭਾਈ ਲਾਲੋ, ਜੋ ਕਿਰਤੀ ਸੀ, ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰੇ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਯੱਗ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਯੱਗ ਵਿਚ ਨਾ ਗਏ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਖਾਸ ਬੁਲਾਵੇ ‘ਤੇ ਗਏ। ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਚੁਸ ਕੇ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਅਤੇ ਹੱਥੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਅੰਤਰ ਚੌਧਰੀ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸੇਵੀਕੀ ਹੋ ਕੇ ਸਿਆਲਕੋਟ, ਅਬਚਲਨਗਰ ਤੇ ਫਿਰ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਠਹਿਰੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਘਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸਹਿਜਾਦਾ ਅਤੇ ਰਾਏਜ਼ਾਦਾ ਤੇ ਇਕ ਧੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚੀ ਵੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕੇ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਮੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ। ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਛਾਂਗਾ-ਮਾਂਗਾ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ, ਚੂਨੀਆਂ, ਤੁਲਾਬਾ, ਝੰਗ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਥੇ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਭਰਿਆ ਗਿਲਾਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਮੁਲਤਾਨ ਧਰਮ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਧਰਮ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾਸਮੀਨ ਦਾ ਫੁੱਲ ਦੁੱਧ ‘ਤੇ ਤਾਰ ਕੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸਾਥੀ ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ ਮਿਠਨਕੋਟ, ਪਾਕਪਟਨ ਅਤੇ ਦਿਪਾਲਪੁਰ ਹੋ ਕੇ 1496 ਈ: ਦੇ ਲਗਭਗ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਪਰਤੇ।

1497 ਈ: ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਪੁਰਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ‘ਤੇ ਗਏ। ਦੋਵੇਂ ਮਨਾਰਾ, ਬਿੰਦਰਾਬਨ, ਆਗਰਾ, ਅਯੋਧਿਆ, ਪਰਿਆਮ, ਬਨਾਰਸ, ਗਯਾ, ਢਾਕਾ, ਮਾਲਦੇਵ, ਕੇਰਲਾ, ਕਰਨਾਟਕ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ। 1509 ਈ: ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਾਰਨ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚ ਦੋਵੇਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦਾ। ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਕੇ ਕੋਈ ਮੋਹੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਨੋਖਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1515-1517 ਈ: ਤੱਕ ਦੋਵੇਂ ਸਾਥੀ ਉਤਰ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ‘ਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ, ਕਾਂਗੜਾ, ਰਿਵਾਲਸਰ, ਕੁੱਲੂ, ਲਾਹੌਲ ਸਪਿਤੀ, ਤਿੱਬਤ ਤੇ ਮਨੀਕਰਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਯਾਤਰਾ 1517-1521 ਈ: ਤੱਕ ਦੀ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਤੋਂ ਪੰਚਨਦ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿਚ ਗਏ। ਸਿੱਧ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ। ਇਸ ਅਕਾਉ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਘੋੜਾ ਚਰਨ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਮਰਦਾਨਾ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ

ਘੋੜਾ ਭੱਜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੜਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ, ਛੋੜੀ ਆ, ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।” ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ।

ਕੋਟ ਲਖਪਤ ਰਾਏ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਮੱਕਾ, ਮਦੀਨਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਪਿੱਛੋਂ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਵੀ ਗਏ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਠਹਿਰੇ। ਬਗਦਾਦ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਬਾਬਾ ਗਿਆ ਬਗਦਾਦ ਨੂੰ
ਬਾਹਰ ਜਾਏ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ॥
ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪ
ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ॥
ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੱਕੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕਾਬੇ ਵਲ ਪੈਰ

ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪ, ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ

ਕਰਕੇ ਪੈ ਗਏ। ਇਕ ਮੁਲਾਣੇ ਜੀਉਣੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਕੌਣ ਕਾਫਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖੁਦਾ ਦੇ ਘਰ ਕਾਬੇ ਵਲ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਕੇ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਖੁਦਾ ਦਾ ਘਰ ਕਿਧਰ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਓਧਰ ਕਰ ਦੇਹ, ਜਿਧਰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਉਸ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਹਰ ਥਾਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕੋਤਕ ਕਰਦੇ। ਹਰਦੁਆਰ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪੱਛਮ ਵਲ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਪਾਛਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਇਸੇ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸੂਰਜ ‘ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੀ ਰਬਾਬ ‘ਤੇ ਰਾਗ ਦੀ ਤਾਨ ਛੇੜਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅਰਬੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਕੇਵਲ ਅੱਲ੍ਹਾ ਤੇ ਖੁਦ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਧੁਰ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਮਿੰਨੀ ਤਾਨ ਦਾ ਸੁਜੋੜ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ‘ਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ। ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਮਨ ਨੂੰ ਰੱਬ ਵਲੋਂ ਮੌਜ਼ ਕੇ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਵਲ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਟੁੱਟੀ-ਫੁੱਟੀ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸੌਖੀ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦੇ ਭੂਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰੀਬੀ ਸਾਥੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਚ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਤਕੜੀ ਚੋਟ ਮਾਰੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਸੂਦਰਾਂ ਤੇ ਰੀਝਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਨੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ: ਕੇਸ ਨਾ ਕੱਟਵਾਉਣੇ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਅੱਗੇ ਏਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਸਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਨ,

ਬਸਤਰ ਤੇ ਅੰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸਭ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਗੰਢੜੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, “ਲੋਕਾਂ ਜੋ ਚੜ੍ਹਾਏ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਹੋਨ। ਜਿਵੇਂ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ ਤਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਰੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮਰਦਾਨਿਆ, ਤੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਂਦੇ ਸੋ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਪਏ ਭੱਠ। ਇਹ ਸੁੱਟ ਘੜੁ ਏਥਾਉ।” ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਉਥੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਰੇ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਲਈ ਪੂਰਨੇ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਚਲਦਿਆਂ ਅਨੇਕ ਕਸ਼ਟ ਸਹੇ। ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਭੁੱਖੇ ਰਹੇ। ਉਜਾੜ ਥਲਾਂ ਤੇ ਨੁਕੀਲੇ ਪੱਥਰਾਂ ‘ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਵੀ ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। “ਘਟ (ਗਲਾ) ਮਿਲ ਗਿਆ। ਤਬਕ (ਜਬਾਨ) ਜੁੜਿ ਗਏ ਹੈਨਿ, ਹਉਂ ਮਰਦਾਂ ਹਾਂ।” ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ‘ਅੱਕ’ ਖਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਵਾਹ! ਜੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਵਾ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਸੀ ਤੇ ਲਿਆਏ ਕਿਉਂ ਸੀ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰਾਸਣ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਡਿੱਠਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਨਿਕਾਹ ਕਰਦਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਉਤਰਿਆ ਆਹਾਂ, ਅਜੇ

ਮਨੁੱਖ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਵਿਛੜਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੀਏ? ਆਦਿਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤੇ, “ਰਾਗ ਤਾਂ ਸਭ ਭਲੇ ਹੈਨਿ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਭਲਾ ਉਹ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਚਿੱਤ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਬੋਹਥ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਲੰਘਾਵਣਹਾਰ ਮਲਾਹ ਹੈ। ਜੇ ਅੰਤਰ ਦੀ ਹਉਮੈ, ਜੇ ਗਰਬ ਹੈ, ਸੋ ਦਿਲ ਤੇ ਨਿਵਾਰ ਦੂਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਾਇ, ਆਇ।”

ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ, ਨਿਰਭੈ, ਨਿਡਰ, ਬੇਬਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ‘ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਉਸ ਵਿਚ ਜੁਅਰਤ ਸੀ। ਮਥਰਾ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਹੁੰਦੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, “ਬਾਬਾ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਲੁੱਚੇ, ਲਵਾਰ, ਚੋਰ, ਯਾਰ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਤੀਰਥ ਪਰ ਏਹੇ ਜਿਹੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।” ਮੱਕੇ, ਮਦੀਨੇ, ਬਗਦਾਦ ਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਭ ਨੂੰ ਹਿਰਾਨ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਜੁਰਅਤ ਦਿਖਾਈ। ਪੀਰ ਜਲਾਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਲਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜਾਂ ਇਹ ਕਾਫਰ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਉਲਾ।”

ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਬਾਵਲਾ ਨਹੀਂ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾ ਰਹਿਆ ਹਾਂ।” ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਪੀਰ, ਉਹ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੱਦਿਆ ਨਹੀਂ ਆਵਦਾ, ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ, ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਏ।” ਹਾਕਮ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਣੀ, ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਸੀ। ਨਾਥ ਦੁਆਰੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਗੁਸਾਈ ਨੂੰ ਰਤਨਾਂ, ਹੀਰਿਆਂ, ਗਹਿਣਿਆਂ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕੱਪੜਿਆਂ ‘ਤੇ ਅਤਰ ਲਗਾ ਕੇ ਆਕੜ-ਆਕੜ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ, “ਇਤਨਾ ਅਭੰਬਰ ਕਰਕੇ ਢਾਈ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਝੂਠਾ ਨਾਂ ਕਿਉਂ ਧਰਾਇਆ।” ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਦੌੜੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲ ਫਕੀਰੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਨਫਸ ਸ਼ੈਤਾਨ, ਗੁੱਸਾ ਹਰਾਮ, ਕੱਚ ਦੁਨੀਆ, ਸੱਚ ਦਰਵੇਸ਼, ਅਦਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਫਜ਼ਲ ਫਕੀਰਾਂ, ਮੰਜਲ ਮੁਸਾਫਰਾਂ, ਕਬਜ਼ ਕਾਫਰਾਂ, ਮਿਹਰ ਪੀਰਾਂ, ਸਿਹਰ ਕੀਰਾਂ, ਫਕੀਰੀ ਸਬੂਰੀ, ਨਾ ਸਬੂਰੀ ਤਾਂ ਮੌਕਰ।”

ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੀ ਨਗਰੀ ਸੁੰਨ ਹੋਈ ਤੇ ਪੀਰ ਹੋਰਾਨ ਹੋਏ। ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਖਲੀਫੇ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਅਬਦੁਲ ਵਜੀਦ ਤੇ ਦਸਤਗੀਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਜੋ ਵੀ ਜਾਵੇ, ਓਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਖਲੀਫੇ ਨੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਬੁਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਕੀਰਤਨ ਬੰਦ ਕਰੋ।” ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਸਰੋਦ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਬੁਰਾ ਸਮਝਦੇ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਆਇਸ਼ਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ‘ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਰਾਗ ਸੁਣਾਵਣ ਲਈ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਕਿਉਂ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ?” ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਲਏ, ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ।

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਂਗ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਦੂਰ ਜਾ ਬੈਠੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੇਵਤੇ, ਰਿਖੀ-ਅਵਤਾਰ, ਪੀਰ-ਪੈਗੰਬਰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਕਰ ਕੇ ਕਲੰਦਰ ਦੇ ਬੰਦਰ ਵਾਂਗ ਨਚਾਏ ਹਨ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤਪੀ, ਜਪੀ, ਸਤੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਡਰਦੀ ਇਧਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਸੀਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਬੂਹੇ ਤੱਕ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਤੀਜੀ ਪੀੜੀ ਵੇਲੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗੇਗੀ, ਚੌਥੀ ਪੀੜੀ ਵੇਲੇ ਘਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇਗੀ ਪਰ ਉਹ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾ ਦੇਣਗੇ।” ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਮੱਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, “ਬਾਬਾ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਛੱਡੋ।”

ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਮਾਇਆ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਕਰ ਲਈ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਨਚਾਉਣ ਲੱਗੀ।

ਜਿੰਧਰ ਉਹ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਫੇਰੇ, ਉਧਰ ਹੀ ਫਿਰੇ। ਜੇ ਕਰਵਾਏ, ਮਰਦਾਨਾ ਓਹੀ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਕਰਕੇ ਹੱਸੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਬੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਬਾਬਾ, ਇਹ ਕਾਬੂ ਕਰਨੀ ਬੜੀ ਕਠਨ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਚੀਏ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਕੋਈ ਮਰਦਾਨਾ (ਸੂਰਮਾ) ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਸਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਰਦਾਨਾ ਬਨਣ ਲਈ ਮਰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਘਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।”

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸਮੇਂ ਪਰਖ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਛਿਆ, “ਮਰਦਾਨਿਆ, ਜੇ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਈਏ। ਮਰਦਾਨਿਆ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਖਾਹਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖੱਤਰੀ ਵਾਂਗ ਸਾੜ ਦੇਈਏ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੈਸ਼ ਵਾਂਗ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸੁਟਵਾ ਦੇਈਏ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਚਿੰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੂਦਰ ਵਾਂਗ ਦੱਬਵਾ ਦੇਈਏ?” ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਵਾਹ! ਅਜੇ ਵੀ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ? ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਦੇਹੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਮੇਰਾ ਚਿੰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸਮਾਧ ਬਣਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਰੀਏ।” ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਬਾਬਾ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਸਮਾਧ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੱਥਰ ਦੀ ਸਮਾਧ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਪਾਵਦੇ ਹੋ?” ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਮਰਦਾਨਿਆ।” ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਿਹਾਗੜੇ ਦੀ ਵਾਰ ਮਹੱਲਾ 4 ਦੀ 12ਵੀਂ ਪਾਉਂਤੀ ਵਾਲੇ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਨਾਂ ਅੰਕਿਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਗੜੇ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ

ਦੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਲੋਕ ਦਰਜ ਹਨ;

ਕਲਿ ਕਲਵਾਲੀ ਕਾਮ ਮਦੁ
ਮਨੁਆ ਪੀਵਣਹਾਰ॥
ਕ੍ਰੋਧ ਕਟੋਰੀ ਮੋਹਿ ਭਰੀ
ਪੀਲਾਵਾ ਅਹੰਕਾਰ॥
ਮਜਲਸ ਕੂੜੇ ਲਬ ਕੀ
ਪੀ ਪੀ ਹੋਇ ਖੁਆਰ॥

(ਸਲੋਕ ਮਰਦਾਨਾ 1, ਪੰਨਾ 553)

ਕਰਣੀ ਲਾਹਣਿ ਸਤੁ ਗੁੜ
ਸਚੁ ਸਰਾ ਕਰਿ ਸਾਰੁ॥
ਗੁਣ ਮੰਡੇ ਕਰਿ ਸੀਲ ਪਿਉ
ਸਰਮੁ ਮਾਸ ਆਹਾਰੁ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਐ ਨਾਨਕਾ
ਖਾਧੈ ਜਾਇ ਬਿਕਾਰ॥1॥

(ਕਲਜੁਗੀ ਸੁਭਾਉ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਭੱਠੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਕਾਮ ਦੀ ਅਸਲ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਹ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਕਰੋਧ ਦੀ ਕਟੋਰੀ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਪਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕੂੜ ਦੀ ਮਜਲਸ ਵਿਚ ਮਨ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।)

ਮਰਦਾਨਾ ॥1॥
ਕਾਇਆ ਲਾਹਣਿ ਆਪੁ ਮਦੁ
ਮਜਲਸ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਧਾਤੁ॥
ਮਨਸਾ ਕਟੋਰੀ ਕੂੜ ਭਰੀ
ਪੀਲੀਏ ਜਮ ਕਾਲੁ॥
ਇਤੁ ਮਦਿ ਪੀਤੈ ਨਾਨਕਾ
ਬਹੁਤੇ ਖਟੀਅਹਿ ਬਿਕਾਰ॥
ਗਿਆਨ ਗੁੜ ਸਾਲਾਹ ਮੰਡੇ
ਭਉ ਮਾਸੁ ਆਹਾਰੁ॥
ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਭੋਜਨ ਸਾਚੁ ਹੈ
ਸਚੁ ਨਾਮ ਆਧਾਰ॥2॥
ਕਾਯਾ ਲਾਹਣਿ ਆਪੁ ਮਦੁ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਸ ਕੀ ਧਾਰ॥
ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਸਿਉ ਮੇਲਾਪੁ ਹੋਇ
ਲਿਵ ਕਟੋਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ
ਪੀ ਪੀ ਕਟਹਿ ਬਿਕਾਰ॥3॥
(ਦੂਜੇ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਚ ਬੁਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨੂੰ

ਬਹੁਤ ਵਿਕਾਰ ਖੱਟਣਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤੀਜੇ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਲ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਰੀਰ ਮੱਟੀ ਹੋਵੇ, ਸਤ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਵੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਲਿਵ ਰੂਪੀ ਕਟੋਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਐਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰ-ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।)

“ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਭਾਗ 1 ਤੋਂ 6” ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ (ਰਜਿ:) ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪੰਨਾ 133 'ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਨਵੰਬਰ 18, 1534 ਈ: ਮੁਤਾਬਕ 13 ਮੱਘਰ ਸੰਮਤ 1591 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਰਾਵੀ ਕਿਨਾਰੇ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਰਜਾਦਾ ਤੇ ਸਜਾਦਾ ਸਨ। ਸਜਾਦਾ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੀ ਰਹੇ ਤੇ ਰਜਾਦਾ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਟਿਕੇ।” ਭਾਵ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਯਾਤਰੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਠਹਿਰੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ 1500 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਪੱਧ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵੀਹ ਮੀਲ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਕੇ ਨੌਂ-ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਦਿਲ ਬੈਠਣ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਕਾ, ਮਦੀਨਾ ਤੇ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ

ਪੂਜਣਯੋਗ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਜੀ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸਮਤ

ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ।”

ਨਾਨਕ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ। ਜੁਦਾਈ ਅਸਹਿ ਸੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਕੜੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਮਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ (ਜਨਾਜ਼ਾ) ਕੀਤੀਆਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਕੰਧ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ

ਰਲੀ-ਮਿਲੀ ਤੁਰਕੀ ਤੇ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਪੱਥਰ-ਲੇਖ ਇਸ ਥਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਲੋਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮੁਰਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਥੋਂ ਚੱਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜੇ ਪੱਥਰ ਲੇਖ ਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਸ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: “ਗੁਰੂ ਮੁਰਾਦ ਮਰ ਗਿਆ 1927 ਈ: ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੇ ਉਸਾਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਧਰਮੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦਾ ਨੇਕੀ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ।”

ਲਗਦਾ ਹੈ ਮਰਦਾਨਾ 61 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਦਸੰਬਰ, 1520 ਈ: ਵਿਚ ਮਰਿਆ। ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਰੇਲ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ 2.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਜਾਬ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਕੋਲ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸਾਹਜ਼ਾਦਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੇ

ਸਤਿਕਾਰ, ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ। ਸਾਹਜ਼ਾਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗਵੱਈਏ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ, “ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਬਚਨ ਖਾਤਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਾਰ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਏਹੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।”

ਰਸੀਆ ਨਿੰਬੂ ਲਿਆ ਦੇ ਵੇ...

ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਹਮ ਦਿਲ ਦੇ ਚੁਕੇ ਸਨਮ’ ਵਿਚ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਰਾਏ ਦੇ ਨਾਚ ਨਾਲ ਗਾਏ ਇਕ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ:
ਨਿੰਬੂਤਾ ਨਿੰਬੂਤਾ ਨਿੰਬੂਤਾ...,
ਅਰੇ ਕਾਂਚਾ ਕਾਂਚਾ, ਛੋਟਾ ਛੋਟਾ,
ਨਿੰਬੂਤਾ ਲਾਈਦੋ
ਅਰੇ ਲਾਈਦੋ ਲਾਈਦੋ ਲਾਈਦੋ
ਨਿੰਬੂ ਲਾਈਦੋ
ਜਾ ਖੇਤ ਸੇ ਹਰਿਆਲਾ ਨਿੰਬੂਤਾ ਲਾਈਦੋ...
‘ਨਿੰਬੂਤਾ’ ਦੀ ਏਨੀ ਦੁਹਾਈ ਹੈ ਜਾਣੋ

ਨਿਮਾਣਾ ਨਿੰਬੂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਧਗੜਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਣਾਂ 'ਚੋਂ ਹੁਕ ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਨਿੰਬੂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਨਿੰਬੂਤਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਲਾਚੜ ਕੇ ਰੰਝੇਟਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਗੀਤ ਵਿਚ ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਵਾਹਵਾ ਚਿਤਰੰਜਕ ਰੇਖਾਚਿੰਤਰ ਉਘੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਧਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਦਾ ਗਾਇਆ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਹੈ:

ਰਸੀਆ ਨਿੰਬੂ ਲਿਆ ਦੇ ਵੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਉਠੀ ਕਲੇਜੇ ਪੀਤ।

ਮੰਨਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਨਾਰੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਿੰਬੂ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਖੱਟੇ, ਚਟਕੀਲੇ ਸੁਆਦਾਂ ਨਾਲ ਔਰਤ ਦੇ ਲਗਾਵ ਬਾਰੇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ? ਡਾਕਟਰ ਲੋਕ ਇਸ ਆਸਾਧਾਰਨ ਲਲੂਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਾਂ ਕੀ ਨਿੰਬੂ ਤੋਂ ਲੈਣਾ! ਉਂਜ ਨਿੰਬੂ ਕਿਹੜੇ ਫਲਾਂ 'ਚੋਂ ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਏਨਾ ਰੋਣਾ ਰੋਇਆ ਜਾਵੇ। ਏਨਾ ਤੁਰਸ਼ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਰਸ ਦੀ

ਇਕ ਬੂੰਦ ਵੀ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾਉਣੀ ਡਾਢਾ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਦੇ ਮਨਮੋਹਕ ਗੁਣਾਂ ਖੁਸ਼ਬੂ, ਤਾਜ਼ਗੀ ਤੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਿੰਬੂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਵਰਤੋਂ ਅੰਬ ਵਾਂਗ ਅਚਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾਉਣ ਜੋਗਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗਰੀਬ ਪਾਸ ਚਾਟੀ 'ਚ ਪਏ ਇਸ ਸਲੂਣੇ ਤੋਂ ਸਸਤੀ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ੈਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸ਼ਰੱਬਣੀ ਗਰੀਬ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪੀਣ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। ਸ਼ਰੱਬਣੀ (ਸ਼ੁਕ+ਅੰਜਬੀ) ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਬੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਨਿੰਬੂ ਤੇ ਅੰਜਬੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਦ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸੂਗਰ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਨਿੰਬੂ-ਪਾਣੀ ਹੀ ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲਿਮਕਾ ਨਾਂ ਦਾ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਜਾਇਕੇ ਵਾਲਾ ਬੱਤਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭੋਜਪੁਰੀ ਦੀ ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ‘ਅੰਬਾ, ਨੀਬੂ, ਬਨਿਆ ਗਰ ਦਾਬੇ ਰਸ ਦੇਂ; ਕਾਯਬ, ਕੋਵਾ, ਕਰਹਟਾ,

ਮੁਰਦਾ ਹੁ ਸੋਂ ਲੋਂ।’ ਭਾਵ ਅੰਬ, ਨਿੰਬੂ ਤੇ ਬਾਣੀਏ ਬਿਨਾਂ ਦਬਾਇਆਂ ਰਸ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਕਾਇਸਬ, ਕਾਂ ਤੇ ਕਰਹਟਾ (ਇਕ ਪੰਛੀ) ਮੂਰਦੇ ‘ਚੋਂ ਵੀ ਰਸ ਕਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਆਪਣੇ ਜੰਗਨਾਮੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਹੱਥੋਂ ਹੋਈ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਗਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ, ਵਾਂਗ ਨਿੰਬੂਆਂ ਲਹੂ ਨਿਚੋੜ ਸੁੱਟੇ।

ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਕੰਮ 'ਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੱਤ ਮਿਰਚਾਂ ਤੇ ਇਕ ਨਿੰਬੂ ਨੂੰ ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਪਰੇ ਕੇ ਛੱਤ 'ਤੇ ਟੰਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਿੰਬੂਤਾ ਨਿੰਬੂਤਾ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਨਜ਼ਰ-ਰੋਕੂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਬੇਜ਼ਮੀਰੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਮਿਰਚ ਤੇ ਨਿੰਬੂ ਦੀ ਗੰਢ-ਤੁੱਪ ਅਨਜੋੜ ਹੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਰਚ ਸਾਡੀ ਸੀ ਕਢਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਨਿੰਬੂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸੀ (ਵਿਟਾਮਿਨ) ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ! ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਢੇਰ

ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਰਚਾਂ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 17ਵੀਂ-18ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਆਈਆਂ। ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰਨ ਲਈ ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਜਾਨਣ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਅਹਿਮ ਗੂੰਝਲਾਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ-ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਿੰਬੂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਜੱਦੀ ਬੂਟਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿੰਬੂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ‘ਨਿਸਬੂ’ ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਕਈ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲੀਮੂ, ਲੇਮੂ, ਲੀਮੂ, ਨੀਮੂ, ਨੇਬੂ, ਨੀਬੂ, ਨਿੰਬਵਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਮਲਾ ਕੁਝ ਇੰਜ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਈ ਨਾਂ ਰੱਖ ਲਈਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ‘ਨ’ ਤੇ ‘ਲ’ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਨੰਬਰਦਾਰ-ਲੰਬਡਦਾਰ, ਲੰਡਨ-ਨੰਦਨ, ਲੁਣ-ਨੂਣ। ਕਈ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਵਰਤੋਂ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੜੇ ਭਾਵਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ‘ਸਿਰਜਣਾ’ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਭੇਜੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ‘ਨੂਣ’ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਬਦਲ ਕੇ ‘ਲੂਣ’ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਧੀਰ ਨੂੰ ਏਨਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਸਿਰਜਣਾ’ ਨੂੰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣੀਆਂ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ‘ਬ’ ਤੇ ‘ਮ’ ਵੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਥਾਂ ਵਟਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਜੰਬੂਰ-ਜਮੂਰ, ਲੰਬਾ-ਲੰਮਾ, ਤੁੰਬਾ-ਤੁੰਮਾ ਆਦਿ। ਪਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ‘ਲਿੰਬੂਓ’ ਜਾਂ ‘ਨਿੰਬੂਓ’ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ‘ਜੰਬੀਰਾ’ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੂਟਾ ਯੂਗਾਂ ਤੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਏਥੋਂ ਇਹ ਈਸਵੀ ਸੰਮਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਚੀਨ ਪਹੁੰਚਾ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੀਜ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿੱਠਾਂ ਜਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਦੂਰ ਦੂਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚੀਨ ਦੀ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸਨੂੰ ‘ਲਿਮੰਗ’ ਦਾ ਨਾਂ ਮਿਲਿਆ। ਏਥੋਂ ਪਰਸ਼ੀਆ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਲਗਭਗ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਦਸਵੀਂ ਸਦੀ

ਵਿਚ ਅਰਬਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਮਧਸਾਗਰੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਲੀ ਮੂੰਮ’ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕੁਸਤੁਨਤੂਨੀਆ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਗਰੀਸ ਪਹੁੰਚਾ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਸਪੇਨ ਅਤੇ ਰੂਸ ਅੱਪੜ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸਨੂੰ limon ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ lemon ਬਣ ਗਿਆ। ਕੋਲੰਬਸ ਇਸਦੇ ਬੀਜ ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਫਲ ਅਮਰੀਕੀ ਮਹਾਦੀਪ ਪੁੱਜਾ।

lemon ਦੇ ‘n’ ਦਾ ਅਲੋਪਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ lime ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼ੀ ਨਿੰਬੂ, ਨਿਰਾ ਕਾਗਜ਼ੀ ਜਾਂ ਕਾਗਤੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਦਰਅਸਲ ਕਾਗਜ਼ੀ ਨਿੰਬੂ ਦੀ ਛਿੱਲ ਪਤਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਛੋਟੇ, ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਸੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮਿਠੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵੰਨਗੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ‘ਖੱਟਾ’ ਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਇਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਅਰਬਾਂ ਵਾਲੀ ਪੱਛਮੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਰਮਨ, ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀ, ਪੋਲਿਸ਼, ਹੰਗੇਰੀਅਨ ਆਦਿ ਵਿਚ ਲਾਤੀਨੀ ਚਟਿਰੋਨ ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਉਤਪਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਾਖਾ ਫੁੱਟਦੀ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਦਰਾਵਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤਾਮਿਲ ਵਿਚ ‘ਚਿਟਾਲਮ’ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਟਰੋਨ ਨਿੰਬੂ ਜਾਂ ਕਾਗਜ਼ੀ ਨਿੰਬੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਗਲਗਲ ਜਿਹਾ ਫਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਸਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਇਹ ਬੂਟਾ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਏਸ਼ਿਆਈ ਮੂਲ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਕਲੋਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਰੀਕ kedros (ਲਾਤੀਨੀ cedar) ਤੋਂ ਵਿਗੜਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ‘dar’ ‘tr’ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਸੋਡਾਰ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਫਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨਿੰਬੂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੈਰ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ-ਫੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਚਟਿਰੋਨ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦ citrus ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫਲਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਨਿੰਬੂ ਨੂੰ ਛਟਿਰੁਸ ਲਮਿੰਨ, ਕਾਗਜ਼ੀ ਨਿੰਬੂ ਨੂੰ Citrus aurantifolia ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਦ ਸਿਟਰੋਨ ਨੂੰ Citrus medica ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਸ਼ਬਦ-ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ:734-454-4958

ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਵੰਨਗੀ ਨੂੰ Budha's hand (ਜਾਪਾਨੀ ਵਿਚ ਬੁਸ਼ਕੁਨ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਂਗਲੀਨੁਮਾ ਗੁੱਛੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਸ ਤੇ ਗੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਦਰਅਸਲ ਸਿਟਰਸ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੇ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਨਾਂਵਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਘੜਮੱਸ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡਾ ਮੁਖ ਮਨੋਰਥ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਫਲ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਣਾ।

ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਨਿੰਬੂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਉਚਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਅਕਸ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਲੈਮਨੇਡ, ਮੈਰਿੰਗ, ਪਾਈਆਂ, ਕੈਡੀਆਂ, ਜੈਲੀਆਂ ਆਦਿ ਜਿਹੀਆਂ ਸੁਆਦੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਰਸ ਜਾਂ ਛਿਲਕਾ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ‘lemon’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਕ ਅਰਥ ਨਿਕੰਮੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਸਿਧਤ ਆਦਮੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਤੇਜ਼-ਤੂਟ ਬੰਦਾ ਅਜਿਹੇ ‘ਵਿਅਕਤੀ’ 'ਚੋਂ ਰਸਾ ਨਿਚੋੜ ਸਕਦਾ ਹੈ।’ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ

Budha's hand (ਜਾਪਾਨੀ ਵਿਚ ਬੁਸ਼ਕੁਨ)

ਲੈਮਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਘਟੀਆ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਵਸੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ; ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਲਗਦਾ ਨਿੰਬੂ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖੱਟਾ ਟੀਟ ਸੁਆਦ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਕ ਮੁਹਾਵਰਾ, ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕਰਨੇ, ਜ਼ਰੂਰ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਮਾਰੂ ਗੁਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਰਾ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੌੜੇ-ਮਿੱਠੇ ਪਲ

ਸਫ਼ਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ 'ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਦੇਹਾਤੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਉਥੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਤੇ ਕਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੀਟਿੰਗ ਖਤਮ ਹੋਈ, ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਡਾ. ਬਜਾਜ ਸਾਨੂੰ ਦੂਜੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਖਾਉਣ ਲੈ ਗਏ। ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਖਾਈ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮਾਣ-ਮੱਤਾ ਬਾਗ਼ਬਾਨ, ਸੌ ਰੀਝਾਂ ਤੇ ਜੁਗਤਾਂ ਨਾਲ ਉਗਾਏ, ਆਪਣੇ ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰ ਬੂਟੇ ਵਿਖਾਏ। ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਏਡੀ ਸਾਂਭ-ਸਿਕਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੇਖੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਖੋਜ ਰੁਚੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅੰਕਤ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਇਕ ਅਲਮਾਰੀ 'ਤੇ ਪਈ ਫਰੇਮ-ਜੜੀ ਇਕ ਫੋਟੋ 'ਤੇ ਜਾ ਟਿਕੀ ਜਿਹਨੂੰ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਫੋਟੋ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਸੀ। ਬੜੀਆਂ ਬਹਾਰਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ। ਫੋਟੋ ਵੇਖ ਮੈਂ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਹੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਆਇਆ ਤੇ ਕਈ ਪਲ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਕਈ ਪਲ ਮੈਨੂੰ ਥਾਂ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਫੋਟੋ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੋਈ ਖਿਤਿਆ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਰੱਜ ਕੇ ਸੁਹਣੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਤ੍ਰੇਲ-ਫੋਹੀ ਤਾਜ਼ਗੀ ਝਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮੱਠੇ ਤੰਦੂਰ ਦੀ ਤਪਸ਼। ਵੇਖ ਕੇ ਲੰਘ ਗਈ ਉਮਰਾ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਿਰਖ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਜਾਜ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਇਹ ਫੋਟੋ ਕਿੱਥੋਂ ਲਈ ਜੇ?"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਦੱਸਿਆ, "ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਆਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।" ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘੇ। ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਨਵਯੁੱਗ ਫਾਰਮ 'ਚ ਧੁੱਪ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਲੱਗੀ। ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਰਸੀਏ ਉਥੇ ਹੁਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਪੁੱਜੇ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਪਹਿਲੋਂ ਪਹੁੰਚ ਘਾਹ ਦੇ ਇਕ ਟਿੱਬੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੋਸੀ-ਕੋਸੀ ਧੁੱਪ ਸੇਕ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਦੂਰੋਂ ਕੁਝ ਡੋਲਦੀ, ਸਹਾਰੇ ਨਾਲ ਟੁਰਦੀ, ਕੋਈ ਔਰਤ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ ਝਾਉਲਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਸੇਧੇ ਟਿੱਬਿਓਂ ਉਤਰਿਆ। ਕੋਲ ਆਉਣ 'ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ ਝਾਉਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਪ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਉਹ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹਦਾ ਅਕਸ ਮੈਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ 'ਚੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸਾਂ। ਸਜੀ-ਸਜਾਈ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਮੁਰਝਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਅੱਖਾਂ ਐਨਕ ਨੇ ਕੱਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਵਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਭਰਵੇਂ ਸਨ, ਪਰ ਚਿੱਟੇ ਸਨ। ਹੱਥ 'ਚ ਸੋਟੀ ਸੀ, ਚਾਲ ਬਿਤਕਵੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਧਿਆਨ ਉਪਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਖਾਲੀ ਦੂਜਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਵਲ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ...?"

"ਭੁੱਲਣਾ ਕਿੱਥੇ ਸੀ! ਐਵੇਂ ਤੁਝਕ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਸਮੇਂ ਨੇ ਜੋ ਕਹਿਰ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲਰਜ਼ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ ਮਲੂਕਪਣ, ਲਿਸ਼ਕ, ਕਸ਼ਿਸ਼ ਖੋਹ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ਼ਾਮਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼ ਲੱਗਾ।" ਮੇਰਾ ਉਹਨੂੰ ਉਲਭਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲੁੱਟ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਚਾਨਣ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੈਂਕ ਦੇ ਲਾਕਰ 'ਚ ਪਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਨਾ ਆਪ ਉਜਲੇ ਹੋਏ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰੁਈ ਰੱਖਿਆ, ਆਪ ਵੀ ਭਿੱਜੇ, ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਤੁੱਚ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ। ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਸੀਵਿਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਏਸ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਮੂਰਤ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਤਾਰ ਲਈ।

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਪਹਿਲੋਂ ਕਦੀ ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਹੋਈ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਹਦੇ ਹੋਰ ਅਕਸ ਵੀ ਸਨ। ਹੈ ਵੀ ਗੂੜ੍ਹੇ, ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿੱਮੇ ਨਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਦੀ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਪੰਜਾਹਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ। ਦੇਸ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਧਰ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸਿਰਮੌਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਦਿੱਲੀ ਆਣ ਵਸੇ ਸਨ ਤੇ ਏਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਉਹੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਵੰਡਾਰਿਉਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਈਸ਼ਵਰ ਚਿੰਤਰਕਾਰ ਸ਼ਿਮਲਿਓਂ ਦਿੱਲੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਤੇ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪਣਾ ਸਾਈਕਲ ਰੋੜ੍ਹ ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਹੁਰੀਂ ਉਦੋਂ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਿਲਕ ਮਾਰਗ ਬਣੇ ਹਾਰਡਿੰਗ ਐਵੀਨਿਊ ਦੀਆਂ ਫੌਜੀ ਕੁਆਰਟਰਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਸੁਣਾਂਦੀ ਏ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਲਾਅਨ 'ਚ ਬਹਿ ਚਾਹ ਪੀਤੀ ਤੇ ਗੱਪਸੱਪ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੋਰ ਮੈਂ ਨਵਤੇਜ ਨਾਲ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਆਪ ਕਦੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਨਾ ਚਾਹ

ਹੋਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਸੜਕ ਸਵਾਰ ਜਾਂ ਹੱਦ ਸਾਈਕਲ-ਸਵਾਰ ਬੰਦਾ ਸਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਹੁਰੀਂ ਵੱਡੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਸਨ। ਮੇਲ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਆਲੋਚਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ, ਨਾ ਹੀ ਅਨੁਵਾਦਕ ਸਾਂ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਜੁਬਾਨ ਦੀ ਹਵਾ ਲਵਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੇਰਾ ਢੋਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਲਾਹੌਰ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਤੇ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਚੇ ਆਸ਼ਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਛਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਸਾਂ। ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀ ਵੀ ਛੋਟੀ ਸੀ। ਏਸ ਲਈ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਕੰਨ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਲੱਭ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਤੇ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਗਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤਾ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਮਿਲਦੇ ਸਨ।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਨਿੱਦੀ ਸੱਦਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਉਹਨੂੰ ਜੋਤੀ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਜੋਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਵੇਖ ਕੇ ਭੁੱਖ ਲਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਆਪਣੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਾਂਗ ਲੰਮ-ਸਲੰਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਨਕਸ਼ ਚੰਗੇ ਸਨ। ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਸੀ। ਬਣ-ਫਬ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਰਾ ਸੀ। ਰਸਾਲਿਆਂ 'ਚ ਛਪਦੀ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਨ। ਗੱਲ ਕੀ, ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸੁਹਜ ਦਾ ਦੋ-ਆਤਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਬਾਂਕਾ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਉਚਾ-ਲੰਮਾ, ਗੋਰਾ-ਚਿੱਟਾ, ਪੱਗ ਤੇ ਦਾਹੜੀ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਪੁੱਠ ਵਾਲੀ ਉਹਦੀ ਟੱਸ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅਫਸਰ ਸੀ। ਨਜ਼ਮ ਲਿਖਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨਸਰ ਵੀ।

ਛਪਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਨਾਲ ਖਲੋਤੇ ਸੁਹੰਦੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹੀ ਜੋਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਭੈਣ ਸੁਰਜੀਤ ਦਾ ਕਹਾਣੀਕਾਰ-ਨਾਵਲਕਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਕ ਜੋਤੀ ਹੋਰ ਉਭਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਪਰ ਇਹ ਤਾਰੇ ਇੱਕੋ ਕਹਿਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸੁਰਜੀਤ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ ਛੋਟੀ ਹੀ ਨਿੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਉਵੇਂ ਇੱਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਡਲਕ ਸਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਤੇ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਡਲਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹੀ ਜੋਤੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਉਰਦੂ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਰਦੂ 'ਚ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਭੈਣਾਂ ਹਾਜ਼ਰਾ ਮਸਰੂਰ ਤੇ ਖਦੀਜਾ ਮਸਤੂਰ ਦੀ ਜੋਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਜੋਤੀ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕ ਉਪਿੰਦਰ ਨਾਥ ਅਸ਼ਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੌਸ਼ਲਿਆ ਅਸ਼ਕ ਵੀ ਲਿਖਦੀ ਸੀ ਪਰ ਗੁਣ ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਫਰਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ, ਕਿਤੇ ਪਿਛਾਂਹ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਤੇ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਬੜੇ ਹੀ ਮਿਲਪਭੇ ਤੇ ਮਹਿਮਾਨਨਵਾਜ਼ ਸਨ, ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦੇ ਸੌਕੀਨ। ਸਾਡੇ ਲੇਖਕ ਚਾਹ 'ਤੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਹੀ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ। ਦੋਵਾਂ ਥਾਈਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਥਾਂ ਦਰਬਾਰੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਅਜੋਕੀ ਰਈਸੀ ਕਿਸਮ ਦੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵੱਲ ਬਹੁਤੇ ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੀਤਲਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਾਣ, 'ਸਾਡੇ ਵਲ ਦੀਆਂ ਸਾਡੇ ਵਲ, ਭੇਡ ਮੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ' ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦਾ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ। ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਵਾਲੀ ਜੋਤੀ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਸੱਦਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਵਾਲੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਚਾਹ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ। ਸੇਖੋਂ ਵੀ ਏਸੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦਾ ਪਰਵਾਨਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਮਜਲਿਸ 'ਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਬੈਠਕ ਜੋਗਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ 'ਆਲੀਆ' ਸੱਦਦਾ ਸੀ, ਮਲਕਾ-ਏ-ਆਲਾ ਦਾ ਲਡਿਆਇਆ ਰੂਪ। ਉਹ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੇ ਕਾਫੀ ਨੇੜੇ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੇ ਏਨਾ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਆਪ ਕਹਿੰਦੀ ਏ, 'ਉਹ ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੜਾ ਸਨੇਹ ਸੀ। ਹਮਦਰਦੀ ਸੀ।'

ਏਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੇਖੋਂ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਵੀ ਅਲ-ਅਲਾਨ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੋਏਗਾ ਪਰ ਮੈਂ ਉਹ ਕਦੀ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ। ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਂ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ 'ਜੋਤ' ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਸੀ ਅਮਰਜੋਤ, ਦੂਜੀ ਅਲਖਜੋਤ, ਤੀਜੀ ਅਗੰਮਜੋਤ ਤੇ ਚੌਥੀ ਅਮਲਜੋਤ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਧਿਆਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਉਰਦੂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਚ ਨਾਇਕਾ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਉਹ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਅਹਿਲ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਖੁੱਸ ਗਏ ਉਹਦੇ ਮਹਿਬੂਬ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਏਨੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਜਗਾ ਲੈਣੀਆਂ ਵੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਮਾਮਲਾ ਸੀ।

ਇਸ ਜੋਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਨੇ ਸੀ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਏ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਜੇ ਇੱਥੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਏਥੋਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਲਟਨਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਘੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਰਸਾਲੇ ਭਿਜਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਅਜਲਾਂ ਤੋਂ' ਛਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਹ ਖਰੀਦਿਆ ਤੇ ਪਲਟਨਾਂ ਨੂੰ ਘੱਲ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਬਸਰੇ ਲੱਗੇ

ਹੋਏ ਮੇਜਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ 'ਤੇ ਫਰੇਫਤਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਪਤਾ ਕਵਵਾਇਆ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਸਨ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪੁਣੇ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਟਰਾਂਜਿਟ ਕੈਂਪ ਵੀ ਪੁਣੇ ਸੀ। ਉਹ ਉਥੇ ਆਏ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਵਾਪਸ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜੀ, ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਮਗਰੇ-ਮਗਰ ਪਹੁੰਚ ਪਏ। ਉਥੇ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਅਪਰੈਲ 1947 'ਚ ਮਾਲ ਰੋਡ ਦੇ ਅਲਫਿੰਸਟਨ ਰੈਸਤਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬੜੀ ਮਾਅਰਕੇਖੇਜ਼ ਰਹੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖ ਜਤਿਆਂ ਇਕ ਬਰੇਸਲੈਟ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਪੁਆ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਗੇਤਰ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਸਮਝੋ ਚਾਹ ਪੀਦਿਆਂ-ਪੀਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰ ਲਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਜੇ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਉਹ ਬਾਅਦ 'ਚ ਬਣਿਆ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ, ਓਸੇ ਹੀ ਮਹੀਨੇ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ, ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਾਥ ਸੰਨ 2003 'ਚ ਮੁੱਕਿਆ, ਜਦੋਂ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਕਿਸਮ-ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਘੁਲਦਾ ਚੱਲ ਵਸਿਆ।

'ਸਾਡੀ ਆਪੋ 'ਚ ਬੜੀ ਗੂੜ੍ਹਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ' ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਦਿੱਲੀਓਂ ਉਹਨੂੰ ਨੇਇਡੇ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਉਹਨੇ ਦਿੱਲੀ ਡਿਫੈਂਸ ਕਲੋਨੀ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀ ਏਸ ਆਬਾਦੀ 'ਚ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨਿਰੂਪਮਾ ਤੇ ਦੋਹਰਤੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਹ ਲਾਬੀ ਦੇ ਸੋਫੇ 'ਤੇ ਲੇਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਉਠਣ ਲੱਗੀ। ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਹੱਥ ਫੜ ਉਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਤਸਵੀਰ 'ਚ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਵਰਦੀ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਭਰ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੁਰੇਡੇ ਦਮੇਲ ਵਲ ਵੇਖ ਰਹੀ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਤਸਵੀਰ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਵੇਖ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੋਂ ਛੋਹੀ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹਵਿਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਵਰਦੀ ਦੀਆਂ ਫੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦੈ, ਨਿੱਦੀ ਅਜੇ ਓਦੋਂ ਇਨਫੈਂਟਰੀ 'ਚ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਆਰਡੀਨੈਂਸ 'ਚ ਜਾਓ। ਜਨਰਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੇ, ਨਾਵਲਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਜਾਓਗੇ। ਆਰਡੀਨੈਂਸ 'ਚ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਕਤ ਕਾਫੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ..."

'ਤੁਸੀਂ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਾਓ, ਕਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਬੜੀ ਗੂੜ੍ਹਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ' ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਵੇਖ ਮੈਂ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ।

'ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਬੜੀ ਗੂੜ੍ਹਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ' ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਸੁਖਾਲੇ ਹੀ ਤੰਦ ਜੋਤ ਲਈ, 'ਅਸੀਂ' ਰਲ ਕੇ ਲਿਖਦੇ ਸਾਂ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੂੰਜ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ... ਸਾਡੇ ਵੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਲੰਘੇ... ਸ਼ਾਇਦ ਵੀਹ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ..., ਸੋਚਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਰੁਖ ਬੜਾ ਘਣੇਰਾ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੂੰ ਹਰ ਰੁੱਤੇ ਬੜਾ ਫਲ ਲੱਗਾ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ 14 ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਰਚੇ। ਸੰਨ 1967 'ਚ ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਉਹ ਚਾਲੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸੀ, ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪੱਥੀ 'ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦਾ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਨਿਕਲੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਬਾਣਕਪਾਸੀ' ਦਾ ਫਾਰਸੀ 'ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਕਾਬੁਲ ਤੋਂ ਛਪਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਉਥੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਿਲਟਰੀ ਅਟੈਚੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਫਗਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਬਦੁਲ ਗੱਫਾਰ ਰਵਾਨ ਫਰਹਾਦੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਛੋਹ 'ਚ ਉਥੇ ਹੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਡਾਢਾ ਡੁੱਬ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਅਨੁਵਾਦ 'ਗੁਲੇ-ਲਾਲਾ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਛਪਿਆ। ਲੋਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਝੂਮ ਉਠੇ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕਾਬੁਲ 'ਚ ਪ੍ਰਭਜੋਤ

ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਗੁਲੇ ਲਾਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਏਸ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਬੜੀ ਗੂੜ੍ਹਤੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋਈ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਗੰਢ ਪੈ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਈ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਵਿਆਹੀ-ਵਰੁੀ ਸੀ ਤੇ ਰਵਾਨ ਮੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਆਪੋ ਹੀ ਹੱਦ ਬਣ ਗਈ। ਅਫਗਾਨਾਂ 'ਚ ਮੰਗਣੀ ਤੋੜੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦੈ। ਖੈਰ ਏਥੇ ਇਹ ਨੌਬਤ ਨਾ ਆਈ। ਰਵਾਨ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, "ਜੋਤੀ ਗੁਲੇ ਲਾਲਾ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹਾਂ।"

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਦੋ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਕਿਣਕੇ' ਤੇ 'ਅਮਨ' ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਲਿਖੇ। ਬੜੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਸਨ: ਗਾਲਿਬ ਦਾ ਦੀਵਾਨ, ਚੈਖੋਵ ਦਾ ਨਾਟਕ 'ਸ਼ਾਹ ਦਾਣੇ ਦਾ ਬਗੀਚਾ' ਤੇ ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦਾ 'ਸੱਚ ਦੀ ਭਾਲ'। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਸਾਹਿਤਕ ਦੌਰੇ ਤੇ ਸੈਰਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਕੌਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਮੇਲਨਾਂ 'ਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਉਹ ਯੂਰਪ ਦੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਸੋਵੀਅਤ ਅਸਰ ਹੇਠਲੇ ਪੂਰਬੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਲੇਖਕ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਬੜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਗਈ। ਬੜੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਉਥੇ ਬੜੀ ਕਦਰ ਪਈ। ਲੋਕਾਂ ਉਹਨੂੰ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਤੇ ਹਸਤੀ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹੋ-ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹ ਤੇ ਖਿੱਚ ਪਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਇਕ ਤੁਰਕੀ ਦਾ ਜਲਾਵਤਨ ਸ਼ਾਇਰ ਨਾਜ਼ਿਮ ਹਿਕਮਤ ਵੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹਨੇ ਵੇਗ 'ਚ ਆ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਐਨਕ ਲਾਹੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਝੀਲਾਂ 'ਚ ਡੁੱਬਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾਂ। ਤਾਜਿਕ ਕਵੀ ਮਿਰਜੇ ਤੁਰਸੁਨਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੀਲਾਂ ਦੀ ਥਾਹ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਰਹੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲੇ। ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸੰਨ 1966 'ਚ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਈ। ਉਚੇਚੀ ਪੈਰਿਸ ਤੋਂ ਉਹਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ 'ਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਵੀ ਬਣੀ। ਐਵਾਰਡਾਂ, ਉਪਾਧੀਆਂ, ਇਨਾਮਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ ਪੱਲਾ ਅੰਬਰ ਜਿੱਡਾ ਸੀ। ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੀ ਉਹਦੇ 'ਚ ਸਮਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਉਹਨੇ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦਾ ਜੋ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਏ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਅੱਠ ਸਫੇ ਭਰ ਗਏ ਨੇ।

ਇਹਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਹਿ ਗਈ ਲਗਦੀ ਏ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਿਕ। ਇਹ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਦਾਨ ਮਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਸਹਿਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਕਵਿਤਾ ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ। ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ। ਇੰਜ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਨੀ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਇੰਜ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਪਹਿਲੋਂ ਲਿਖ ਲੈਂਦੀ ਏ, ਉਹਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਫੇਰ ਲੱਭਦੀ ਏ। ਅਜੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਉਹਦਾ 'ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ' ਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਛਪਿਆ ਏ। ਇਹ ਸਹਿਕ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏ। ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦੀ ਸਹਿਕ। ਕੁਝ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ, ਜੋ ਪੂਰਾ ਘੜਾ ਪੀ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਪੀਚਵੀਂ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਗੰਢ ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਵੀ ਪਈ। ਥਾਂ ਇਹ ਉਚੀ ਸੀ। ਏਨੀ ਸੌਂਤ ਕਿ ਨਹੂੰ ਅੜਾਉਣ ਤੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਗੰਢ ਫੇਰ ਵੀ ਪਈ। ਪੀਚਵੀਂ ਵੀ। ਕੋਈ ਉਹਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਦੂਜਾ ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਕਲਮਕਾਰ, ਅਨੁਵਾਦਕ ਜਾਂ ਆਲੋਚਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਸੀ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸੀ, ਸਿਖਸ਼ਕ ਸੀ, ਲੇਖਕ ਸੀ, ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਏਡਾ ਉਚਾ ਰੁਤਬਾ ਕਿ ਇਕ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਇਹ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਿਹਾ। ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਸੀ। ਪਿਛਲੇਰੀ ਸਦੀ ਦੇ ਸੰਨ 1888 ਦਾ ਜਨਮਿਆ। ਉਹ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਨਾਲੋਂ ਛੱਤੀ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ 'ਜੀਣਾ ਵੀ ਇਕ ਅਦਾ ਹੈ' ਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦੋ-ਜਿਲਦੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਲਿਖੀ ਏ। ਬੜੀ ਬੇਬਾਕ ਲਿਖਤ ਏ। ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਬਾਕ ਲਿਖਤ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਇਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਦੋ ਹੱਥ ਵੱਧ ਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ 'ਰਸੀਦੀ ਟਿਕਟ' ਏਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਇਹਦਾ ਪਾਸਕੂ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਏਸ ਸਵੈਜੀਵਨੀ 'ਚ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮੇਲ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਏ।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ, ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ। ਸਭਾ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਕੋਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰੇ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸੱਜ-ਧੱਜ ਕੇ ਗਈ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਉਣਾ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨਾਲ ਉਹ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਹੱਸਦੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਹੁਣ ਦੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ

ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਨਾਂਹ' ਵਿਚ ਵੀ 'ਹਾਂ' ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਏਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, 'ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਘਰ ਪਰਤੀ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੱਗ ਰਹੇ।'

ਏਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਅਸਰ ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਸੱਦ ਘੋਲਿਆ। ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਇਹ ਏਨਾ ਘੱਟ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਹਨੇ ਲਿਖਿਆ, "ਇੰਨੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਅਸਾਂ' ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ।"

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਫੇਰ ਇਕ ਦਿਨ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਡਾ. ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ। ਇਹ ਮਈ 1962 ਦੀ ਗੱਲ ਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, 'ਪ੍ਰਭਜੋਤ, ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ 'ਚ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਹਾਊਸਹੋਲਡ ਲੱਗ ਜਾਏ। ਫਿਲਹਾਲ। ਅਜੇ ਡਿਪਟੀ ਮਿਲਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਆ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇੱਥੇ।'

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਤੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਏਸ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਪਲ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਯੁੱਗਾਂ ਦੇ ਤੁਲ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਫੇਰ ਇਕ ਦਿਨ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਮੋਤੀਆਂ ਉਤਰ ਆਇਆ। ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਆਵੇ ਤੇ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਵੇ। ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਕੋਲ ਬਿਠਾਈ ਰੱਖਦੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ 11 ਵਜੇ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਿਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾ ਬਣ ਗਈ। ਉਹਦੀ ਉਡੀਕ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਕੋਈ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ 11 ਵਜੇ ਪੁੱਜਣੋਂ ਉਕ ਗਈ। ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਭਾਣੇ ਕਲਜੁੱਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੜਾ ਕਲਪੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, 'ਮੈਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ, ਤੇਰੇ ਇਕ ਦਿਨ ਏਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ।'

ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਤੇ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਮਿਲਦੇ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ। ਹੋਰ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਦੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਸੁਣਾਈ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਵੀ ਦੱਸੀਆਂ। ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਦੇ ਰਾਹੋਂ

ਲਾਭੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ, 'ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਏ... ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਪੂਰਨ ਇਸਤਰੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹੈਂ।' ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਦਮਜਾ ਨਾਇਡੂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਆਈ। ਉਹ ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰਾ, ਸਰੋਜਨੀ ਨਾਇਡੂ ਦੀ ਧੀ ਸੀ ਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰੇ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਵਾਲਾਂ 'ਚ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਫੁੱਲ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਾਈਟਿੰਗੇਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਨਾਈਟਿੰਗੇਲ (ਬੁਲਬੁਲ) ਹੈ।'

ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਮਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੋਣਾ ਰਤਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਏਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਉਹ ਬਿਹਬਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਸ਼ਕ ਤੇ ਰੀਸ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਜਲਣ ਵੀ ਹੁੰਦੀ। ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ, ਲੇਟੇ-ਲੇਟੇ (ਬਹੁਤਾ ਵਕਤ ਉਹ ਲੇਟੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ), ਉਹ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੇ ਹੋਰ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ 'ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਨੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਛਾਪਿਆ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਰਾ ਦਾ ਪਤੀ ਸੁਨੱਖਾ ਤੇ ਜਵਾਨ ਹੈ। ਏਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਤਿਲਮਿਲਾ ਉਠੇ। ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਮੋਹਣਾ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਬਥੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮੋਹ ਤਾਂ ਆਦਰ ਦਾ ਉਮਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੜਾ ਚਿਰ ਨੰਢ ਨਾ ਪਈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਸ ਦਾਊਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਇਆ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੋਸਤ ਰਵਾਨ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ 'ਚ ਹੀ ਠਹਿਰੇ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਰਵਾਨ ਦਿੱਲੀ ਰਿਹਾ, ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਬੇਚੈਨ ਰਹੇ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, 'ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਏ ਸਾਡੀ?... ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, 'ਰਵਾਨ ਬੜਾ ਰੁੱਝਾ ਹੋਇਆ। ਅਜੇ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿੱਤੇ ਰਾਜ-ਭੋਜਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਸਕੇ', ਉਹਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਓਸ ਸਾਧਾਰਨ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਕਰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ। ਪਰ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਕੀ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਸਾਧਾਰਨ ਬੰਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਏ, 'ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਮੈਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਉਥੋਂ ਹਿੱਲਣ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੰਦੇ। ਰੋਟੀ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਖਾਧੀ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਖਾਣ ਦਿੱਤੀ।' ਇਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸੀ। ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਮੁਬਾਰਕ ਦਿੱਤੀ। ਕੋਲ ਦੇਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤੋਹਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਬ 'ਚੋਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਨੋਟ ਕੱਢ ਕੇ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਹਾ, 'ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਤੋਹਫ਼ਾ ਸਮਝ।'

ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਇਹ ਨੋਟ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ?'

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਕੁਝ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਪਿਆ ਹੋਣੈ... ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਟੋਗ੍ਰਾਫ ਲੈ ਲੈਂਦੀ।'

ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਆਉਧ ਲੰਘਾ ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਪੈਰਿਸ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਿਲਟਰੀ ਅਟੈਚੀ ਲਗਵਾ ਗਏ। ਉਥੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਬੜੇ ਘਟਨਾਵਾਂ-ਭਰਪੂਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ ਰਹੇ। ਆਪੋ ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਹੱਥ ਵੀ ਉਠੇ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੀ ਚੱਲੇ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜੇ ਮੰਦੇ ਤੋਂ ਮੰਦਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਲਿਖਤ 'ਚ ਉਹਦੀ ਤੁਲਨਾ ਫ਼ਨੀਅਰ ਸੱਪ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਉਹਦੇ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨਾਲ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਲੰਘੇ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਕਿਸਮ-ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨੂੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤਵਾਜ਼ਨ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।

ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਕੁਝ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਵਿਆਹੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਲੁਭਾਉਣਾ, ਅਸੁਭਾਵਕ ਰੰਗ ਵਿਖਾਇਆ। ਫੇਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਲਾ ਫੜਾ ਚਾਰ ਫੇਰੇ ਲੈ ਲਏ, ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ, ਸੁਭਾਵਕ ਰੰਗ ਵਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਹ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੰਬਈਉਂ, ਬੰਗੋ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਲੰਮਾ ਗੱਡੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਸੀ। ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੇ ਰਾਹ 'ਚ ਹੀ ਭਕਾਈਆਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਿੰਨਾ-ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਆਪਣੀ ਸੱਜ-ਵਿਆਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੱਬੇ 'ਚ 'ਕੱਲੀ ਛੱਡ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਡੱਬੇ ਜਾ ਬਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰ ਬੰਗੋ ਆਇਆ ਤੇ ਉਥੇ ਇਕ ਸਵੇਰੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਛੱਡ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦਿਨ ਸ਼ਕਲ ਨਾ ਵਿਖਾਈ। ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਉਹਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਲ ਵੀ ਨਾ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦਾ ਚਾਲੂ ਚੂੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਚੂੜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਮਾਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਚੁਰਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਉਹਨੇ ਓਦੋਂ ਹੀ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਦਿਨ ਤੇ ਇਹ ਦਿਨ, ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ, ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਤੋਂ ਚਾਹੀਦੇ ਪਲ ਚੁਰਾ ਲਏ। ਏਸ ਕੰਮ 'ਚ ਬੜਾ ਤਾਕ ਸੀ ਉਹ। ਕੋਈ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪਲ ਚੁਰਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕੋਈ ਸਿਆਣੇ ਤੋਂ ਸਿਆਣਾ ਮੁਨੀਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ। ਲਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਵਹੀਆਂ ਮੁੱਕ ਜਾਣ। ਅਸਲ 'ਚ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਭੰਵਰਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਗੀਚੇ ਦੀ ਘੱਟ ਤੇ ਬਿਗਾਨੇ ਬਗੀਚਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਬਹੁਤਾ ਓਧਰ ਹੀ ਮੰਡਰਾਉਣ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਦੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਪਤਾ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਤੋਂ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਬੜੀ ਵਾਰੀ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਨ 1972 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਫੌਜ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦੋ ਪਰਚੇ ਕੱਢ ਲਏ ਸਨ। ਓਦੋਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਦਫਤਰ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਬਾਈ ਵੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਏਡਾ ਡੁਲਫੁਲਪਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਾ। ਉਹਦੀ ਇਸ ਰਵਾਜ ਬਾਰੇ ਆਪ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਏ, 'ਨਿੱਦੀ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸੋਹਣੀ ਕੁੜੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਖਿੜਿਆ ਬਗੀਚਾ ਹੈ। ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਬਹਾਰ ਦਾ ਮੌਸਮ ਤੇ ਤਿੰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਸਵਰਗ।' ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਉਹਨੇ, ਇਸੇ ਪਿਛੋਕੜ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਉਹ (ਨਿੱਦੀ) ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪਹਿਲੋਂ ਕਦੀ ਨਾ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ।'

ਅਸਲ 'ਚ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੂਬੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਕਲੋਂ ਬੜਾ ਭੋਲਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਧੋਖਾ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਨਿੱਦੀ ਨੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਮਧੋਟਾ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਭੋਲੇਪਣ ਦਾ।

ਅੱਤ ਹੱਦਾਂ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੇ ਪੈਰਿਸ 'ਚ ਲਾਹੀਆਂ। ਓਥੋਂ ਦੀ ਹਵਾ ਹੀ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਹੈ ਵੀ ਉਹ ਆਸ਼ਿਕੀ-ਮਾਅਸ਼ਕੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਇਸ਼ਕ ਓਥੇ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਕਾਹਲ 'ਚ ਉਹ ਇਕ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣੋਂ ਉਕ ਗਿਆ। ਓਥੇ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਿਲਟਰੀ ਅਟੈਚੀ ਸੀ। ਇਸ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ 'ਚ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਪੇਚੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਪੈਰਿਸ 'ਚ ਏਸ ਔਰਤ ਲਈ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ, ਪਲ ਨਹੀਂ, ਘੜੀਆਂ

ਨਹੀਂ, ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਚੁਰਾਏ। ਚੁਰਾਏ ਵੀ ਦਿਨ ਦੀਵੀ। ਹੱਕ ਸਮਝ ਕੇ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਪੈਰਿਸ ਰਹੇ, ਚੰਗੇ ਭਾਗੀ, ਸੱਤੇ ਬੇਰਾਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਪਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਮਾਮਲਾ ਗੰਭੀਰ ਸੀ। ਜੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਲਾਏ ਗਏ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਆਪ ਵੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਦੀ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਠਾਣ ਲਈ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਹਰ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਪਤੀ ਦੇ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ, 'ਠੀਕ ਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਇਸ਼ਕ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਉਹਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਓ। ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। ਕੋਈ ਜਾਸੂਸੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹਦਾ ਤੁਸੀਂ ਯਕੀਨ ਮੰਨੋ।' ਫੌਜ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਵੀ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਾਟ ਕਰ ਗਈ। ਮਾਮਲਾ ਰਫ਼ਾ-ਦਫ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਏਸ ਦਰਿਆਇਲੀ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਘੁੱਟ ਵਿਚ ਪੀ ਗਿਆ ਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਰਵਾਜ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਏਸ ਦਰਿਆਇਲੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਕੀ ਸੀ? ਕਿਵੇਂ ਉਹਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦਰਗੁਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ? ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਦੇ ਸੱਤੇ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਿਉਂ ਉਹਨੇ ਉਹਦਾ ਸਾਥ ਜਾ ਛੱਡਿਆ? ਉਹਦੀ ਲਿਖੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਬੜੇ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਠੇ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਏ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਏਸ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਵਿਚ ਤਰਸ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਪਤੀ, ਬਾਵਜੂਦ ਏਨੀ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਤੇ ਏਡੇ ਉਥੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਲੈਣ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ, ਭੀੜ ਵਿਚ ਫਾਥੇ ਕਿਸੇ ਬਾਲ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਗਲੀ ਨਾ ਫੜਾਈ ਰੱਖਦੀ, ਉਹਨੇ ਗੁਆਚ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਉਗਲੀ ਛੁਡਾਈ, ਉਹ ਗੁਆਚ ਗਿਆ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਉਹ ਨਿਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡ ਸਕਦੀ ਪਰ ਕੋਈ ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਏ ਕਿ ਜਿਸ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਏਨਾ ਸਤਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਏਡਾ ਕੁਪੱਤ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਏਨਾ ਤਰਸ ਕਿਉਂ ਆਵੇ?

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਇਰਾ ਸੀ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਸਦਾ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਪੈਰ ਸਦਾ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਨੌਸ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਉਹਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਦੇ ਨਾਂ ਸਨ। ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਛੱਡਣ 'ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਛੱਡਣੇ ਪੈਣੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਝੱਟ ਲੰਘਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੂਤ ਬੈਠਿਆ। ਬੱਦਲਾਂ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇਹ ਜੋੜ ਮੈਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਲਈ ਦਾਅ-ਪੇਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਜ਼ਰੀਆ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਤੇ ਮੰਨਦੀ ਹੀ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਚਲਦੀ ਹੀ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ।

ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹਿਸਦਾ ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਉਹ ਕਾਫੀ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਹਿਲੇ ਵਕਤਾਂ ਤੋਂ। ਓਦੋਂ ਵੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ, ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਤੋਂ ਛੁਟ, ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕੋ ਇਕ ਲੇਖਕ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵਲ ਵੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਵਲ ਵੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ। ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਜੋ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਠਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਅਣਪੁੱਛੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਨਾ ਪੁੱਛੇ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਬੇਫਿਕਰ ਸੀ। ਅਡੋਲ ਸੀ। ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ। ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਏਡੇ ਘੱਲਘਾਪਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਸਾਫਰ ਵਾਂਗ ਲੱਗੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਮਾਰ ਲਈਆਂ ਹੋਣ ਤੇ ਜਿਹਨੂੰ ਹੋਰ ਧੂੜ ਉਡਾਣ ਦੀ ਚਾਹ ਨਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਉਕਾ ਬੇਚੈਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਬੇਚੈਨੀ ਕਿਤੇ ਹੈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸੀ। ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ।

ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ਦਿਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਲੱਸਟ੍ਰੇਟਿਡ ਵੀਕਲੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅੰਕ ਤੇਰੇ ਨਾ ਲਾ ਦਿਆਂਗਾ।' ਓਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣੇ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਪਤਾਹਿਕ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਨਾ ਮੰਨੀ।" ਬੋਲਦਿਆਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਕਿਸੇ ਅਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਝਾਪ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਦਮੀ ਛੱਡਿਆ! ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਹੀ। ਉਹਦੀ ਘਰ-ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਚਲਾਈ। ਉਹਦੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਪਾਲੀਆਂ। ਉਹਨੂੰ ਚੰਗੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਲਵਾਇਆ। ਉਹਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਸੋਭਾ ਦਿਵਾਈ। ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਬਣੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਟਿੱਲ ਨਾਲ ਲੜੀ।" ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਫੌਜੀ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਸਭੋਂ ਲੜਾਈਆਂ ਉਹਨੇ ਆਪ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੇ ਲੜੀਆਂ। ਬੜੀ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਲੜੀਆਂ। ਜੂਝ ਕੇ ਲੜੀਆਂ। ਤੇ ਹਰ ਵਾਰੀ ਹੀ ਫਤਿਹ ਨੇ ਉਹਦੇ ਪੈਰ ਚੁੰਮੇ।

ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਵਿਚ ਪੂਰਨਤਾ ਦਿਸੀ ਸੀ। ਪਰ ਪੂਰਨਤਾ 'ਤੇ ਹੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਦੇਣੀ ਮੈਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਪੂਰਨਤਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਰਪਿਤ ਤੇ ਸੁਚੱਜੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਦੋ ਧੀਆਂ ਦੀ ਸਮਰਪਿਤ ਤੇ ਸੁਚੱਜੀ ਮਾਂ। ਪਤੀ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਦੀ ਸਮਰਪਿਤ ਤੇ ਸੁਚੱਜੀ ਨਰਸ ਵੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਦੀ ਆਖਰੀ ਵਰੋਸ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਨੇ ਫਾਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਦੀ ਟੁੱਬ ਵੀ ਸੀ, ਰਚਣ ਦੀ ਵੰਗਾਰ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਟੇਕ ਵੀ। ਉਹਦੇ ਅਸਾਸੇ ਦੀ ਚੁਸਤ, ਚੌਕੰਨੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਵੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵੀ। ਉਹਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਗੁੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਉਹਨੂੰ ਐਵਾਰਡ ਦਿਵਾਏ। ਸਨਮਾਨ ਦਿਵਾਏ। ਉਹ ਉਹਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਸਿਪਾਹ-ਸਾਲਾਰ ਵੀ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ-ਕੁਸ਼ਾ ਵੀ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼ਾਇਰਾ ਵੀ ਸੀ, ਦੋਸਤ ਵੀ, ਮਹਿਬੂਬਾ ਵੀ। ਕਿਹੜੀ ਪੂਰਨਤਾ ਵਿਚ ਏਨੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਪੂਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪੂਰਨ ਸੀ। ਉਹ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਬਦਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅੱਜ ਵੀ ਹੈ। ਇਕ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸਾਲ 1984 ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਇਨਸਾਨੀ ਦਰਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਬੇਬਸੀ ਬਾਰੇ ਬਥੇਰਾ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੂਹ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ 'ਦਿਨ ਦੀਵੀਂ ਲੁੱਟ' ਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਈ ਹੈ, ਲਾਜਵਾਬ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਾਇਰ ਐਸ. ਐਸ. ਮੀਸ਼ਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਬਿਆਨ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਉਸਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਪੁਰਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਟੈਕਸੀ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਕੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਉਹ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾ ਹਟੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਹੀ ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸੀ, ਥੜੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ।

ਥੜੀ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਮੋਰਿੰਡਾ ਕੋਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਗਾਂਵਾਲਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੋਰਿੰਡਾ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਹੰਦ, ਬਸੀ ਤੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼-ਵੰਡ ਤਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੋ ਹੀ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ। ਦੋਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ 'ਮੱਕੇ' ਨੇੜੇ ਹਨ। ਇਕ ਦਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਦੂਜੇ ਦਾ ਬਸੀ ਪਠਾਣਾ। ਇਕ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਦੇ ਏਧਰ ਤੇ ਦੂਜਾ ਓਧਰ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸੀ। ਥੜੀ ਉਸਦੇ ਨਾਨਕੇ ਸਨ। ਟੈਕਸੀ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਆਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਨਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਨਾਂ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੀ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਧੱਕਤ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਵੀਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਵੀਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਟੈਕਸੀ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਏਸ ਲਈ ਵੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦੇ ਟਾਕਰੇ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਲੀਮੀ ਬੜੀ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਟੈਂਡ ਵਾਲੇ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਨੌਰੰਗਾ ਵੀ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਕਦੀ-ਕਦੀ ਔਰੰਗਾ ਵੀ। ਬਹੁਤਾ ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਬਾਰੇ ਕੱਟਤਾ ਓਨੀ ਹੀ ਸੀ, ਜਿੰਨੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਇਸਲਾਮ ਬਾਰੇ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮੂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੁਰਦਾ। ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਾਮੂ? ਦਾ ਉਤਰ ਇਕ ਹੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮੂ ਹੋਰ ਕੌਣ। ਨੌਰੰਗੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ। ਗਰੀਬਤਾ ਤੇ ਸਾਊਂ ਜਿਹਾ। ਕੀ ਲਗਦਾ ਸੀ ਉਸਦਾ? ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਸੁਰੀਫ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਨਾ ਰੰਨ ਨਾ ਕੰਨ। ਵਿਆਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ? ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਥੜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਏਸ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਟੈਕਸੀ ਚਲਾਉਣੀ ਸਿੱਖ ਕੇ ਡਰਾਈਵਰੀ ਦੇ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਧੰਦਾ ਔਖਾ ਸੀ ਪਰ ਖੇਤੀ ਨਾਲੋਂ ਸੌਖਾ ਸੀ। ਆਮਦਨ ਖੇਤੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੈਕਸੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਚੰਗੀ ਕੋਠੀ ਪਾ ਲਈ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀਹ ਵਾਰ ਦੇਖੀ ਸੀ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸੀਆਂ ਵਾਲੇ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਸਵਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਬਿਠਾ ਲੈਂਦੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਖੜ੍ਹੀ ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਕਲੱਚ ਕਿਵੇਂ ਚੱਬਣਾ ਹੈ ਤੇ ਗੀਅਰ ਕਿਵੇਂ ਪਾਉਣੇ ਹਨ। ਬਰੇਕ ਲਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹੈਂਡ ਬਰੇਕ ਲਾਉਣੀ ਵੀ। ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਮੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਡਰਾਈਵਰੀ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਸੁਖਤ, ਸੁਚੇਤ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਟੈਕਸੀ ਚਲਾਉਣੀ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲਈ ਤੇ ਲਾਈਸੈਂਸ ਲੈਣ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਏਨੀ ਛੇਤੀ ਟੈਕਸੀ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣਨ ਲਈ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਸੀ-ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ, ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਾਉਣ, ਲਾਈਟਾਂ ਤੇ ਸਪੀਡ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸਵਾਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਘੁੰਮ-ਘੁਮਾ ਕੇ ਲਿਜਾਣ 'ਤੇ ਸਵਾਰੀ ਖੁਫਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਤਾਂ ਕੀ ਮਿਲਣੀ ਸੀ, ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਸੀ।

-ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਗੀ ਡਰਾਈਵਰੀ ਦੇ ਸਭ ਨੁਕਤੇ ਆਪਣੇ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਚੰਗੇ ਸਲੀਕੇ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਜੇ ਕੁਝ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਿੱਗਜੋਰੀ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਾ ਕੇ ਕਮਾਇਆ ਸੀ, ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਲੀਕੇ ਤੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਕਮਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਲਾ ਕੇ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਰੇਲਵੇ ਟੈਕਸੀ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸੀ ਮਾਲਕਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਵਿਚ ਓਨਾ ਹੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ।

ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ ਦਾ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਡਰਾਈਵਰ ਸੀ ਤੇ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਨਾਲੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸੱਤ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਉਹ ਟੈਕਸੀ ਨਹੀਂ, ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟੈਕਸੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ ਮਹਿਲ, ਪਟਿਆਲਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਂ ਜੈਪੁਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਟਰੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਮੁੰਬਈ ਤੱਕ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਸੱਤ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ ਤੇ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਕੇਵਲ ਇਕ ਟਰੱਕ ਦਾ। ਪਰ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਿਹਨਾ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣ ਦਿੰਦਾ। 'ਤੇਰੀਆਂ ਸੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਤਾਂ ਸਾਬਣਦਾਨੀਆਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਇਕ ਹੀ ਟਰੱਕ ਮਾਣ ਨਹੀਂ।'

ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ, ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਹਰ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਸਾਬਣਦਾਨੀ ਕਹਿੰਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ਜੇ ਏਨੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸਦੀ ਜਿੱਤ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਧੂਹ ਲਿਆਉਂਦਾ, ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣਿਉਂ ਆ ਰਹੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਚਾਵੇ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸੜਕ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਟਰੱਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਕ ਗਰੀਬਤੀ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਬਿਠਾ ਲਿਆਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕੋਂਕਨ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਸੀ ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋ ਥਾਂ ਵਿਕ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਲੋੜਵੰਦ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਗਲ ਮੜ੍ਹ ਦੇਵੇ। ਉਸਨੇ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਸਨ। ਜੇ ਛੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮਰਦ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ।

ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਚੰਗਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪਹਿਰਾਵਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਹਰ ਕੋਈ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਫਟੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਾੜ੍ਹੀ ਸੁਟਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੋ ਸੂਟ ਸਨ, ਸਲਵਾਰ ਕਮੀਜ਼ ਵਾਲੇ। ਉਹ ਇਕ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਧੋ ਲੈਂਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ੋਰ ਏਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਚੰਗਾ ਸੀ ਤੇ ਕੁੜੀ ਵੀ ਚੰਗੀ। ਉਸਦੀ ਦਿੱਲੀ ਫੇਰੀ ਦਾ ਅਸਲ ਮੰਤਵ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭ ਕੇ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੀ ਠਹਿਰਾ ਲਿਆ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੀ।

ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਆਈ ਕੋਂਕਨੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੰਧਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੀ ਦੁਖੀਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਉਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਔਰਤ ਦੇ ਭਾਈ ਦਗੜ-ਦਗੜ ਕਰਦੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ

ਵੰਧਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਔਰਤ ਤੇ ਭਾਈ, ਸਭ ਨਿਕੰਮੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਦੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਿਕੰਮੇ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਘਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਵੰਧਨਾ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਥਾਂ ਵੇਚੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵੰਧਨਾ ਸੱਚੀ ਸੀ। ਸੱਚੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਸਾਥ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਨਿਗਾਹ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਸੀ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਾਣ ਗਏ ਸਨ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਵੰਧਨਾ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸਾਥ ਲੱਭਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ।

ਇਕ ਫਰਜ਼ੀ ਜਿਹੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੰਧਨਾ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਟੈਕਸੀ ਸਟੈਂਡ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਭਰਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਏਨੀ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਤ ਕੇਵਲ ਏਨੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸਿੱਖ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਵਾਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੰਧਨਾ ਆਪਣੇ ਕੋਂਕਨੀ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹੇ। ਵੰਧਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਵੰਧਨਾ ਦੇ ਕੰਨੀ ਏਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਸਿੱਖ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਘਰ ਪਲਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੰਧਨਾ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਮਾਪੇ ਕੌਣ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਸੁੰਨਤ ਹੋਈ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਗੁਰਮੀਤ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੁੰਨਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਸੀ। ਨੰਗੇ-ਧੜੰਗੇ ਨੇ ਮਖਿਆਲ ਨੂੰ ਜਾ ਛੇੜਿਆ ਸੀ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਮੀ ਪੈਰਵੀ ਨਾ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦਾ ਖਾਧਾ ਮਰ ਵੀ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮਰਦਾਵਾਂ ਅੰਗ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੁੰਨਤ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਮਾਮੀ ਨੇ ਖੁਦ ਘੜੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸੁੰਨਤ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਸਾਥੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਪਤਨੀ।

ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ 1947 ਦੀ ਦੇਸ਼-ਵੰਡ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਤਲ-ਓ-ਗਾਰਤ ਦੀ ਉਪਜ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕਤਲ ਹੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਂ ਦੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਜਿਹੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਮਾ ਉਸ 'ਤੇ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅਨਾਥ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਕੇ ਏਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਪਲਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਪਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਸੱਚਮੁੱਚ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਮ ਉਮਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਏਸ ਨਾਤੇ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੀ ਭਾਯਾ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸੀ।

ਟੈਕਸੀ ਸਟੈਂਡ ਵਾਲੇ ਕੀ ਜਾਣਨ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੀਸ ਗੰਜ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂਦਾ। ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਸਵਾਰੀ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਤਾਂ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਅਚੇਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲੜੀਫਾ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਜੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ

ਉਪਜ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨਾਲ ਪਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨਿਆਂ ਵਿਰੁਧ ਕਿਰਪਾਨ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਸੀਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਲਮਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਧਰਮ ਤੋਂ ਸੀਸ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸਰਬੰਸ ਵਾਰੇ ਸਨ।

ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਸਕੇ ਪੁੱਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਓਨੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦੇ, ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਡੋਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਦੁਖੀਏ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਦੁਖੀਏ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਉਰਫ ਵੰਧਨਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਮਰਿਯਾਦਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਖੁਦ ਪਲਿਆ ਸੀ।

ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹਾਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਇਕ ਬੇਸੁਆਦੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਬੈਠਾ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਵੰਧਨਾ ਤੋਂ ਗੁਰਮੀਤ ਬਣੀ ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੇਸ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਗਦੇ ਪਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮਾੜੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

ਉਦੋਂ ਤਕ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਠੀਕ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਘਰ ਵਾਲੀ ਦੀ ਹਉਮੈ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਤੁੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਲੈਣ ਲਈ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸੁਝਾਉ ਸੁਣਨ 'ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਗੁੱਸਾ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਪਾਲਣ-ਪੋਸਣ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ। ਦਾੜ੍ਹੀ, ਕੇਸ ਤੇ ਪਗੜੀ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਸਰੂਪ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਚਿਤਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਕੌਣ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਸਦੇ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲੱਗਣੇ ਸਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਗਲਤ-ਮਲਤ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲਿਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾਉਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੀ ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਦੀ ਮਾਂ ਹੀ ਸੀ, ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਸ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਲਿਆ ਸੀ, ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਵਧੇਰੇ ਪੱਕਾ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁੰਬਈ ਚਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਦੀ ਇੱਟ ਚੁਬਾਰੇ ਨੂੰ ਆ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਸਾਥ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਵਾਰਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਟੈਕਸੀ ਲੈ ਕੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਪੂਰਾ ਲਾਲ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੌਣ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਹਦੀ ਮਾਮੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਟੁੱਡਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਾਮੇ ਨੂੰ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪੁੱਜਾ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰਮੀਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾ-ਬੁਝਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਉਸਦੇ ਪੈਰੀ ਢਹਿ ਪਈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲਈ।

ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਜਦ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਹੱਤਿਆ ਉਸਦੇ ਸਿੱਖ ਬਾਡੀਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋਈ ਬੇਅਦਬੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਉਸਦੇ ਸਿੱਖ ਬਾਡੀਗਾਰਡਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਦੁੱਖ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਧੁਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਪਰ ਸਿੱਖ ਬਾਡੀਗਾਰਡਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਹਿੰਦੂ ਵਸੋਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਸਿੱਖ ਹਤਿਆਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਲੀ, ਮੁੰਬਈ, ਕਾਨਪੁਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੇ ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਵਸੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਹਨੇਰੀ ਝੁੱਲ ਗਈ। ਦੰਗਾਕਾਰੀ ਹਰ ਉਸ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹ ਪਏ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪੱਗ ਜਾਂ ਪਟਕਾ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ। ਸਿੱਖ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਤੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗਾਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਕੀਮਤੀ ਮਾਲ ਤੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਸਾਜੋ-ਸਾਮਾਨ ਲਾਵਾਰਿਸ਼ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਹੱਥੀ ਹੋ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਘੜੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਭੜਕੇ ਹੋਏ ਤੇ ਲਾਲਚੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਹਜ਼ੂਮ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿਮਤ

ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਦੋ ਧੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਵੰਧਨਾ ਤੋਂ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਹੋਇਆਂ ਵੀਹ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਖੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੀ ਬੱਧੀ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਦੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜਾਂਦੀ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਟੈਕਸੀ ਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਡਰਾਈਵਰ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਦੋ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਵੰਧਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਣ ਸੀ। ਇਕ ਗਰੀਬਤੀ ਕੋਕਨ ਕੁੜੀ ਦਾ ਟੈਕਸੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੋਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਪੂਰਨ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੋਣਾ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਰੂਪ ਨਾ ਹੀ ਅੱਲਾ ਮੀਆਂ ਵਰਗਾ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਮਰੀਅਮ ਦੇ ਜਾਏ ਈਸਾ ਵਰਗਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਭਗਵਾਨ ਬੁੱਧ ਤੇ ਜੈਨ ਮੁਨੀ ਵਰਗਾ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸੇ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ। ਬਰਕਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕੋਈ ਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੋ, ਅਨੇਕ ਸੁਹੀਦ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਟਕਥਾਰੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਉਹੀ ਲਾਲੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖਦੀ ਸੀ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਸਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਝਾੜ ਵੀ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਵਿਚੋਂ ਰੱਬ ਰੂਪੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖਣਾ ਬੇਅਦਬੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਘਿਆਉਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਭਰਵੀਂ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤੇ ਕੁੰਢੀਆਂ ਮਰਦਾਵੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਇੱਟ ਨਾਲ ਇੱਟ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਸਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ।

ਵੰਧਨਾ ਤੋਂ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਬਣੀ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਪਰ ਇੰਦਰਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਠੋਸ ਲਾਈ। ਕੇਸ ਤੇ ਪਗੜੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਖਾਓ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਛਾਣ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਜਵਾਨ ਜਾਂ ਬੁੱਢਾ, ਉਸਦਾ ਸ਼ਕਲੋਂ-ਸੂਰਤੋਂ ਸਿੱਖ ਹੋਣਾ ਮੌਤ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਗਵਾਂਢੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਚਿੰਤਰ-ਪਟ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੱਸੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਲਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਸਲੀ ਪਿਤਾ ਇਸ ਲਈ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਫਸਾਦੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪੀਲਾ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਈ ਹੋਈ ਪੀਲੀ ਚੁੰਨੀ ਹੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 1947 ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਏਨਾ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ।

ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਿੱਖ ਵਜੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਸ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੱਤੇ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਪੀਲੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਤੇ ਚੁੰਨੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸੱਜ-ਪੱਜ ਕਾਰਨ ਉਹ ਪਛਾਣਣੇ ਸੌਖੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਂ ਤੇ ਪਿਉ ਦੀ ਸੱਜਰੀ ਪਛਾਣ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ।

ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਕੋਲ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ

ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਦੇਸ਼-ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਚਿਤਰਨ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ 1947 ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜੰਮੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਪਿਆ।

ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤਕ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟੇ ਦੰਗਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਬਾਹਰੋਂ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਰਾਜ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਅਚੇਤ ਹੀ ਗੁਰਮੀਤ ਦੇ ਹੱਥ ਕਪੜੇ ਸਿਉਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਕੈਂਚੀ ਚੁਕਵਾਈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਪਲਾਂ ਛਿਣਾਂ ਵਿਚ ਕੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਦੇ ਮਾਰੇ। ਏਸੇ ਕੈਂਚੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੁੱਤਾਂ ਵੀ ਕੱਟ ਛੱਡੀਆਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਟੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਵੱਡੇ ਰੱਖਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਮਨ ਏਨਾ ਡਰ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁਸਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਫਟਾਫਟ ਸਾੜ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।

ਪਰਤਣਾ ਵੀ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਅਚੇਤ ਹੀ ਗੁਰਮੀਤ ਦੇ ਹੱਥ ਕਪੜੇ ਸਿਉਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਕੈਂਚੀ ਚੁਕਵਾਈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਪਲਾਂ ਛਿਣਾਂ ਵਿਚ ਕੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਦੇ ਮਾਰੇ। ਏਸੇ ਕੈਂਚੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੁੱਤਾਂ ਵੀ ਕੱਟ ਛੱਡੀਆਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਟੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਵੱਡੇ ਰੱਖਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਮਨ ਏਨਾ ਡਰ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁਸਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਫਟਾਫਟ ਸਾੜ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਘਟ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਦੰਗਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਸਿੱਖ ਘਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਸਨ। ਉਹ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਕੋਨਾ-ਕੋਨਾ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੋਲੰਡਰ ਵੀ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕੁੰਢੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਤੇ ਭਰਵੀਂ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਉਸਦਾ ਪਗੜੀਧਾਰੀ ਪਤੀ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰਤਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਅਫਵਾਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਵਹਿਸ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਟਰੱਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਤੇ ਕੰਡਕਟਰਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਟਾਇਰ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਟਰੱਕਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੰਗਕਾਰੀ ਏਦਾਂ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦੇ ਉਹੀ ਮਾਲਕ ਹੋਣ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਗੱਡੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਟੈਕਸੀ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਸਿੱਖ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਉਹ ਖੁਦ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਸਿਆਣਪ ਵਰਤ ਕੇ ਛੁੱਟੀ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਗੱਡੀਆਂ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਂਭਣੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਲਾਵੇਗਾ। ਨੰਬਰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗੱਡੀ ਲੈ ਕੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣਾ। ਟੈਕਸੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਨੰਬਰ ਲਾਉਣ ਗਏ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹੀ ਵਿਹਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਗੁਰਮੀਤ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਡਰੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਵਿਹਲੇ ਬਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲਗਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਪਕਾਉਣ-ਖਾਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਅਗਲੇ ਪਲ ਜੀਉਂਦੇ ਵੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡ ਦੁਨੀਆਂ ਛੱਡਣ ਨਾਲੋਂ ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਹੀ ਮਜ਼ਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਘਰ ਵਿਚ ਆਮ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਭਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਸਮਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੱਡਾ ਡਰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੀ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਣੀ। ਉਹ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਦੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਜੀਵਿਤ ਵੀ ਹੈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

‘ਕੁੰਡਾ ਖੋਲ੍ਹੋ’, ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਹੀ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁੰਡੇ ਦਾ ਖੜਾਕ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤਿੱਖਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਉਰਫ ਵੰਧਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਕੋਠੜੀ ਵਲ ਨੂੰ ਧੱਕ ਕੇ ਫਟਾ-ਫਟ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਦੌੜੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ। ਉਸਦਾ ਪਾਰਾ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵਾਲ ਕਟਵਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਨਿਰੀ ਸਲਾਹ ਸੀ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸਲਾਹ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਕੱਟ ਛੱਡੇ ਸਨ। ਉਹ ਡਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਕੁੰਡਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਸਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਦਾ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਗੜੀ ਗਾਇਬ ਸੀ। ਦਾੜ੍ਹੀ, ਕੇਸ ਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਸਫਾ ਚੱਟ।

“ਬੱਚੇ ਕਿੱਥੇ ਨੇ?” ਉਸਨੇ ਖਾਲੀ ਘਰ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਦੌੜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਪਤਨੀ ਨੇ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ।

ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਅਫਵਾਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਖਬਰਾਂ ਦੇ, ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ, ਘੱਲ੍ਹਘਾਰੇ, ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਟੋਟੇ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਹਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੂਠੇ ਸਨ ਜਿੰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਈ ਹਨੇਰੀ। ਇਸ ਹਨੇਰੀ ਨੇ ਸੱਚ ਦੇ ਤੰਬੂ ਪੁੱਟ ਸੁੱਟੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਲ ਪਰਿਵਾਰ, ਘਰ-ਘਾਟ, ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਗਹਿਣਾ-ਗੱਟਾ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਜਿਸਮ ਅਤੇ ਜਾਨਾਂ ਵੀ। ਪਰ ਉਹ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਘਰ ਵਿਚ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਲੁੱਟ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਲੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਰੌਲੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ

ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਖਾਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਔਖੀ ਜਰਨੀ ਹੈ ਬਦਨਾਮੀ ਪੜ੍ਹੀਏ ਵਿਚ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਲੈ ਬਲੀ ਮਾਸੂਮਾਂ ਦੀ ਲੈਂਦੇ ਰੌਲੇ ਜੋ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ।

ਇੰਦਰਾ ਸੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਢਾਹਿਆ ਆਪ ਮਰੀ ਤੇ ਪੁੱਤ ਮਰਵਾਇਆ ਦਿੱਲੀ ਕਿੰਨਾ ਕਹਿਰ ਮਚਾਇਆ ਘਰ-ਘਰ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ...।

ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਵਿਚ ਟਾਵਰ ਢਹਿ ਗਏ ਗੋਰੇ ਜਾ ਕੇ ਕਾਬਲ ਬਹਿ ਗਏ ਗੋਲੇ-ਤੋਪਾਂ ਕੋਲ੍ਹੇ ਲੈ ਗਏ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਰਾਗੇ...।

ਸੱਦਾਮ ਬੋਲਿਆ ਹੋ ਕੇ ਤੱਤਾ ਗਲੂ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਪਾਤਾ ਰੱਸਾ ਕੌਣ ਪਤਾ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸੱਚ। ਮਰਦੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ...।

ਬਖ਼ਤਾਵਰ ਨੇ ਵੀ ਸਿਰ ਚੱਕਿਆ ਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸੀ ਨਾਂ ਬੜਾ ਖੱਟਿਆ ਭੁੱਟੋ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕਰਗੇ ਹੱਤਿਆ, ਕਾਤਲ ਸੋਹਣੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਦੇ...।

ਰਾਜ ਤੂੰ ਕਰ ਨਾ ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਤਾਜ ਬੰਬੇ ਸੀ ਕਰਤਾ ਢੇਰੀ ਨਿੱਤ ਜਹਾਜ਼ੀ ਚੜ੍ਹੇ ਹਿਲੇਰੀ ਜਾਂ ਵਿਚ ਲੰਮੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੇ...।

**-ਸੁਖਰਾਜ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਟੈਫਟ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।**

ਚੰਗਾ ਗੀਤਕਾਰ ਤਰਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ

ਤਰਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਇਕ ਚੰਗਾ ਸ਼ਾਇਰ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ਪੰਜ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ-‘ਪੰਜ ਰੰਗ’, ‘ਸੱਚ ਦਾ ਸੂਰਜ’, ‘ਵਿਧਵਾ ਅੱਗ’, ‘ਗੁਲਦਸਤਾ’ ਅਤੇ ‘ਅੱਗ ਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ਬੋ’ ਪਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ‘ਸੱਚ ਦਾ ਸੂਰਜ’, ‘ਵਿਧਵਾ ਅੱਗ’ ਅਤੇ ‘ਗੁਲਦਸਤਾ’ ਅਸਲ ਵਿਚ ਲੰਮੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਹਿੰਦੀ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ’ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੈ।

ਤਰਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਸਿਟਾਂ ਤੇ ਐਲਬਮਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ‘ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟ ਮਰੈ’ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਇਕ ਦੋਗਾਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੀ ‘ਚ ਲਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਗੀਤ ਵੀ ਕੈਸਿਟਾਂ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ 1968 ਤੋਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਗੀਤ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਪਟਿਆਲਾ, ਸ਼ਿਮਲਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਅਤੇ ਰੋਹਤਕ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਗੀਤ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤ ਛਪਦੇ ਰਹੇ। 1966 ਤੋਂ ਸੰਨ 2001 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹੁਣ ਰਿਟਾਇਰਡ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ ਰਹੇ ਤਰਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਗੀਤ ਲਿਖਣ ਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਰਹਿੰਦੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੇਸ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ:

ਗਜ਼ਲ

ਜੇ ਲੁਕ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ, ਗ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਦੀ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ।

ਨਾ ਡੁੱਬਦੀ ਇਹ ਬੇੜੀ ਕਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ, ਜੇ ਉਲਫਤ ‘ਚ ਯਾਰੋ ਹਾਰੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। ਨਾ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ ਗ਼ਮ ਦਾ ਮਾਰਾ, ਜੇ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਸਿਤਾਰੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ।

ਕਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਰਿਸਦਾ ਨਾ ਦਿਲ ਤੋਂ, ਹੁਸੀਨਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਜੇ ਲਾਰੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ।

ਕਦੇ ਲੋਕ ਰੋਂਦੇ ਨਾ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ, ਅਵੱਲੇ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ।

ਤਰਵਿੰਦਰਾ ਕਦੇ ਇਸ਼ਕ ਛੁਪ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਜੇ ਸੌਂਦੇ ਹੁਦਾਰੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ।

ਗਜ਼ਲ

ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿਲ ਦੇ ਗੀਤ ਛੇੜਾਂ ਚੁੱਪ ਕਾਇਨਾਤ ਏ। ਸਾਰਾ ਆਲਮ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਗਦੀ ਪਈ ਰਾਤ ਏ।

ਭੂਰ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਦੁਆਲੇ ਪੈ ਰਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਪਦਾ ਏ ਇੰਜ, ਜੀਕੂੰ ਹੋ ਰਹੀ ਬਰਸਾਤ ਏ।

ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਜਦੋਂ

ਉਸ ਨੇ ਉਠਾ ਲੀਤਾ ਨਕਾਬ, ਲੱਗਿਆ ਇਉਂ, ਰਾਤ ਬੀੜੀ, ਹੋ ਰਹੀ ਪ੍ਰਭਾਤ ਏ।

ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਮੁਰਝਾਈਆਂ ਕਲੀਆਂ ਉਦੋਂ ਮਹਿਕੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਪਾਈ ਏਧਰ ਝਾਤ ਏ।

ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਪਈਆਂ ਤਿਓਤੀਆਂ, ਹਾਏ ਰੱਬਾ! ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਏ। ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਤੇ ਕੇਰੀ ਅੱਜ ਰਾਤ ਕਾਲੀ ਛਾ ਗਈ, ਜੁਲਫ ਬਣ ਗਈ ਹਥਕੜੀ, ਵਿਛੋੜਾ ਹਵਾਲਾਤ ਏ।

ਇਸ਼ਕ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚ ਲਈ ‘ਤਰਵਿੰਦਰਾ’ ਕੀ ਹੈ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਕੀ ਤੇਰੀ ਔਕਾਤ ਏ।

ਗੀਤ

ਬਦਨ ਤੇਰੇ ‘ਚੋਂ ਆਵੇ ਸੱਜਣਾ ਅੱਗ ਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ਬੋ। ਰੂਪ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰੇ ਦੇ, ਗੱਲਾਂ ਉਡੀਆਂ ਹੋ।

ਚਿੱਟੇ ਕੋਮਲ ਮੁਖੜੇ ਉਪਰ ਰੰਗ ਪਿਆਜ਼ੀ ਜਾਪੇ। ਲੁਕ ਲੁਕ ਬੁਲ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਸਕਾਵੇ

ਭੇਤ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੇ ਆਪੇ। ਨਾ ਦੁਹਰਾਈ ਉਸ ਨੂੰ ਅੜਿਆ, ਬੀੜ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ।

ਹਾੜ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਸੱਜਣ ਨਾ ਤੂੰ ਕਹਿਰ ਕਮਾਈ। ਗੋਰੇ ਤਨ ਨੂੰ ਲੂਹ ਨਾ ਸੁੱਟੀ, ਬ੍ਰਿਹਾ ਅੱਗ ਮਚਾਈ। ਰਹਿਮ ਕਰੀਂ ਇਸ ਨਾਜ਼ੁਕ ਦਿਲ ‘ਤੇ ਇਹ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ੋ।

ਵੇਖ ‘ਤਰਵਿੰਦਰ’ ਮਾਣ ਰੂਪ ‘ਤੇ ਕਰੀਂ ਨਾ ਬਹੁਤਾ ਭੁੱਲ ਕੇ। ਕੱਚੀ ਯਾਦ ਦੇ ਪੱਲੂ ਫੜ ਫੜ ਮਰਨਾ ਪੈਂਦੈ ਰੁਲ ਕੇ। ਦਿਲ ਨਾ’ ਸਾਂਝਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜੇਕਰ ਸਮਝੀਂ ਇਕੋ ਦੋ। ਰੂਪ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ...।

ਗੀਤ

ਅਸੀਂ ਖਾਕ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹੀਏ, ਸਾਨੂੰ ਖਾਕ ਜ਼ਮਾਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਏ।

ਅੱਲਾ ਦੇ ਜੋ ਦਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਏ। ਉਹਦਾ ਹੁਸਨ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਿਆਰਾ ਏ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਚੂਲੀ ਭਰ ਪੀਣਾ, ਰਹਿਮਤ ਦਾ ਖੁਬ ਨਜ਼ਾਰਾ ਏ। ਜਦੋਂ ਹੁਸਨ ਛੱਲਕਾ ਉਹ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਗਲੀਆਂ ‘ਚ ਲਿਸ਼ਕੇਰਾ ਪੈਂਦਾ ਏ।

ਇਹ ਉਹਦੀ ਰੱਬੀਅਤ ਦਾ ਭਾਣਾ, ਅਸੀਂ ਵਸਲੋਂ ਉਚੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਅਸੀਂ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਉਹਦੇ ਹੋ ਰਹੀਏ, ਸਾਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ‘ਚ ਮਿਲਿਆ ਇਹ ਬਾਣਾ। ਸਾਨੂੰ ਹਰਦਮ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਦਾ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਏ।

ਦੂਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਤੱਥ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ 'ਦੂਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ, ਦੂਹਰੀ ਬਿਪਤ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਦੂਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਰਥਾਤ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਸਕਲਾਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁੱਛਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਲੇਖ ਮਜ਼ਾਹੀਆ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਭਾਰਤੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਹੱਥੋਂ ਹੁੰਦੀ ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਖਜਲਖੁਆਰੀ ਵੱਲ ਦੁਆਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੂਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਦੂਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਗਏ ਹੋ:

* ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

* ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ।

* ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ, ਰਾਜ ਸਭਾ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ।

* ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪਦਵੀ ਜਿਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਉਪਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਲਈ ਨਹੀਂ ਚੁਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

* ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

* ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ। ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲਾਭ ਹਨ:

* ਵਾਰ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਜਾਂ ਬਹੁ-ਮੰਤਵੀ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹੈ।

* ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਰਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹੈ।

* ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਵਿਤੀ, ਆਰਥਕ ਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

ਰੋਜ਼ਗਾਰ

* ਪਰਵਤਾਰੋਹਣ, ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

* ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

* ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਜਿਵੇਂ ਡਾਕਟਰੀ, ਦੰਦਸਾਜ਼ੀ, ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ, ਨਰਸਿੰਗ ਆਦਿ ਪੇਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

* ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਭਾਰਤ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ:

* ਇਤਿਹਾਸਕ ਥਾਂਵਾਂ, ਚਿਤੀਆਘਰ ਆਦਿ ਦੇਖਣ ਲਈ ਲਗਦੀ ਫੀਸ।

* ਪੇਸ਼ਾਵਰੀ ਕਿਤੀਆਂ ਵਿਚ।

* ਪ੍ਰੀ-ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਟੈਸਟ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ।

* ਜੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਾਈ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਜ਼ਰੂਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਛੱਡਣੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਬਨਾਮ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ

* ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

* ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਰਜ਼ੀ ਭਾਰਤ ਰਹੇ, ਉਸਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਇਤਲਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ 180 ਦਿਨ ਤੋਂ ਵਧ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਇਤਲਾਹ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਾਉਂਦਾ ਫਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗਾ।

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਵਜੋਂ ਸਫਰ
ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸਪੋਰਟ 'ਤੇ ਯੂ-ਸਟਿਕਰ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਚਿਪਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣ ਦੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬਚੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਿਤਾਬਚੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਯੂ-ਵੀਜ਼ਾ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਾਲ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਯੂ-ਵੀਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਮਿਆਦ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣੇ ਹੋਣਗੇ। ਯੂ-ਵੀਜ਼ਾ ਨਵੇਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤਿਆਗਣ ਬਾਰੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ

ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕੈਂਸਲਖਾਨੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਲੋਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਰੱਖੀ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਸਫਰ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵਿਆ ਲੈਣ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ 'ਤੇ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੂਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਇਸ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਰੱਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਰੱਖਣਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ 1250 ਡਾਲਰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਸਫਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਿਯਮ

(1) ਤੁਸੀਂ 31 ਮਈ, 2010 ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣੇ ਹੋ:

(ੳ) ਜੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ 31 ਮਈ, 2010 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕੈਂਸਲ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਪੁਰਦਗੀ (ਸੁਰੈਂਡਰ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਜੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ, ਵੀਜ਼ਾ ਜਾਂ, ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਰਡ (ਪੀ ਆਈ

ਓ) ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕੈਂਸਲ ਹੋਏ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰਥਾਤ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸਪੋਰਟ 'ਤੇ "ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ" ਦੀ ਮੁਹਰ-ਛਾਪ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਪੁਰਦਗੀ (ਸੁਰੈਂਡਰ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ।

(ਅ) ਜੇ ਤੁਸੀਂ 31 ਮਈ 2010 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕੈਂਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਪੁਰਦਗੀ (ਸੁਰੈਂਡਰ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਫੀਸ 20 ਡਾਲਰ ਹੈ।

(ੲ) ਜੇ ਤੁਸੀਂ 1 ਜੂਨ 2010 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲਈ ਹੋਏ ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪਾਸਪੋਰਟ 1 ਜੂਨ 2010 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਫੀਸ 20 ਡਾਲਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਿਰਫ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਕੈਂਸਲਖਾਨੇ ਲਈ:

(1) ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਹੋ ਤੇ 1 ਜੂਨ 2010 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣੇ ਹੋ ਪਰ ਆਪਣਾ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਗੁਆ ਬੈਠੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਪੁਰਦਗੀ (ਸੁਰੈਂਡਰ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕੈਂਸਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ, ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਾਸੀ (ਪੀ ਆਈ ਓ) ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਰਹੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਟੈਕਸ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ।

(2) ਜੇ ਤੁਸੀਂ 31 ਮਈ 2010 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਸਪੁਰਦਗੀ (ਸੁਰੈਂਡਰ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੀ ਫੀਸ 175 ਡਾਲਰ (7000 ਰੁਪਏ) ਹੈ।

ਜੇ ਸਪੁਰਦਗੀ (ਸੁਰੈਂਡਰ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਲੱਗਣਗੇ:

> ਜੇ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਫੇਰੀ ਦੇ 250 ਡਾਲਰ (10,000 ਰੁਪਏ) ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਜੁਰਮਾਨਾ 1250 ਡਾਲਰ (50,000 ਰੁਪਏ) ਹੈ। (ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਲਈ ਵੀ 1250 ਡਾਲਰ)

> ਜੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਵਿਆਇਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਪਿਛੋਂ 615 ਡਾਲਰ (25,000 ਰੁਪਏ) ਜੁਰਮਾਨਾ ਲੱਗੇਗਾ।

> ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ, ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦਾ ਕੋਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਹੀਂ।

ਸਪੁਰਦਗੀ (ਸੁਰੈਂਡਰ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ XXII, ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕੈਂਸਲਖਾਨੇ ਕੋਲ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣੇ ਹੋਣਗੇ। ਜੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਗੁੰਮ ਗਿਆ, ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ:

* ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਿਵੇਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨੰਬਰ, ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ, ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਥਾਨ ਆਦਿ।

* ਨੋਟਰੀ ਕੀਤਾ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

* ਗੁਆਚੇ ਜਾਂ ਚੋਰੀ ਹੋਏ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ।

* ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਲੱਗਿਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਪਾਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਆਈ-130 ਤੇ ਆਈ-131 ਦਸਤਾਵੇਜ਼।

* ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ।

* ਅਮਰੀਕੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸਟੀਕਾਰਕ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ।

* ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ।

ਹਰ ਕੈਂਸਲਖਾਨੇ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧਤ ਕੈਂਸਲਖਾਨੇ ਤੋਂ ਲਵੋ।

> ਵਾਧੂ ਜੁਰਮਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਨ ਦੇ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦੇਵੋ।

> ਕੈਂਸਲ ਹੋਇਆ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਪੁਰਦਗੀ (ਸੁਰੈਂਡਰ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸਮੇਤ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੋ।

> ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ (ਅਮਰੀਕੀ) ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਾਰਡ, ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਰਡ (ਪੀ ਆਈ ਓ) ਜਾਂ ਵੀਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਪੁਰਦਗੀ (ਸੁਰੈਂਡਰ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਕੈਂਸਲ ਹੋਇਆ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਜੇ ਭਾਰਤੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕੈਂਸਲ ਹੋਏ ਜਾਇਜ਼ ਪਾਸਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

> ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਪੁਰਦਗੀ (ਸੁਰੈਂਡਰ) ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣ ਲਈ 175 ਡਾਲਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਮੋੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਫੋਨ ਜਾਂ ਈ-ਮੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ।

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰਨ ਜਸਪ੍ਰੀਤ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਨਾਮੀ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰਨ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ ਦੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀਲੂ ਚੇਅਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣੇ ਨੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਪੱਖੋਂ ਸੰਤਾਪ ਕੱਟ ਰਹੇ ਕੁਝ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਇਹ ਉਦਮ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਖੇਡ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਜੇ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੀ ਅਖੌਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲੇ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਜਿਦ ਕੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁਸੀਬਤ ਮਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਭਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਅਪਾਹਜ ਹੋਈ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਇਕੱਲਾਕਾਰਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਬੋੜ੍ਹੇ ਬੋੜ੍ਹੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਖਿਡਾਰੀ ਜਾਂ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੁਸੀਬਤ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਵੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੀਏ।

-ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

ਸੰਪਾਦਕ ਜੀਓ,

ਕਈ ਵੇਰ ਸਾਡੇ ਆਸ ਪਾਸ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਚਰਚਾ ਇੱਕ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਕੂੜਾਦਾਨ ਵਿਚ ਕੂੜਾ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਹਰਿਮੰਦਰ

ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਉਪਰ ਪਈ। ਆਪਣਾ ਹਥਲਾ ਕੰਮ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਘਰ ਲਿਆਇਆ। ਜਦ ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਈ ਤਸਵੀਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਆਟੋ ਦਾ ਬੈਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ' ਆਟਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਟੋ ਦੇ ਬੋਰੇ ਉਪਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਬੈਲੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾ ਛਾਪਣ ਸਬੰਧੀ ਬਹਿਸ ਚੱਲੀ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਗੁਰੂ

ਸਹਿਬਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਈਏ।

-ਡਾ. ਹਨੀ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਪਾਲਕ ਦਾ ਬੂਟਾ

ਕਹਾਣੀ ਪਾਲਕ ਦਾ ਬੂਟਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫਿਰ ਉਹ ਅੱਸੀਵਿਆਂ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਭਰੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਗਈ। ਖੈਰ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਲੇ ਦਿਨ ਮੁੜ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਨਾ ਆਉਣ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੋਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਜਾਂ ਮਹਿਬੂਬ ਦੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਮਨ ਹੌਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪਾਠਕ ਕਿਸ ਦੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਦਿਲ ਹੌਲਾ ਕਰਨ? ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਪਿਛੋਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਸ਼ਭਰਿੰਤਕ

-ਪਰਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਟੈਕਸਸ

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਿਰਤਾਜ਼ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਦਵੀ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਸਿਨੇਮੈਟੋਗਰਾਫਰ, ਗਾਇਕ, ਫਿਲਮਸਾਜ਼, ਲੇਖਕ-ਕਿੱਨੇ ਹੀ ਪਹਿਲੂ ਹਨ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ 'ਚ ਸਿਨੇਮੈਟੋਗਰਾਫੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਵਾ, ਲੈਲਾ, ਪ੍ਰੀਤੀ, ਵਾਰਿਸ ਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਏ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਲੈਲਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਤੇ ਵਾਰਿਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਆਪਣਾ ਗਾਇਆ ਗੀਤ 'ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕੀ ਉਮਰ ਹੋ ਇਤਨੀ ਸਨਮ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਦੇ

ਬੰਬਈ-ਪੂਨੇ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਿਆ ਸੀ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕਰਕੇ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਸਾਰ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਜਿਹੀ ਹਸਤੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੀ ਫਿਲਮ 'ਸੱਤਿਅਮ ਸ਼ਿਵਮ ਸੁੰਦਰਮ' ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੈਮਰਾਮੈਨ ਰਾਧੂ ਕਰਮਾਕਰ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਜੇ. ਪੀ. ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਅਹਿਸਾਸ' ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਕੈਮਰਾਮੈਨ ਵਜੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੰਨੀ ਦਿਓਲ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜਣ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਹੱਥੀ ਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਟਲਣ ਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ 'ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ' ਬਾਰੇ ਬਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵਸੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿਣਯੋਗ ਥਾਂ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਲੱਗੇ ਹਨ, 'ਆਪਣੇ ਮੂਲ' ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੇ ਆਹਰ 'ਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਵਾਪਸੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਚਲੰਤ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜੱਟ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਧੜਧੜ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹੀ ਜੱਟਵਾਦ ਤੇ ਗੰਡਾਸੇ, ਭਾਂਗਾਂ, ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ 'ਚ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ।

"ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕੋਈ ਠੋਸ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦੇ ਰੌਅ 'ਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?' ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਸਾਡਾ ਦਰਸ਼ਕ ਵਰਗ ਨਾ ਤਾਂ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਏਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਹਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦਾ ਆਦੀ ਹੈ।

"ਪੰਜਾਬੀ ਜਿਹੇ ਨਾਵਲ 'ਤੇ ਹਿੰਦੀ 'ਚ ਤਾਂ ਫਿਲਮ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਲੇ ਕਿਉਂ ਚੁੱਪ ਹਨ", ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਹਲਕੇ-ਫੁਲਕੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੇ ਸਰਲ ਸੁਨੇਹੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਕ ਵਰਗ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੋਟੇ ਜਿਹੇ ਰੂਪ 'ਚ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੈਪ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੱਖਰੀ ਸਟਰੀਮ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਮਤੇ ਵਾਲੇ, ਹਲਕੀ ਸੁਰ 'ਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਹੈ। ਉਹ ਹਲਕੀਆਂ-ਫੁਲਕੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹਮੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਬਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਰਾਣਾ ਰਣਬੀਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨੇ 'ਮਨ ਜੀ' ਨੂੰ ਕਦੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸੇ ਰੌਅ 'ਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਟੋਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਅਕਸਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਸਲੀਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਿਲਮੀ ਸਫਰ 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਧੜਧੜ ਫਿਲਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਹਿਜ ਅੰਦਾਜ਼ ਹੈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ।

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਮੇਰਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਸਿਰਜੇ ਜਾ ਟਿਕਿਆ। ਮਨਮੋਹਨ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਝ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਐਫ.ਟੀ.ਆਈ.ਆਈ. ਵਰਗਾ ਚੰਗਾ ਅਦਾਰਾ ਹੋਵੇ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ 'ਚ ਇਹ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਰੀਝ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਮੇਕਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਐਕਟਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਤਕਨੀਕੀ ਟੀਮ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਗਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਚਾਰ ਸਾਲਾ ਡਿਗਰੀ ਕੋਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਚੰਗਾ ਸ਼ਗਨ ਹੈ।

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਵਾਬ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ (ਕੰਵਲ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਹਨ) ਦੇ ਨਾਵਲ ਪੂਰਨਮਾਸੀ 'ਤੇ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਇਹ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ' 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਲੜੀਵਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਟਿਵਾਣਾ ਦੇ ਨਾਵਲ ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਵਰਗੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੂਰੇ ਸਾਧਨ ਤੇ ਤਕਨੀਕ ਉਪਲਬੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 200-300 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਫਿਕਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨੂੰ ਵੱਧ ਸਾਭਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਬੋਲੀ 'ਚ ਵੱਧ ਮੌਲਿਕਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਹੋ? ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ। ਘੁੰਗੀ ਨੇ ਮਝੇਲ ਲਹਿਜ਼ੇ 'ਚ ਪੁੱਛਿਆ ਕੌਣ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ? ਜਵਾਬ ਸੀ, ਮੈਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰੇ ਖਾਰਜਾ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ...। ਹੁਣ ਚੌਕਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਘੁੰਗੀ ਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਫ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ (ਪੰਜਾਬੀ) ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੰਬਲੀ ਕੁਲੀਗ ਵੀ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਨਾਬ ਸ਼ਰੀਫ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਮਨਮੋਹਨ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚੋਂ ਘੁੰਗੀ ਦੇ ਕਈ ਸੰਵਾਦ ਵੀ ਸੁਣਾਏ...।

ਫਿਡਲਰ ਐਨ ਦਾ ਰੂਫ (Fiddler on the roof) ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਸੰਦੀਦਾ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਸ 'ਚ ਗੀਤ ਵੀ ਹਨ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਦਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਫਿਲਮ ਮੇਕਰ ਇਤਾਲਵੀ ਫੈਡਰਿਕੋ ਫੈਲਿਨੀ ਹੈ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਨੇਮਾ ਅੱਜ ਜਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹਾਲੇ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦੇ ਪਛੜੇਵੇਂ ਲਈ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸਾਂ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਗੁੰਡਾ ਐਕਟ (ਐਂਟੀ ਪਾਇਰੇਸੀ ਐਕਟ), ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਇਹ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤਿੰਨ ਦੀ ਥਾਂ 10 ਕਰੋੜ ਦੇ ਬਜਟ ਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ। ਫਿਰ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰਫ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਮ ਟਾਈਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸਾਂ ਲਈ ਮਰਾਠੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਝੋਰਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬੰਬਈ ਚਲੀ ਜਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਬੰਬਈ 'ਚ ਵੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਚੱਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਰੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੀ ਫਿਲਮ ਲਈ ਦਮਦਾਰ, ਠੋਸ, ਕਸਵਾਂ ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਇਕ ਕੁੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਬੀਏਟਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਧੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬੀਏਟਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਣੀ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਰਲ ਕੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੱਧ ਬਜਟ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮੇ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੇਕਦਰੀ 'ਚ ਜ਼ੁਬਾਨ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਕਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਖੁਸ਼ਨੁਮਾ ਵਾਕਿਆ ਸੁਣਾਇਆ, "ਕਾਮੇਡੀ ਕਲਾਕਾਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੰਗੀ ਨੂੰ ਇਕ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਘੁੰਗੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕੌਣ ਬੋਲਦੇ

'ਮੁੰਡੇ ਯੂ ਕੇ ਦੇ' ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਨੇੜੇ ਦਾ ਗੀਤ ਹੈ। ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ ਦੇ ਸੋਜ਼ ਭਰਪੂਰ ਟੱਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਨੇਮੈਟੋਗਰਾਫੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਵੀ ਉਹ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਲੇਖਕ, ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਰਾਈਟਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਤੇ ਹੁਣ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੀ ਵੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

"ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਜਾਂਦਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ...ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ..." ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਸਿਨੇਮੈਟੋਗਰਾਫਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਇਕ ਕੁੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਲੰਬੀ 17 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਆਉਂਦੇ 50 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਲੋਪ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਯੂਨੈਸਕੋ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਤੇ ਭਵਿੱਖ' ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ। ਉਸ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਨੂੰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹੀ ਹਾਲੇ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਫਰ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਿਨੇਮੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਦੂਰ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਤਾਂ ਬਜਟ ਪੱਖੋਂ ਹਾਲੇ ਬੜਾ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫਿਲਮਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚਾਦਨੀ', 'ਲਮਹੇ' ਤੇ 'ਬੋਤਾਬ' ਜਿਹੇ ਕ੍ਰਿਸਮਈ ਵਰਤਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਵਾਪਰਨ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ।

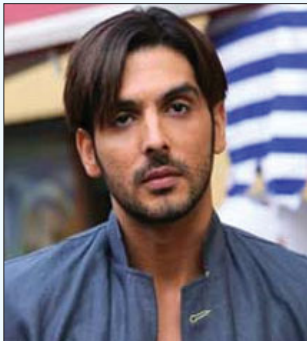
ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਬਾਟਨੀ ਕਰਕੇ ਐਫ.ਟੀ.ਆਈ. ਆਈ. ਪੂਨੇ ਸਿਨੇਮੈਟੋਗ੍ਰਾਫੀ 'ਚ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕਰਨ ਗਏ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਐਨੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਉਸੇ ਅਦਾਰੇ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਦੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਬੋਤਾਬ', ਸਾਵਨ ਕੁਮਾਰ ਦੀ 'ਸੌਤਨ' ਤੇ ਫਿਰ 'ਵਾਰਿਸ' ਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਆਈਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਲ ਭੱਠੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਓੜਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਸਿਨੇਮੈਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲਿਆ ਤੇ 'ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ', 'ਲੱਗ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ' ਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। 'ਵਾਰਿਸ' ਨੂੰ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਫਿਲਮ 'ਨਸੀਬੋ' ਰਾਹੀਂ ਮਨਮੋਹਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਚੱਲ ਸੋ ਚੱਲ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਜੁੰਡਲੀ ਦੇ ਬਲਦੇਵ ਗਿੱਲ ਤੇ ਯਸ਼ ਚੀਮਾ ਜਿਹੀਆਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਈ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ 'ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ' ਦੀ ਗੱਲ ਹੁਣ ਨਿਰੰਤਰ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਗਜ਼ਲ ਜਿਹੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਮਨ ਜੀ' ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਹੋਣ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਅਹਿਮ ਅਧਿਆਏ ਜੋੜਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਹਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਅ 'ਚ ਹੈ ਤੇ ਇਕਹਿਰੀਆਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਆਧਾਰਤ ਫਿਲਮਾਂ ਹੀ ਹਾਲੇ ਇਸ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹਨ, ਪਰ ਬਕੋਲ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ 'ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਭਾਵੇਂ ਹਲਕੇ-ਫੁਲਕੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸਿਨੇਮੇ ਲਿਜਾਣਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦਰਸ਼ਕ ਵਰਗ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ 'ਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਿਨੇਮੇ ਜਿਹੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਪੇ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ।"

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਨਸੀਬੋ', 'ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਲਾ ਪਿਆਰ' (ਹਿੰਦੀ), 'ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਵਤਨਾਂ ਦਾ', 'ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹਾਰਾਂ', 'ਦਿਲ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ', 'ਮਿੱਟੀ' ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੀ', 'ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ-ਮਾਈ ਹੋਮ', 'ਮੁੰਡੇ ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ' ਤੇ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਇਕ ਕੁੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ'

ਖਰਾਬ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਤੇ ਚੰਗੇ ਫੈਸਲੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਚ ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮਿਰਜ਼ਾ ਦੀ ਹਰ ਮੋੜ 'ਤੇ ਸਲਾਹ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਏਦ ਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਭਿਨੈ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ

ਜਾਏਦ ਖਾਨ ਬਣਿਆ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ

ਹਨ। ਜਾਏਦ ਨੇ ਦੀਆ ਮਿਰਜ਼ਾ ਨਾਲ ਫਿਲਮੀ ਸਾਂਝ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ।

ਜਾਏਦ ਨੇ ਦੀਆ ਮਿਰਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਣ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਵੰਡਾਏ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਏ। ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੇ ਬੁਰੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ

ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਕਾਮਯਾਬ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਕੇ ਮੁੜ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗਾ।

ਜਾਏਦ ਖਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਫਿਲਮੀ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਟੋਗ੍ਰਾਫ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਬਲਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਵੀ ਖਿਚਵਾਈਆਂ। ਜਾਏਦ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਾਏਦ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਾਏਦ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਦੱਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ।

ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁੰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਦਾ ਆਟਾ ਪਾ ਕੇ ਕਰ ਲਓ ਗੋਰੀ ਚਿੱਟੀ ਕੱਚੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਦੇ ਕੇ ਛਿੱਟਾ ਹੁਸਨ ਦੀ ਭੱਠੀ ਪਾਓ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਇਕ ਕਲਬੂਤ ਬਣਾਓ ਇਕ ਹੱਥ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇਗ ਦੇ ਦਿਓ ਇਕ ਹੱਥ ਕਲੀ ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਇੰਜ ਬਣਦੀ ਏ ਯਾਰੋ ਇਕ ਕੁੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ।

ਅਭਿਨੈ ਤੋਂ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਣ ਵਲ ਵਧੇ ਅਭਿਨੇਤਾ ਜਾਏਦ ਖਾਨ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਨਗਰੀ ਨੇ ਇਕ ਸਬਕ ਜ਼ਰੂਰ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੌਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਚ ਮਗਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਏਦ ਨੇ ਕੋੜੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਦ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਣ 'ਚ ਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 'ਦੇਵਦਾਸ' ਜਿਹੀ ਫਿਲਮ ਕਰੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਜੌਹਰ ਤੇ ਸੱਜੇ ਲੀਲਾ ਭੰਸਾਲੀ ਜਿਹੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ। ਜਾਏਦ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਬਣਦਿਆਂ ਹੀ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦੋਸਤਾਨਾ ਬਣਾ ਲਏ

Comcast

Shows2u

CHICAGO
Premier Events

Marriott
CHICAGO SCHAUMBURG

Proudly Present FIRST TIME EVER IN CHICAGO
THEMED

Tropical Inspirations

South Asian Wedding Expo 2010

SPECIAL
BOLLYWOOD
GUEST

FABULOUS
GOODIE BAGS
TO THE FIRST 300 ONLINE
REGISTERED BRIDES

at Chicago Marriott Schaumburg
50 N. Martingale Road
Schaumburg IL 60173

SUNDAY, NOVEMBER 14 2010

10:00AM TO 6:00PM

DESIGNER FASHION SHOWS AT 12 PM & 3 PM

Win FREE LCD TVs
Win FREE Trip
Meet & Greet Bollywood Special Guest
FREE Henna
FREE Food Sampling
Enter into FREE Giveaway from Vendors
FREE Admission & Parking

For General Info Call: 630-277-9273
info@chicagopremierevents.com

Introducing
Chicago's Very Own!

BG
ASIAN BRIDE & GROOM
AMERICA'S #1 ASIAN WEDDING MAGAZINE

Introducing Designer Fashion Shows by
Local & International Boutiques

Meet and Spend quality time one-on-one with
top wedding Professionals

The only place to find what you need to plan your Own Wedding!
Over 50 Local wedding services

For Vendorship/Sponsorship Call: 630-277-9273
vendors@chicagopremierevents.com

BRIDES REGISTER ONLINE TO GET VIP ACCESS
WWW.CHICAGOPREMIEREVENTS.COM

Atika
STUDIOS
PHOTO & VIDEO SERVICES

M&M
THE SPECIAL EVENTS COMPANY

Poonam
creations

Dosti
Bar & Restaurant

Pita
Kabobz
SCHAUMBURG

SAHIBA
Exclusive Boutique

prenji amba
Dressing people for over a Century

shukan
EVENTS + DESIGN